

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN DEMOKRATİK TUTUM VE
DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ramazan ÖZTÜRK

ÇANAKKALE
AĞUSTOS, 2019

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Demokratik Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi

Ramazan ÖZTÜRK
(Yüksek Lisans Tezi)

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Haydar DURUKAN

Çanakkale
Ağustos, 2019

Taahhütname

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Demokratik Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27/08/2019

Ramazan ÖZTÜRK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Ramazan ÖZTÜRK tarafından hazırlanan çalışma, 27.08.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No: 10188154

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Dr. Öğr.Üyesi	Haydar DURUKAN		Danışman
Doç. Dr.	Osman Yılmaz KARTAL		Üye
Dr. Öğr.	Üyesi Gökhan ILGAZ		Üye

Tarih: .....

İmza: .....

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Demokrasinin okullarda, tüm kural ve ilkeleriyle uygulamaya geçirilebilmesi, daha önemlisi demokrasinin hayat bulabilmesi için öğretmenlerin ve öğrencilerin hoşgörülü bir eğitim ortamında buluşması gerekmektedir. Bu sayede bireyler davranışlarıyla demokrasiyi yaşam biçimi haline getireceklerdir. Bu nedenle öğretmenlere her konuda destek olacak ve onlara yön gösterecek olan okul yöneticilerine büyük sorumluluk düşmektedir. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin eğitim kurumlarında demokratik süreçleri işlerlik kazandırmak amacıyla iş birliği içinde çalışması gerekmektedir. Demokratik bir eğitim ortamı oluşturmak, eğitim kurumunda ortak bir demokrasi anlayışının geliştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımlarından bahsedilmiştir. İkinci bölüm konuyla ilgili kuramsal görüş ve araştırmalara ayrılmıştır. Üçüncü bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler sunulmuştur. Dördüncü bölümde bulgular ve yorumlar, beşinci bölümde ise tartışma, sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Çalışmanın gerçekleşmesinde zamanlarını ve düşüncelerini paylaşan okul öncesi öğretmenleri ve yöneticilerine, araştırmanın yapılması için bana gereken yardım ve desteği sağlayan, sabrını, bilgisini ve hoşgörüsünü esirgemeyen tez danışmanım ve değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Haydar DURUKAN'a, görüşleri ve destekleriyle beni yönlendiren sayın hocam Doç. Dr. Osman Yılmaz KARTAL'a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın istatistiksel analizi konusunda görüşlerini benimle paylaşan ve yol gösteren Dr. Öğr. Üyesi Serdar ARCAGÖK'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda hiçbir zaman beni yalnız bırakmayan, sürekli olarak fikir alışverişinde bulunduğum, yardımları ve desteği ile bana güç katan Dr. Öğr. Üyesi Emine GÖZEL'e ve tez hazırlama sürecinde desteklerini esirgemeyen Öğr. Gör. Cevahir AKBAŞ ABAY'a teşekkür ediyorum.

Anketlerin dağıtılması ve toplanması aşamasında yardımını esirgemeyen Öğr. Gör. Kemal POLAT'a, Şırnak Merkez'de görev yapan Oktay ATAŞ'a, Silopi'de görev yapan Hüseyin AKTAŞ'a ve İdil'de görev yapan İsmail Kağan DUMAN'a okulları benimle beraber dolaşarak çalışmamda bana destek oldukları için teşekkür ediyorum.

Ayrıca, tüm eğitim hayatım boyunca gösterdikleri sınırsız sabır ve desteklerinden dolayı, sevgili annem, babam, kardeşlerime ve ailemin tüm üyelerine sonsuz teşekkürler.

Özet

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Demokratik Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının kendileri ve öğretmenler açısından değerlendirmesinin yapılmasıdır.

Araştırmanın evreni, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Şırnak ili ve ilçelerinde bünyesinde anasınıfı bulunan ilkokullar ve bağımsız anaokullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Şırnak il merkezi, İdil, Silopi ve Cizre ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokullar ile bağımsız anaokullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerden olasılıklı örnekleme yönteminden basit rastgele örnekleme yoluyla seçilen 56 okul yöneticisi ve 209 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Ağiroğlu Bakır (2007), tarafından geliştirilen ‘‘Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranış Ölçeği’’ kullanılmıştır.

Ölçekle elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 16.0 paket programı kullanılmıştır. Çalışmada betimsel istatistik yöntemleri (frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma), anlamlı farklılıkların incelenmesinde; verilerin normal dağılım gösterdiği gruplarda parametrik testlerden t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA), verilerin normal dağılım göstermediği gruplarda parametrik olmayan (nonparametrik) testlerden Mann Whitney Utestinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; Okul öncesi eğitim yöneticileri okul yönetiminde ‘‘Her zaman’’ demokratik tutum ve davranış gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri ‘‘Çoğu zaman’’ olarak ortaya çıkarılmıştır. Okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet, görev yaptığı kurum, idari kıdem yılı, hizmet içi eğitim alma durumu ve branş değişkenlerine göre

anlamli bir farklılık bulunmamıştır.Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda kıdem yılı,görev yaptığı kurum ve hizmet içi eğitim alma durumu değişkenlerine göre anlamli bir farklılık çıkmamıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim durumu değişkenine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları arasında ön lisans ve lisans tamamlayan öğretmenlerin lehine anlamli bir farklılık çıkmıştır. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında okul yöneticilerinin lehine anlamli bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, okul yöneticileri, demokratik tutum ve davranış.

Abstract

Investigation of Democratic Attitudes and Behaviors of Preschool Education

Administrators

The aim of this research is evaluating of democratic attitudes and behaviours of pre-school teaching administrators from the point of teachers and themselves.

The population of research is the administrators and teachers that work in Ministry of National Education's primary schools which have pre-schools and independent pre-schools in 2017-2018 education year in Şırnak and its' townships. The sample of research is 56 school administrators and 209 pre-school teachers that work in primary schools which have pre-schools and independent pre-schools in 2017-2018 education year in city center of Şırnak and İdil, Silopi and Cizre. The sample of research is chosen with simple random sampling from probability sampling method. "The scale of democratic attitudes and behaviours of pre-school teaching administrators in conducting schools", enhanced by Ağıroğlu Bakır (2007), is used as a data collection tool.

SPSS 16.0 package programme is used in the course of analyzing the data. In the research, the descriptive statistical techniques (frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation), in the analyzing significant differences; the groups, show normal distribution, benefit from t test and one-way analysis of variance (ANOVA), the groups, doesn't show normal distribution, benefit from one of nonparametric tests "Mann Whitney U".

According to research results, pre-school teaching administrators "always" show democratic attitudes and behaviours in school directing. Up to pre-school teachers, administrators "usually" show democratic attitudes and behaviours. There is not a significant difference between pre-school administrators' democratic attitudes and behaviours with gender, institution, seniority, the fact of in service training and subject. In regards to pre-school teachers, there is not a significant

difference between pre-school administrators' democratic attitudes and behaviours with institution, seniority and in service training. As a difference of pre-school teachers' educational status, there is a significant difference to pre-school administrators' democratic behaviours and attitudes in favor of pre-school teachers, who complete associate degree or bachelor's degree. There is a significant difference between administrators and teachers views in favor of administrators on the topic of evaluating administrators' attitudes and behaviours.

Key Words: Preschool education, school administrators, democratic attitude and behavior.

İçindekiler

Taahhütname	i
Onay	ii
Önsöz.....	iii
Özet	v
Abstract	vii
İçindekiler.....	ix
Tablolar Listesi.....	xiii
Kısaltmalar	xv
Bölüm I.....	1
Giriş.....	1
Problem Durumu	3
Araştırmanın Amacı	6
Araştırmanın Önemi	7
Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	8
Araştırmanın Varsayımları	9
Tanımlar	9
Bölüm II	11
Kuramsal Çerçeve	11
Okul Öncesi Eğitim ve Önemi	11
Okul öncesi eğitimin amaçları	13
Okul öncesi eğitimin temel ilkeleri.....	13
Okul öncesi eğitim kurumları	15
Demokrasi Olgusuna Genel Bir Bakış	16
Demokrasinin Önemi.....	20

Demokrasi ve Toplum	23
Demokrasi ve Eğitim	26
Demokrasi ve Yönetim	30
Eğitim Örgütünde Demokrasi	33
Okul Yöneticileri ve Demokrasi	37
Öğretmenler ve Demokrasi	40
Okul Öncesi Eğitim ve Demokrasi	42
Demokratik Tutum ve Davranış	44
Demokratik Tutum ve Davranışlarla İlgili Araştırmalar	47
Yurt içinde yapılan araştırmalar	47
Yurt dışında yapılan araştırmalar	54
Bölüm III	60
Yöntem	60
Araştırmanın Modeli	60
Evren ve Örneklem	60
Veri Toplama Aracı	63
Verilerin Toplanması	63
Verilerin Analizi	64
Bölüm IV	66
Bulgular ve Yorum	66
Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Gösterdikleri Tutum ve Davranışlarına İlişkin Bulgular ve Yorum	66
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi	76

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkeni açısından incelenmesi.....	77
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının idari kıdem yılı değişkeni açısından incelenmesi	78
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkeni açısından incelenmesi	79
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının branş değişkeni açısından incelenmesi	79
Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarına İlişkin Bulgular ve Yorum	80
Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının eğitim durumu değişkeni açısından incelenmesi	88
Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkeni açısından incelenmesi	89
Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının kıdem yılı değişkeni açısından incelenmesi	90
Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkeni açısından incelenmesi.	91
Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	92
Bölüm V	94
Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	94
Tartışma.....	94
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri tutum ve davranışlarına ilişkin sonuçların tartışılması	94

<i>Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının cinsiyet değişkenine göre sonuçlarının tartışılması</i>	95
<i>Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkenine göre sonuçlarının tartışılması</i>	96
<i>Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının idari kıdem yılı değişkenine göre sonuçlarının tartışılması</i>	96
<i>Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre sonuçlarının tartışılması</i>	96
<i>Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının branş değişkenine göre sonuçlarının tartışılması</i>	97
Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarına ilişkin sonuçların tartışılması	97
<i>Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının eğitim durumu değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması</i>	98
<i>Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması</i>	99
<i>Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının mesleki kıdem yılı değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması</i>	100
<i>Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması</i>	101
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçların tartışılması	101

Sonuç	101
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin sonuçları.....	102
Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına yönelik görüşlerinin sonuçları	102
Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışları açısından yönetici ve öğretmen görüşlerinin sonuçları	102
Öneriler	103
Araştırmacılara yönelik öneriler	103
Uygulayıcılara yönelik öneriler	103
Kaynaklar	104
Ekler	113
Ek A: Uygulama İzin Belgesi.....	114
EK B: Ölçek Kullanım İzin Formu	115
Ek C: Veri Toplama Aracı (Öğretmen).....	116
Ek D: Veri Toplama Aracı (Yönetici).....	119
Ek E: Örneklemeye Alınan Okul Öncesi Eğitim Kurumları Listesi	122

Tablo Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Demografik Özellikleri	61
2	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri	62
3	Ölçme Aracının Derecelendirme Anahtarı	64
4	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Gösterdikleri Tutum ve Davranışlarına Yönelik Görüşleri	67
5	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi	76
6	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Görev Yaptığı Kuruma Göre İncelenmesi	77
7	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının İdari Kıdem Yılına Göre İncelenmesi	78
8	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna Göre İncelenmesi	79
9	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Branşa Göre İncelenmesi	80
10	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Okul Öncesi Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi.....	81
11	Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Eğitim Durumu Açısından İncelenmesi	89

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
12	Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Görev Yaptığı Kurum Açısından İncelenmesi	90
13	Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Kıdem Yılı Açısından İncelenmesi	91
14	Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Açısından İncelenmesi	92
15	Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Yönetici ve Öğretmen Görüşleri Açısından Karşılaştırılması	93

Kısaltmalar Listesi

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Çev.	: Çeviren
X	: Aritmetik ortalama
%	: Yüzde
p	: Anlamlılık düzeyi
N	: Birey sayısı
Ss	: Standart sapma
Sd	: Standart hata
t	: T testi
F	: Fark
U	: Mann Whitney U
SPSS	: Statiscal Package for Social Sciences
Mdn	: Medyan
f	: Frekans
Ed.	: Editör
s.	: Sayfa
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
H. İ. E.	: Hizmet içi eğitim
Öğr.	: Öğretmen

Bölüm I

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problem durumuna, araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına ve tanımlara yer verilmiştir.

Giriş

Okul öncesi dönem, çocuğun eğitimi konusunda temel teşkil etmektedir. Bireyin okul öncesi dönemde almış olduğu eğitim, gelecek yıllarda alacağı eğitimi etkilemektedir. Bu dönemde çocuk, bilgi beceri kazanma açısından sürekli yeni şeyler öğrenmeye açıktır.

Okul öncesi eğitim dönemi, çocuğun dünyaya gözünü açtığı andan itibaren ilkokula başladığı yıllara kadar geçen zamanı kapsayan dönemdir. Bu dönem, çocuğun tüm gelişim alanlarının şekillendiği önemli ve kritik dönemdir (Başal, 2013). Bir başka deyişle, okul öncesi dönem, bireyin yaşamının tüm dönemlerini etkileyen bilişsel, dil, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarının desteklendiği aynı zamanda gelişimin en hızlı olduğu temel basamak olarak ifade edilen dönemdir (Azkeskin ve Güven, 2010).

Çocukların, bireysel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun bütün gelişim alanlarının desteklenmesi, toplumun kültürel değerlerine uygun şekilde yönlendirilmesi, akıl yürütme gibi bilişsel süreçlerde onlara yardımcı olunması, kendilerini ifade etmelerini sağlayan ve öz denetim mekanizmalarını oluşturan sistemli, düzenli ve planlı bir eğitim süreci okul öncesi eğitim olarak tanımlanabilir (Yılmaz, 2003). Çocukların hayatlarının ilk yıllarını kapsayan bu dönemde kazandıkları bilgi ve beceriler ileriki yıllarını büyük oranda etkilemekle beraber onların başarıyı yakalamasını sağlayacaktır.

Bireyin doğuştan getirmiş olduğu gizil gücünü en iyi şekilde ortaya çıkarması ancak okul öncesi dönemde sağlanacak olan eğitimle mümkün olacaktır. Okul öncesi dönemde sağlanacak olan eğitim çocuğun ileriki dönemlerdeki gelişimini de bu manada olumlu veya olumsuz yönde etkileyecektir. Okul öncesi eğitim çocuğun sadece kendisinin gelişimini sağlamakla birlikte onu toplum hayatına hazırlayarak bir birey olmasının farkına varmasında etkili olacaktır. Bu sayede

okul öncesi eğitim hem bireyin hem de toplumun şekillenmesinde olumlu yönde fayda sağlayacağı söylenebilir (Kuru Turaşlı, 2012).

Demokratik toplumun sağlanabilmesi için gerekli olan bireylerin özelliklerine baktığımızda; duygu ve düşüncelerini özgürce ifade eden, sorgulayan, eleştiren, araştıran, kendinin ve başkalarının hak ve özgürlük alanına saygı duyan bireyler olarak sıralayabiliriz. Okul öncesi eğitime gerekli önem verildiğinde istenilen kişilik özelliklerine sahip bireylerin yetişmesi ve toplumun demokratikleşmesi sağlanabilir.

Okul öncesi eğitim formal ve informal programlarla gerçekleştirilir. Belirli bir program ve plan çerçevesinde belirli kurallar ve yöntemler doğrultusunda okullarda verilen eğitime formal eğitim denir. Belli bir planı olmayan, herhangi bir yapılandırmaya maruz kalmamış kendiliğinden gelişen ne öğrenileceği kestirilemeyen eğitime informal eğitim denir. Akran gruplarında veya evde bir şeyleri deneyerek öğrenme informal eğitime örnektir. Yani bundan sonra metin içinde kullanılacak olan okul öncesi eğitim ifadesi formal uygulamaları kapsamaktadır.

Okul öncesi eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilmesi okulun etkili ve düzenli yönetilmesiyle mümkündür. Okulun başarılı bir şekilde yönetilmesi okulda görev yapan yöneticinin bireysel özelliklerine bağlıdır. Okul yöneticisinin başarıyı yakalaması, yönetim sürecini doğru ve planlı bir şekilde yürütmesiyle, akıllı ve becerikli olmasıyla, kendisine sağlanan yetkiyi etkili, düzgün ve en iyi şekilde kullanmasıyla olur. Bu da okulda çalışan bütün personel, aileler ve çevre ile sağlanacak olan iş birliği ve dayanışmayla mümkün olmaktadır (Tos, 2001).

Okul yöneticisi olanakları en verimli şekilde kullanarak okulun amaçları doğrultusunda hareket etmektedir. Okulun verimliliğinin artırılması okul yöneticisinin başarısına ve yönetsel süreçleri nasıl işlettiğine bağlıdır. Tüm insan ve maddi kaynakların en verimli şekilde kullanılması okul yöneticisinin görev ve sorumluluğundadır (Erdoğan, 2003).

Okul yöneticisinin, okulun amaçlarına ulaşmasını sağlamak için yönetsel süreçler de demokratik bir yaklaşım sergilemesini bilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda okulda demokrasi bilincinin oluşturulmasında eğitim ortamının olduğu kadar okul yöneticilerinin de etkisinin büyük olduğu söylenebilir. Değişen dünya ve gelişen teknoloji karşısında okul yöneticilerinin de kendilerini geliştirmeleri ve yeniliklere ayak uydurmaları gerekmektedir. Ancak bunları sağlayarak öğrencilerin ve öğretmenlerin beklentilerine cevap verebilirler (Çelik, 2009). Bu bağlamda okul yöneticilerinden beklenen, öğretmen ve öğrencilerin özgür bir şekilde kendilerini ifade etmesini sağlayacak demokratik eğitim anlayışına sahip eğitim ortamı oluşturmalarıdır.

Problem Durumu

Demokrasi günümüzde bireylerin kendisini özgürce ifade etmesiyle birlikte artık bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Bireyler demokrasiyi yaşam biçimi haline getirip içselleştirdiği takdirde kişiler arası ilişkilerini daha sağlam temellere oturtacaklardır. Bu nedenle demokrasi kültürü, bireylerin kendisi için oluşturduğu özgürlük alanlarını bir başkası içinde tanıması gerekliliğini farkında olması ve bunu davranışlarında yansıtması gerekmektedir. Aynı zamanda demokrasi kültürünün temelinde, bireyin kendisine olan öz saygısı ve toplum içerisinde yaşayan diğer bireylere olan hoşgörüsü vardır. Bireylere demokrasi kültürünün kazandırılmasının yolları ise aileden sonra okul yöneticilerine ve öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir (Kıncal, 2015).

Demokratik hak ve özgürlükler ülkemizde yasal çerçeve içerisine alınmakta ve uygulama noktasında tüm kaideleriyle gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu tür hak ve özgürlükler bazen gerek kişiler, gerekse kurum ve kuruluşlardan kaynaklanan kötüye kullanım söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda özgürlüklerin sınırları belli noktalarda ihlal olduğu durumlar olmuştur (Tezcan, 2018).

Demokrasinin okullarda, tüm kural ve ilkeleriyle uygulamaya geçirilebilmesi, daha önemlisi demokrasinin hayat bulabilmesi için öğretmenlerin ve öğrencilerin hoşgörülü bir eğitim

ortamında buluşması gerekmektedir. Bu sayede bireyler davranışlarıyla demokrasiyi yaşam biçimi haline getireceklerdir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998). Bu nedenle öğretmenlere her konuda destek olacak ve onlara yön gösterecek olan okul yöneticilerine büyük sorumluluk düşmektedir. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin eğitim kurumlarında demokratik süreçleri işlerlik kazandırmak amacıyla iş birliği içinde çalışması gerekmektedir. Demokratik bir eğitim ortamı oluşturmak, eğitim kurumunda ortak bir demokrasi anlayışının geliştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Eğitim ortamının ve okul yöneticilerinin yanı sıra öğretmenlerin de okulda demokrasi kültürünün sağlanmasında vereceği katkı önemli ve gereklidir. Demokratik eğitim ortamında öğretmen, öğrencilere rehberlik eder, onlara sadece bilgiyi sunmakla kalmaz, aynı zamanda nasıl öğrenebilecekleri hakkında yöntemleri de öğretir. Karşılaştığı olaylar karşısında durumları gözden geçirir ve irdeler. Sınıfta uyguladığı yöntemlerde ise bireysel farklılıkları dikkate alır, aileler ve diğer öğretmenlerle iletişimini hiçbir zaman koparmaz. Çünkü demokratik anlayışla hareket eden öğretmen, sadece öğreten konumunda değil aynı zamanda öğrenen durumda olduğunun da her zaman farkındadır. Bu sayede öğrenme merakını hiçbir zaman yitirmez. Öğrencilerine demokratik eğitim ortamı sunan öğretmen, işini severek yapar ve işinden zevk alır (Akçay, 2006).

Demokratik eğitim, demokrasi anlayışını benimsemiş öğretmenlerle gerçekleştirilmesi mümkündür. Demokratik öğretmenin derslerinde yasaklar ve bir takım dayatmaların aksine sürekli soru sorarak katılım sağlayan öğrenciler ve kaliteli bir tartışma ortamı vardır. Demokratik öğretmende ölçüt sınıfından hiç gürültü gelmeyen öğretmen değil, bilgi birikimi ve deneyimi ile öğrencileri kontrol edip yönlendiren öğretmen olmalıdır. Bu şekilde demokratik eğitim ortamında öğrenim gören öğrencilerin, yaratıcılıklarını geliştirerek üretkenliklerini arttırabilecekleri düşünülmektedir. Çünkü öğrencilerin yaratıcılığı, düşüncelerini özgürce ifade

edebilecekleri eğitim ortamında gelişebilir. Açıkçası bir sınıfta eşitlik ve adalet ilkesi ne kadar hâkimse o kadar yaratıcılığın gelişmesinden söz edilebilir (Akçay, 2006).

Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde; demokrasi eğitimine dönük ifadelerin mevzuat kısmında kaldığının uygulama boyutunda eksiklikler olduğu belirtilmiştir (Okutan, 2010). Okul müdürlerinin sergilediği demokratik tutum ve davranışlarının öğretmenlerin motivasyonunu etkilediği ifade edilmiştir. (Arslan, 2012). Okul müdürlerinin yönetim sürecinde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları öğretmenlerin örgütsel bağlılığını etkilediği birçok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır (Bayata, 2017; Gülmek, 2012; Özdemir, 2012). Benzer şekilde, okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarının öğrencilerin başarısını etkilediği tespit edilmiştir (Arslan, 2012). Yine Branson (2004) okul kültürünün demokrasi eğitiminin sayesinde oluşturulacağı ve demokrasinin eğitim kurumlarında olmasının gerektiğini belirtmiştir. Türk Milli Eğitim Sisteminin temel ilkeleri arasında, öğrencilere demokratik tutum ve davranışların kazandırılması ve benimsetilmesi yer almaktadır (MEB, 1973). Milli Eğitim Bakanlığının 2013 yılında yayınladığı Okul Öncesi Eğitim Programında, okul öncesi eğitimin temel ilkeleri arasında "Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır." belirtilmiştir. Bu bilgiler ışığında; alan yazında Ağiroğlu Bakır (2007) ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını, Arslan (2012) ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarını, Özdemir (2012) ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumlarını, Gülmek (2012) İlköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumlarını, Özbek (2015) ilkokul ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını, Akyel (2015) ortaokul okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarını, Bayata (2017) ilkokul müdürlerinin demokratik tutumlarını ve Karakülçe (2018) ilkokul yöneticilerinin demokratik tutumlarını inceleyen araştırmalar bulunmasına rağmen okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Türkiye’de okul öncesi

eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları konusunda, alan yazında önemli bir boşluk bulunduğu için bu araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Bu araştırmada ‘‘Okul ncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetimi sürecindeki demokratik tutum ve davranışlarının, yönetici ve öğretmenler tarafından nasıl değerlendirilmektedir? ’sorusu temel problem olarak ele alınmaktadır. Bu araştırmada, okul öncesi ğretmenlerinin ve okul öncesi eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları ele alınmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının kendileri ve öğretmenler açısından değerlendirmesinin yapılmasıdır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen alt amaçlara cevap aranacaktır.

1. Okul ncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri,

a) cinsiyet,

b) görev yaptığı kurum,

c) idari kıdem,

d) hizmet içi eğitim alma durumu,

e) branş değişkenlerine göre istatistiki açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2. Okul ncesi öğretmenlerine göre; okul öncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına yönelik görüşleri,

a) eğitim durumu,

b) görev yaptığı kurum,

c) mesleki kıdem,

d) hizmet içi eğitim alma durumu değişkenlerine göre istatistiki açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

3. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışları açısından yönetici ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Okul öncesi eğitim kurumlarının hedeflerini gerçekleştirmesi etkili ve başarılı bir yönetim anlayışıyla mümkün olacaktır. Okul öncesi eğitim yöneticileri, etkili ve başarılı bir yönetim sürdürmeleri için öğretmenler ve ailelerle etkileşim içinde olmalı ve onlarla işbirliği yapmalıdır.

Eğitim sisteminin en önemli ve vazgeçilmez kurumları okullardır. Okul sisteminin başarılı olabilmesi için okul yönetiminin görevlerini başarılı bir şekilde gerçekleştirmesi gerekmektedir. Okul yöneticilerinin görevleri, okulu belirlenen hedeflere uygun olarak ilerlemesini sağlamak, okulda görev yapan personelin gücünden yararlanmak ve okulun kaynaklarını en verimli şekilde kullanmaktır. Okul yöneticisinin bunu başarabilmesi için okul yönetiminde gösterdiği tutum ve davranışların demokratik olması gerekmektedir.

Eğitim örgütünün demokratikleşmesi için, demokratik tutum ve davranış sergileyen, demokrasiyi benimseyen ve eğitim kurumunda yaşanması için çaba gösteren okul yöneticilerine ihtiyaç vardır. Hiç şüphe yok ki demokratik tutum ve davranış sergileyen okul yöneticilerinin bulunduğu okuldaki öğrenci, veli, öğretmen ve diğer personelin amaçsal beklentilerinin üst düzeyde karşılanmasını destekleyecek ve her geçen gün gelişerek gerçekleştirmesini kolaylaştıracaktır.

Okul yöneticilerinin göstermiş oldukları demokratik tutum ve davranışların belirlenmesi, bu belirlenen görüşlerden hareketle okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları açısından görülen eksikliklerin giderilmesi için gerekli hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim uygulamaları ile gerekli planlamaların yapılmasına ve verimli bir eğitim ortamının sağlanmasına, yapılan bu araştırma katkı sağlayacaktır.

Okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını inceleyen çeşitli araştırmaların bulunmasına rağmen okul öncesi eğitim alanında bir araştırmanın olmaması bu çalışmanın yapılması ve alandaki boşluğun doldurulması açısından önemlidir. Bu çalışmada, öğretmenler yöneticiler hakkında görüş belirttikleri, aynı zamanda yöneticilerin de kendileri hakkındaki görüşleri de ortaya çıkarıldığı söylenebilir. Yapılan bu çalışmada, hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin görüşleri doğrultusunda okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının ne düzeyde olduğunu ortaya konulduğu söylenebilir. Okul öncesi öğretmenlerinin ve yöneticilerinin görüşleriyle okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, öğretmen ve yöneticilerin görüşlerinin karşılaştırılması açısından önemli bir çalışma olacağı söylenebilir.

Bu araştırma, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına olan eğilimin nasıl olduğunun ortaya çıkartılması açısından önemlidir. Araştırmanın ayrıca okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının belirlenmesi açısından alana giriş niteliğinde bir araştırma olması ve okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını geliştirme duygusunun oluşumu ve pekiştirilmesi açısından olumlu bir rol oynayacağı varsayılmaktadır. Nitekim öğretmen-yönetici ilişkisi güçlendiğinde eğitimdeki başarıyı artıracığı düşünülmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin okul öncesi eğitim yönetiminde demokratik tutum ve davranışlar konusunda farkındalık oluşturmasını sağlayacaktır. Bu sayede yönetici, öğretmenlerin görüş ve düşüncelerini daha iyi anlayabilecek ve bu doğrultuda tutum ve davranışlarına daha etkili yön verecektir.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma kapsamı aşağıda ifade edilmektedir:

1. Araştırma, 2017- 2018 eğitim-öğretim yılında Şırnak il merkezi, İdil, Silopi ve Cizre ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokullar ile

bağımsız anaokullarında görev yapan yönetici ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini kapsamaktadır.

2. Araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulları ile bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokullar ile sınırlıdır.
3. Araştırmada müdür ve müdür yardımcıları yöneticiler şeklinde tek bir başlığın altında toplanmıştır.
4. Araştırma kapsamında yönetici ve öğretmen görüşleri ankette yer alan maddeler ile sınırlıdır.
5. Yöneticilerin okul dışarısında göstermiş oldukları tutum ve davranışlar, araştırma kapsamında değildir.

Araştırmanın sınırlılığı aşağıda ifade edilmektedir:

1. Araştırma verileri anket tekniğiyle toplanmış olup, anketin güçlü ve zayıf yanları kapsamında araştırma yapılmıştır.
2. Ölçme aracının başlığı orijinalinde demokratik tutum ve davranış ölçeği olarak adlandırılmıştır. Demokratik tutum ve davranış alt faktörleri bulunmamakta tek faktörden oluşmaktadır. Çalışmanın puanlaması toplam puan üzerinden gerçekleştirilmiştir.
3. Şırnak ili ve ilçelerinde görev yapan ücretli öğretmenlerin sayısına ulaşamadığından araştırmanın evrenine ulaşamamıştır.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Araştırmaya katılan okul öncesi eğitim yöneticileri ve öğretmenleri veri toplama aracındaki maddelere verdikleri yanıtlar samimi ve gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.

Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim Kurumları: 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde eğitim veren bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokullar ile bağımsız anaokulları, bu çalışmada “okul öncesi eğitim kurumu” olarak kabul edilmiştir.

Demokratik Yönetim: Kişilerin kendi sıkıntı ve sorunlarına çözüm üretebilecek güçte ve gelişmeye doğuştan hazır olduğunu belirten, danışma konusunda her şeyden önce diğerlerinin fikir ve duygularına yer verilmesi anlamına gelen yönetim şeklidir (Öncül, 2000).

Demokrasi Eğitimi: Bireylerin demokratik bir toplum içinde yaşamasını sağlayan, demokratik ilkelerin benimsenmesini temin eden, öğreten, sahiplenen, paylaşma gibi tutum ve davranışları kazandıran eğitimidir (Karakütük, 2001).

Demokratik Eğitim: Kişilerin benliğine ve onuruna saygı gösteren; hiçbir şekilde cinsiyet, ırk, din ve mezhep ayrımı yapmaksızın bütün bireylerin ilgi ve becerilerine göre gelişme olanaklarını sağlamaya çalışan eğitim anlayışıdır (Karakütük, 2001).

Tutum: Belirli kimselere, nesnelere, kurumlara, ya da olaylara vb. karşı her zaman aynı şekilde (yapıcı, karşıt ya da tarafsız... gibi) davranmamızı sağlayan daimi ve değişmez bir inanç, his ve yönelimlerdir (Öncül, 2000).

Davranış: Kişilerin gözlenebilen, ölçülebilen bilinçli hareketlerinin tümünü kapsar. Bu anlamda bireyin tüm bilinçli hareketleri, fikirleri, duygu iletimleri, bir iş yapması, bir duruma karşı tavrı, kabul etmesi gibi bilinçli şekilde yapmış olduğu tüm eylemleri, etkinlikleri olarak tanımlanabilir (Başaran, 1994).

Yönetici: Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokullar ile bağımsız anaokullarında görev yapan müdürler ve müdür yardımcıları, bu araştırmada “okul yöneticisi” olarak kabul edilmiştir.

Öğretmen: Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokullar ile bağımsız anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenleridir.

Bölüm II

Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde alan yazının incelenmesi sonucunda, araştırma konusu ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve çalışmayla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim ve Önemi

Okul öncesi eğitim, çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren başlayarak ilkokul yıllarına kadar süren, çocukların bireysel ve gelişim özelliklerine yönelik bütün gelişim alanlarını destekleyen, onları hayata hazırlayan temel gelişim dönemidir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2011). Başka bir deyişle okul öncesi eğitim, çocukların öğrenmelerinin en hızlı olduğu, temel davranışların kazandırıldığı ve sosyal, bilişsel ve dil gelişim alanlarının hızlı bir şekilde değişim gösterdiği 0-66 ay çocukluk yıllarını kapsayan kritik bir dönemdir (Çetinkaya, 2006; Azkeskin ve Güven, 2010). Dolayısıyla okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların edindikleri deneyimler ve yaşantılar ileriki yaşamlarını olumlu veya olumsuz şekilde etkilemektedir.

Bireyin yaşamının temelini oluşturan okul öncesi eğitim, onun kişiliğinin gelişimi ve şekillenmesinin sağlandığı etkili bir dönemdir. Bilişsel, sosyal, dil ve fiziksel gelişim alanlarının desteklendiği okul öncesi dönemde ailenin de sürece katkı sağlaması gerekmektedir. Nitekim eğitim ailede başlayarak eğitim kurumlarında devam etmektedir. Bu bakımdan çocuğun gelişiminde aile ve çocuğun yakın çevresi en temel basamak olarak nitelendirilmiştir. Fakat daha sonraki yıllarda aile çocuğun bütün gelişim alanlarını destekleyici eğitimin sağlanması konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden çocuğun kendi akran gruplarıyla birlikte sağlıklı ve doğal bir şekilde eğitim alabilmesi için okul öncesi eğitim kurumlarına gereksinim duyulmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında plan ve program dâhilinde çocuğa sunulan eğitim onları yaş ve gelişim özelliklerine göre desteklemekte ve yaşamlarının daha kaliteli şekillenmesine yardımcı olmaktadır. Aksi takdirde okul öncesi eğitimden yoksun kalan çocukların ileriki dönemlerde eğitim durumları olumsuz yönde etkilenecektir (Kıldan, 2010).

Okul öncesi eğitimin en önemli görevlerinden biri de çocuğu ilkokula hazırlamaktır. Okul öncesi eğitimi almış bir çocuk, doğrudan ilkokula başlayan çocuğa göre bazı güçlükleri ve sıkıntıları geçerek eğitimine devam etmektedir. Okul öncesi eğitimle birlikte ilk defa evden ayrılan çocuk, arkadaşlarıyla iletişim kurmasıyla okul ortamında kendine sosyal bir çevre edinmektedir. Yine okul öncesi eğitim, çocukta bir öğretmen olgusunun oluşmasını ve çocuğun okuldaki sistematik ve kurallı olan düzene ayak uydurmasını sağlamaktadır. Okul öncesi eğitimin varlığı çocuğun gelişimine büyük katkılar sağladığı göz önünde bulundurulduğunda direkt olarak ilkokula başlayan çocuğa göre okula daha kolay ayak uydurması beklenmektedir. Çocuk, okul tecrübesi edindiğinden ilkokula başladığında okula uyum sağlamada sorun yaşamamaktadır (Oktay, 2000).

Türkiye’de okul öncesi eğitimin gerekliliği toplumun tüm kesimleri tarafından kabul görmüş ve bu sayede okul öncesi eğitime verilen değer giderek artmıştır. Okul öncesi eğitime ihtiyacın artmasıyla ve eşgüdümlü olarak çalışmaların yapılması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 1992 yılında Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Sonradan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulları, ilkokul bünyesinde anasınıfları ve mesleki liselerin bünyesinde uygulama anasınıfları ve uygulama anaokulları açılmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı okul öncesi kurumları ise gündüz bakımevleri ve kreşlerdir. Bunlara ek olarak üniversitelere bağlı anaokulları, kreş ve okul öncesi eğitim kurumları ile çeşitli kurumların ve kuruluşların kendi mensupları için açtıkları kurumlar sayılabilir. Bu çerçevede bakıldığında okul öncesi eğitime verilen önemin ülkemizde belirgin şekilde arttığı görülmektedir. Günümüzde okul öncesi eğitim kurumları yasa ve yönetmeliklerle açılmakta olup Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından denetimleri yapılmaktadır (Oktay, 2000).

Okul öncesi eğitimin amaçları. Okul öncesi eğitiminin amaçları, milli eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak şu şekilde açıklanmıştır (MEB, 2013, s. 10);

1. Çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimini desteklemek ve onların iyi alışkanlıklar edinmesini sağlamaktır.
2. Çocukları okul öncesi eğitimden sonra devam edecekleri eğitim kademesi olan ilkokula hazırlamaktır.
3. Fırsat ve imkân eşitliliği sağlayarak çocuklar için ortak bir eğitim ortamı sağlamaktır.
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Okul öncesi eğitimin temel ilkeleri. Okul öncesi öğretmeni, yaşları fark etmeksizin erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişimleri ile ilgili temel bilgileri onlara aktarırken bilinçli ve dikkatli olmalıdır. Okul öncesi öğretmeni, güvenli, doğru, yaratıcı ve destekleyici eğitim ortamı sağlamaları için çocukların içinde bulunduğu gelişim döneminin özellikleri hakkındaki bilgi birikimini kullanmalıdır. Bu bağlamda, çocukların gelişim dönemlerini uygun etkinlikler ile rahatlıkla geçmeleri sağlanabilir (Morrison, 2008).

Okul öncesi eğitim dönemi yaşamın ilk yıllarını oluşturduğu için eğitimin temel basamağıdır. Bu dönemdeki çocuklarda öğrenme hızı diğer dönemlere göre çok yüksektir. Aynı yaş grubunda bulunan çocukların gelişim özellikleri bütün çocuklar için ortaktır. Fakat her çocuğun kendine özgü olduğu ve bireysel farklılıklarının olduğu unutulmamalıdır. Okul öncesi eğitimin temelini oluşturan birtakım ilkeler vardır. Okul öncesi eğitimin temel ilkeleri aşağıda sıralanmıştır (MEB, 2013, s.11):

1. Okul öncesi eğitim çocukların temel gereksinimlerine ve onların bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.
2. Okul öncesi eğitim çocuğun dil, sosyal ve duygusal, motor ve bilişsel gelişimini desteklemeli, öz bakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilkokula hazırlamalıdır.

3. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.
4. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.
6. Çocukların Türkçeyi doğru ve düzgün konuşmaları için gerekli şartlar oluşturulmalıdır.
7. Okul öncesi eğitim döneminde gösterilen eğitimle çocukların saygı, sevgi, işbirliği, sorumluluk, dayanışma, yardımlaşma paylaşma ve hoşgörü gibi duygu, davranış ve değerleri geliştirilmelidir.
8. Okul öncesi dönemde eğitim, çocukların kendilerine güven ve saygı duymasını sağlamalıdır ve çocuklara öz denetim kazandırılmalıdır.
9. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemi oyun olduğundan etkinlikler planlanırken oyun temelli yaklaşım gözetilmelidir.
10. Çocuklara iletişimde, baskı ve kısıtlamalarla davranma ve onların kişiliğini zedeleyeceği davranışlardan kaçınılmalıdır.
11. Çocuklar, duygu ve davranış gelişimi sırasında yetişkinler tarafından desteklenmeli, yardıma ihtiyaç duyduklarında onlara destek, rehberlik ve güven duygusu sağlanmalıdır.
12. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygu ve davranışlarını fark etmesi sağlanmalıdır.
13. Çocukların, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri desteklenmeli, kendilerini ifade etmelerine olanak sağlanmalı ve iletişim kurma becerisi geliştirilmelidir.

14. Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.
15. Eğitim sürecine çocukla birlikte ailenin de katılımı sağlanmalıdır.
16. Rehberlik hizmetleri ile okul öncesi eğitim süreçleri bütünleştirilmelidir.
17. Çocuğun gelişimi göz önünde bulundurulmalı ve okul öncesi eğitim programı sürekli olarak değerlendirilmelidir.
18. Çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla değerlendirme süreci etkin şekilde kullanılmalıdır.

Okul öncesi eğitim kurumları. Okul öncesi eğitim kurumları, 0-5 yaş aralığında bulunan çocukların bütün gelişim alanlarına uygun biçimde, toplumun özelliklerine dikkat ederek, onları en iyi şekilde yönlendiren; kişilik gelişiminin temellerini atan, çocukların sosyal çevre edinmesini sağlayan ve yaratıcılıklarını destekleyen; okul öncesi eğitim alanında uzman eğitim kadrosuyla, temel işlevi eğitim olan kurum ve kuruluşlardır (Poyraz ve Dere, 2003).

Okul öncesi eğitim kurumları ülkemizde; Milli Eğitime Bakanlığına bağlı anaokulları, ilkokulların bünyesinde bulunan anasınıfları, mesleki liselerin bünyesinde bulunan uygulama anasınıfları ve uygulama anaokulları ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı çocuk gündüz bakımevleri ve kreşler olarak sınıflandırılmaktadır (Memduhoğlu, 2012).

Anaokulu: 36-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla açılan eğitim kurumlarıdır (MEB, 2014).

Anasınıfı: 48-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıflardır (MEB, 2014).

Uygulama Sınıfı: 36-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan mesleki ve teknik öğretim kurumları bünyesinde açılan sınıflardır (MEB,2014).

Gündüz bakımevi: 37-66 aylık çocuklara hizmet veren eğitim kuruluşudur (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015).

Kreş: 0-36 aylık çocuklara hizmet veren eğitim kuruluşudur (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015).

Bunlara ek olarak üniversitelere bağlı anaokulları, kreş ve okul öncesi eğitim kurumları ile çeşitli kurumların ve kuruluşların kendi mensupları için açtıkları kurumlar sayılabilir. Bu çerçevede, okul öncesi eğitime verilen önemin ülkemizde belirgin şekilde arttığı görülmektedir. Günümüzde okul öncesi eğitim kurumları yasa ve yönetmeliklerle açılmakta olup Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından denetimleri yapılmaktadır (Oktay, 2000).

Demokrasi Olgusuna Genel Bir Bakış

İnsanlığın ilk dönemleri ile beraber ortaya çıkan insan topluluklarının yönetim şekli, farklı görüş ve düşünceler benimsenerek süregelmiştir. Yönetim şekillerinden biri olan demokrasi, ilk olarak eski Yunan kültürü ile ortaya çıkarak çağımıza kadar varlığını sürdürmüştür. Demokrasinin etkinliği zaman zaman azalıp artsa da toplumları derinden etkilemiştir. Demokrasi kavramı eski Yunancadan gelmekte olan “demos” (halk) ve “kratos” (egemenlik, iktidar) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Demokrasi kavramı bu şekilde düşünüldüğünde halkın egemenliği anlamına gelmektedir (Özbek, 2015; Turan, 2017). Demokrasi hak, özgürlük, eşitlik, adalet gibi kavramlarla değer bulan kişinin varlığına ve saygınlığına inanan, insanlığa önem veren yüce bir kavramdır (Yavuz, Duman ve Karakaya, 2016, s.39).

Demokrasinin, çoğulculuğu ve farklılaşmayı esas alan yapısı dikkate alındığında tam bir birlikteliğin sağlanamaması normal karşılanabilir. Zira onun bu yapısı, farklı görüşlerin aynı ortamda tartışılmasını, yeni fikirlere ulaşılmasını beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla demokrasi düşünce zenginliği olarak kabul edilir. Tam bir birlikteliğe ulaşılmasa bile prensiplerde birlikteliğe ulaşılmasının gerekli olduğu söylenebilir (Yeşil, 2002).

Yeşil (2002), demokrasinin tanımlamaları incelendiğinde üç farklı şekilde ele almaktadır:

1. Yönetim biçimi olarak demokrasi

2. İnsan hakları boyutuyla demokrasi

3. Yaşam biçimi olarak demokrasi

Farklı alanlarda bulunan birçok bilim insanı, yazar ve düşünürün demokrasinin tanımı konusunda farklı görüşler ileri sürdüğü söylenebilir. Demokrasinin yönetim biçimi şeklinde algılanmasının yanında aynı zamanda yaşam biçimi olduğu kabul edilmektedir. Bütüncül bir bakış açısıyla bakıldığında hayatın birçok yönünü etkileyen, toplumun mutlu olmasını amaçlayan bir yaşam biçimi olduğu gerçeği önümüze çıkmaktadır (Yeşil, 2002).

Demokrasinin içinde fikir alışverişi, insana saygı, hoşgörü, halkın yönetime katılması gibi unsurlar vardır. Demokrasi kavramının özünde fikirlere değer verilmesi ve insanın en önemli varlık olduğu duygusu vardır. Buradan hareketle demokrasi kavramının bireylerin huzuru ve mutluluğu için gerekli olduğu söylenebilir. Bu anlayışın eksik kaldığı veya uygulanmadığı yerlerde ise sıkıntı ve problemlerin olması beklenmektedir (Arslan, 2012). Demokrasinin amacı insanları tek bir doğruda birleştirmek değil, başkalarının doğrusuna da saygı göstermeyi öğretmektir. Bütün görüşlere saygı göstererek onlarla barış içerisinde ve bir arada yaşamaya özen gösterenler demokrasiyle özdeşleşmiş insanlardır (Yeşil, 2002).

Demokrasi, anlamının içerisinde halkın iktidarını ve eşitliğini barındırmaktadır. Bu anlayışla hareket edilen toplumlarda demokrasinin yerleştiği ve buna uygun bir şekilde yönetildiği görülmektedir. Demokrasinin tam manasıyla yerleştiği toplumlarda bireye saygı, hoşgörü ve insani değerler ön plana çıkmaktadır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

Demokrasi kavramı, çağımızda okuryazarlık oranının artması, sosyal medya ve e-kitap gibi insanları bilinçlendirip kültürlenmeyi arttıran, bununla birlikte gelişen sosyal ilişkilerde ortaya çıkan kültürleşme kavramının kolektif bilinçaltı olarak zihinde yer etmesi bu kavramın çeşitliliğinin artmasına ve her bireyin farklı algılamasına yol açmıştır.

Özellikle insanlar yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte kendi güvenliklerini belli bir takım kurallara bağlayarak demokrasi kavramını ihtiyaçlarına göre şekillendirip bir nebze kendi

mutluluklarını sağlamışlardır. Bunun sebebi ise mülkiyetle birlikte gelişen toplumun güvenliğini sağlayacak kurallar oluşturmalarıdır. Bu kurallar saygı gibi demokrasinin temel yapıtaşını kendi çıkarları doğrultusunda toplumdaki her bireyin ortak yaşam koşullarının oluşmasına zemin hazırlayarak toplumda huzuru sağlamıştır (Bakır, 2014; Yeşil, 2002).

Demokrasi kavramı belirli meslek gruplarında kendi jargonlarına göre değişiklik göstermekte olup temelde aynı yola çıkan iki kapı olarak düşünülebilir. Bu meslek gruplarında farklılık göstermesinin nedenleri eğitim düzeyi, iş ortamı, ekonomik koşullar vb. gibi faktörler bu kavramın değişmesinde en önemli unsurlardır. Bu meslekler yine gelişen bireyciliğin yansıması olarak haklarını savunmak ve iş koşullarını en üst düzeye getirmeyi amaçlamışlardır. Böylece kendi aralarında sivil toplum örgütleri, vakıflar, cemiyetler, dernekler, sendikalar gibi örgütlere katılım sağlayarak aracı bir kuruluşla hak arama ihtiyacı duymuşlardır (Arslan, 2012).

Demokrasi yönetim biçiminden daha fazlası olmakla birlikte bireylerin kendi hayat deneyimlerini yayması ve ortak yaşam alanı içinde insancıl bir yaklaşımla hayatlarını daim etmelerine bağlıdır. Bu şekilde insanlar işbirliği içerisinde çalışmanın farkına varmıştır. Böylece bireyler kendi yaptıklarını başkalarının yaptığıyla birleştirerek anlam kazanacağını düşünmektedir. Farklılıklara saygı duyan bir anlayışla hareket eden bireyler, bu çeşitliliği bir zenginlik olarak görmektedir. Bireyler içinde yaşadığı toplumun düşünce ve davranışlarına uyum sağlayarak toplumun gelişmesine katkı sağladığını düşünmektedir. Bu düşünce bireylerin geleceğe dair sorumluluk almasını sağlar (Dewey, 1996).

Çağın en önemli yenilikçi unsuru olan gelişmiş medeniyetler kavramı demokrasi anlayışını kökten değiştirerek yeni bir mekanizmayı ortaya çıkarmıştır. Bu mekanizma artık seçimlerde, körü körüne bağlılık ya da itaat yerine kendi yaşam standartlarını arttırıcı etkenleri temel alarak yaşam koşullarında iyileştirmeye çalışmışlardır (Yenal, 1999). Gelişmiş ülkelerde insanlar iktidarın sosyal devlet anlayışını temel almayarak kendi hayatlarını eğlenceli hale getirmek için yapılan faaliyetlere önem vermektedir.

Demokrasinin en önemli fonksiyonu, gücünü halktan almasıdır. Demokrasi, ulusal egemenlik yani halkın kendi kendini yönetmesidir. Demokrasi kültürünün olduğu yapılarda bireyler düşüncelerini özgürce ifade ederler. Demokrasinin bir diğer işlevi ise kişiler arasında ırk, din, dil, cinsiyet vb. ayrımı yapmadan herkesin haklarının korunmasıdır. Eşitlik ilkesi temelinde tanınan bu haklar, anayasa ile güvence altına alınmıştır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

Demokrasi yönetim biçimi olarak düşünüldüğünde, hükümet etme şekli ve uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle demokrasinin ele alınması ve uygulanmasıdır. Demokrasi yaşam biçimi olarak algılandığında, vatandaşların topluma uygun değer yargılarını öne çıkaran ve buna bağlı olarak kaliteli bir hayat geçirmelerini sağlar. Demokrasiyi yönetim biçimi ve yaşam biçimi olarak ayırsak da bu tanımların uygulamada iç içe geçtiği görülmektedir (Mayo, 1964).

Demokrasinin bir topluma uygulamaya başlandıktan sonra sorunsuz bir şekilde ilerlemesi beklenilmemektedir. Demokrasinin tam manasıyla uygulanmasında ve toplumu oluşturan bireylerin yaşam felsefesi konumuna gelebilmesi için demokrasiye özgü değerleri özümsemesi gerekmektedir. Yani demokrasinin toplumda kendini hissettirebilmesi için uzun bir zaman var olması bireylerin demokrasiyi yaşayarak öğrenmeleri ile doğrudan ilişkilidir (Özbubun, 1984).

Demokrasi, topluma sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal bir anlayış getirmektedir. Bu anlayış yönetim biçiminden farklı olarak toplumun yaşayışını ve hayat felsefesini etkilemektedir. Demokrasinin benimsenmesinde toplumlar arası kültürel etkileşim olmaktadır. Fakat bu birebir taklit olmamakla birlikte özümşenerek toplumun kültürüne uygun olmalıdır. Bir toplumda demokrasinin sorunsuz bir şekilde işleyiş kazanması için halkın demokrasiyi yalnız yönetim biçimi olarak düşünmemesi, aynı zamanda ‘‘ hayat felsefesi ve yaşam biçimi’’ olarak da kabul etmesi gerekmektedir. Hayat tarzı olarak kabul görülmeyen demokrasi, o toplum içinde mihenk taşı olma özelliğini yitirir ve sağlam temellere dayanmaz (Ertürk, 2014).

Değişik konumda ve alanda çalışan insanlar için demokrasi farklı anlamlara gelmektedir. Bunun sebebi ise insanların bilgi birikimlerinin, sahip oldukları uzmanlık alanlarının, yönelimlerinin ve ilgi alanlarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Yönetim sürecinde yer alan bir kişi için demokrasi, “karar, seçim, oy, katılım” gibi anlamlara gelirken hukuk alanında yer alan bir kişi için “insan hak özgürlükleri ve sorumlulukları” anlamına gelmektedir. Sosyal bilimler alanında bir başka birey için ise “hoşgörü, dayanışma, özgürlük, hak, barış” gibi kavramlar ile tanımlama yapılmaktadır (Yeşil, 2002).

Demokrasinin Önemi

Geçmişten günümüze karar vermede oligarşi ve monarşiden aldığı güçle, yönetenler ve yönetilen halk ile süregelen bir çatışma içerisindedir. Bunun sebebi ise psikolojik tepkisellik dediğimiz insanın kendi özgürlüğüne müdahale eden yönetimlere karşı başkaldırısıdır. Gücü en temel silah olarak kullanan insan psikolojisinin iliklerine kadar işleyen bu yönetimler, düşünce ve fikir özgürlüğünün gelişmesiyle birlikte etkisini yitirerek güçlerini muhafaza edememişlerdir. Aydınlanma Çağı ve Fransız İhtilali ile birlikte ortaya çıkan ve demokrasinin günümüzde şekillenmesini sağlayan özgürlük, hukuk ve eşitlik kavramları halkın kendi seçtiği kişileri ülke yönetimine katılımlarını sağlamıştır (Aktan, 2008).

Devletler ve kişiler yetki paylaşımı, işbirliği, halkın yönetime katılması gibi metotlarla demokrasinin gelişmesi için mücadele etmişlerdir. İnsanlar mücadelelerinin sonucunda düşüncelerini özgürce ifade etme ve yönetimde söz sahibi olunmuş, böylece demokrasi olgusu belirtmek istediği ilkeleri kavramsal özelliklerini kazanmıştır. Bu mücadele insanların zihninde filizlenip demokrasi kavramının doğuşunu sağlamıştır (Ateş, 1994).

Geçmişte demokrasi, “ayak takımının yönetimi” olarak ortaya çıkmıştır. Bu sistem, gerçek demokratik ilke ve halkın üzerinde bir güce sahip olmaması olarak anlam değişmesi geçirerek geçmişten günümüze gelmiştir. Demokrasi içindeki insanların izleyici değil oyuncu oldukları bir sistemdir. Demokrasi, kendi kendimize egemen olmayı öğreten en iyi yönetimdir.

Demokratik kurumların gelişiminde üç büyük kilometre taşı vardır. Temsil etme, muhalefet yapma ve kamusal kararlara katılma hakkıdır. Toplumun bütün isteklerini karşılayacak yönetim biçimi olarak tanımlanan demokrasi, bütün halkın bu sisteme dâhil edildiği ve toplumun genel gelişme düzeyine el verdiği ölçüde geniş olmalıdır. Böylelikle demokrasinin bütün hastalıkları bu kavramın daha iyi anlaşılmasıyla giderilebilir. Demokrasi insanın vazgeçemediği tek rüyadır (Aktan, 2008).

Demokrasi temelli rejimlerde egemenlik gücünü toplumdan almaktadır. Demokratik olmayan yönetimlerde ise egemenlik oligarşiye veya monarşiye dayanır. Demokrasinin bir özelliğine daha değinecek olursak, toplumsal farklılıkları da belirtmeliyiz. Siyasi, kültürel, cinsiyet, dine dayalı her çeşit farklılığı kendi zenginliği içerisinde barındırır. Buradan şu kanıya varılabilir. Demokratik toplumlarda halk heterojen, demokrasinin olmadığı toplumlarda ise halk homojendir (Yeşil, 2002).

Demokrasi bireysel farkındalığı yaratır, insan haklarını vazgeçilmez kılarak merkeze alan sistemde devinimsel ihtiyaçlarını karşılar. Bu karşılama, bireyin hayatta verdiği bütün kararlarda olumlu veya olumsuz bir sonuç doğurabilir. Böylece bu kararlar bireyin bu kavramı üzerinde bütünleştirdiği öğeleri etkileştirir. Nitekim insan aklı özgürlüğünü korur ve geliştirir (Tezcan, 2018).

Yaradılışın en önemli nimetleri olan özgürlük, bağımsız irade, gruplaşma, bir iş etrafında birleşme gibi kavramlar demokrasi ile aktif hale gelmiştir. İnsanlar, eşit davranılmasını, fikirlerini bağımsızca ifade etmesini ve bir yapbozun birleştirilmesi gibi bir bütün olmak ister. Nitekim demokrasiye farklı görüşler getirmek ve insanı hayattaki en değerli varlık kılmak için sürekli geçmişten günümüze çalışılmıştır (Ateş, 1994).

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte dünyadaki yönetim şekilleri ve sistemleri hakkında insanlar bilgilenmekte ve daha fazla hak talep etmektedirler. Haklarında eksiklik olan halklar, bu durumdan rahatsız olmuş bunun sonucunda sisteme başkaldırı eylemleri ortaya çıkmıştır. Bunun

en önemli nedeni insanların ülke meselelerinde söz hakkı olmamasıdır. Her insan yaşamını zenginleştirmek için daha çok hak ister ve böylece toplumda sıkıntılar görülebilir. Şu an dünyaya baktığımızda bu temel sıkıntıları çeken önemli sayıda millet vardır. Bunun sonucu olarak toplumsal olaylar artar ve anarşi doğar (Touraine, 2015).

Demokrasi olgusu, milletin görüşlerine değer veren ve bu görüşleri kabul etme şeklinde bilinmeye başlanmıştır. Artık bu kavram yönetim şekli değil bir yaşam şekli olarak toplumların hafızasına kazınmıştır. Böylece yönetenleri değiştirmek ve bireyleri ülke meselelerinde daha aktif olması şeklinde tanımlar ortaya çıkmıştır. Ülke meselelerinde insanlar aktif oldukça; yaşamını kolaylaştırmak için hak arama davaları ve sıkıntıları azalmıştır. Bunun nedenine baktığımızda bireyler kendi haklarını kendileri kazanmıştır. Ayrıca yönetime katılma arttıkça; bireylerin iş birliği içinde olması ve meseleleri kendi merkezine koyup daha fazla mücadeleye girmesi beklenebilir (Lipset, 1986; Touraine, 2015).

Demokrasinin tam olarak işlediği toplumlarda, insanların hayattaki yaşama arzusunda pozitif ilişki bulunurken, bunun tam tersi koşullarda ise gerginlik ve huzursuzluk görülmektedir. Ayrıca demokrasinin tam anlamıyla uygulandığı toplumlarda bireysel haklar ve özgürlükler ön plana çıkmaktadır. Böylece bireylerin, yönetime katılımında varoluşsal birliktelikle kendilerini gerçekleştirme ihtimalleri arttırılabilir. Bu gibi nedenlerden dolayı demokrasi kavramı ülke yasalarında, kanunlarında, tüzüklerinde ve içtihatlarında yer verilmiştir (Touraine, 2015).

Demokratik yaklaşım, kademeli ilerleme ile gün geçtikçe alanını genişletmektedir. Bu genişleme iş hayatından tutun evdeki en temel ihtiyaçlara kadar sistemine almıştır. Sisteme bakıldığında psikolojik, sosyolojik, biyolojik faktörleri de kapsayan geniş bir çerçeve oluşturmuştur. Yani her insanın ihtiyacına göre şekil kazanmıştır. Bu anlayış uygulamadaki kavramları sentezleyerek yeni bir çıkarıma yol açmıştır. Bu çıkarım ise bireysel hegemonyanın yıkılışını işaret etmektedir (Morin, 2000).

Demokrasinin bulunduğu toplumlarda hoşgörü, sabır ve saygı gibi kavramlar etkili olmuştur. Yapısal işleyiş ve totaliter etkileri yıkarak bunun yerine bireylerin birbirine saygı duyması, işbirliği içerisinde çalışmalarını ve ben yerine biz duygusu yerini almıştır. (Morin, 2000; Touraine, 2015). Böylece demokrasi hayatımızın birçok alanında birlik ve beraberliği getirmiştir.

Demokrasi ve Toplum

İnsanlar yalnız yaşayamayan ve topluluk halinde bir arada yaşamaya muhtaç canlılardır. Bu nedenle insanlar kendisini toplumdan soyutlayamaz. İnsanların birlikte topluluk halinde yaşaması bazı toplumsal olguların ve kurumların gelişmesine neden olmuştur. Geçmişten günümüze insanlar bir arada yaşayarak kültürleri meydana getirmiş ve derin kültür birikimi uygarlıkların ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Çiftçi, 2018).

Gelişen teknoloji ve değişen dünya ile birlikte toplumu oluşturan her bireyin toplumdaki yeri ve önemi artmıştır. Birey içinde yaşadığı toplumun değer yargılarından etkilenmesi sonucunda toplum içerisinde bulunan kuralları dikkate alarak hareket etmektedir. Toplum içerisinde birey kendi vatandaşlık haklarını bilmekte ve sahip olduğu bu haklar için mücadele etmektedir (Sezen, 2000).

Toplumunu demokratik özellikler taşıyan bir yapı haline getirebilmek için bireysel ve toplum olarak demokrasi bilincini aşılıyarak ve demokrasiyi yaşam biçimi haline gelmesini sağlamakla mümkün olabilir. Bu sayede demokratik tutum ve davranışları benimsemiş, eleştirel düşünen, problemlere karşı çözüm arayan; bunun yanı sıra farklı kültürlere saygı gösteren kişiler yetiştirmek ile sağlanabilir. Bireylerin sosyal yaşam ile tanıştığı okullarda demokrasi bilincinin, yaşantılar sayesinde aktarılmasıyla ve yaşanmasıyla özümsemiş olacağı söylenebilir (Şişman, Güleş ve Dönmez, 2010).

Demokrasiyi benimsemiş toplumlar, bireyi merkeze alarak onların görüş ve düşüncelerine önem vermektedir. Bu doğrultuda otoritenin bireye sunduğu ve kabul ettirdiği fikirlere itaat eden değil, bireylerin kendilerini özgürce ifade edebildiği, toplumda uygulanan kurallar doğrultusunda

haklarını arayan, sorgulayan, araştıran, paylaşma ve dayanışma içerisinde bulunan bireylere toplumlar ihtiyaç duymaktadır (Demirbolat, 1997).

Demokrasi kültürünün bulunduğu toplumlarda, yaşamın her alanında bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerinin temelinde saygı, hoşgörü, paylaşım ve uzlaşma olmaktadır. Toplumun oluşturan her birey görev ve sorumluluğunun bilinciyle hareket ederek diğer insanların haklarına saygı göstermektedir. Nitekim kendi özgürlük alanının bilincinde olan birey başkalarının hayatına müdahale etmekten kaçınmaktadır (Yavuz, Duman ve Karakaya, 2016).

Demokratik değerlerin benimsendiği toplumlar bireyleri yaş, cinsiyet, ırk, sosyal ve ekonomik açıdan sınıflandırmaz ve insana insan olduğu için değer verir. Bu toplumlar, sosyal hayat kurallarını belirlerken insan hakları, eşitlik ve adalet gibi kavramları göz önünde bulundurur (Yavuz, Duman ve Karakaya, 2016). Başka bir deyişle demokrasi bir yaşam tarzı olarak ele alındığında bireylere yaşamın gereklerini ve toplumun değerlerini tam manasıyla aşlamak demokratik değerlerin varlığı ile mümkün olmaktadır (Gülmeç, 2012).

Demokrasi kişilerin kendilerini bağımsız bir şekilde anlattığı bir ortamda ve birbirleri ile olan ilişkilerinde temel taşı haline olma niteliğine gelmiştir. Demokrasinin bu biçimi, yaşam biçimi olarak ifade edilebilir. Demokrasi kültürünün temelinde bireyin kendisine olan saygısı ve toplum içerisinde yaşayan diğer bireylere olan saygısı yer almaktadır.

Kendi görüşlerini ifade ettiğinde birey, toplum tarafından onaylanma beklentisi içerisine girmektedir. Bu yönde beklentilerin artmasıyla görüşlerini beyan eden bireyler çoğunluğun kendilerini benimsenmesi için çaba sarf etmişlerdir. Bu hareketliliklerin çoğalmasıyla toplumlar demokratikleşme yolunda ilerleme sağlamıştır (Kıncal, 2015).

Toplumun oluşturan grupların ve kişilerin arasında belli zamanlarda sıkıntılar ve sorunlar çıkabilir. Çünkü toplumun oluşturan bireylerin kişisel çıkarları, menfaatleri, hayata bakış açıları ve düşünceleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, kişilerin birbirleri arasında, aile içerisinde, iş hayatında çatışmaların oluşmasını neden olmaktadır. Ama toplumun oluşturan

grupların ortak amaç içerisinde yol kat etme isteği, toplumun kenetlenmesini sağlamaktadır. Nitekim birlikte ve ortak amaç doğrultusunda ilerleyen bireyler, toplum içinde çıkan sorun ve sıkıntıları en aza indirerek çatışmayı ortadan kaldıracaktır (Kıncal, 2015).

Demokratik toplumlarda olmazsa olmaz sivil toplum kuruluşlarının varlığıdır. Sivil toplum kuruluşlarının toplumda var olmasında ve oluşmasında belirli etmenler vardır. Bu etmenleri söyleyecek olursak örgütlerin niteliği, toplumun yapısı, değerleri ve devletin yönetim anlayışı olarak açıklanabilir. Sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıktığı ve varlığını sürdürdüğü süreçte; tarihsel, sosyolojik ve ekonomik nedenlerle toplumda gelişen olaylardan etkilendiği görülmektedir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları oluşumlarından daha sonraki dönemlerde de toplumu etkilemeyi sürdürmektedir (Yılmaz, 2003).

Demokrasiyi yönetim şekli olarak özümsemiş toplumlarda belirli değer yargıları vardır. Bu değer yargılarını hoşgörü, farklılıklara saygı, insanı temele alan yaklaşımla hareket etme ve kültürel zenginlikler oluşturmaktadır. Oluşan bu değerler ise toplumun eğitim seviyesini yansıtmaktadır (Binbaşoğlu, 1994). Toplumda yaşayan bireylerin kendi kendilerini yönetmesi sonucunda oluşan yönetim sistemi, toplumun eğitim kalitesini ve seviyesini şekillendirecektir. Bu nedenle yönetim sisteminde demokratik anlayış hâkim olan toplumlarda hoşgörü ve paylaşım daha etkili olacağından eğitimde istenilen seviyeye ulaşılabilecektir (Ertürk, 2014).

Demokrasi ve Eğitim

Eğitim kavramının derinliği ve genişliğinden dolayı, günümüze kadar çok sayıda tanımlama yapılmıştır. Eğitimin farklı tanımlamalarına bakıldığında; “Eğitim, önceden belirlenmiş amaçlar istikametinde nesilleri yönlendirme ve yetiştirme çalışmasıdır veya bu yönlendirme ve yetiştirmenin bilimini, tekniğini, taktiğini vb. öğreten bir bilimdir” (Çelikkaya, 1997, s.28). “Eğitim, tarihin her döneminde insan yavrusunun hayatta kalması, yaşamını sürdürmesi ve toplumsal konumunu yükseltmesi için yapılan bir etkinliktir” (Çınar, 2002, s.45). “Eğitim, bir anlamda gerçeği araştırma ve kişilik oluşturma sürecidir” (Akçay, 2006, s.16).

Toplumların üretmeleri için gerekli bilgi ve becerileri gelişen teknolojiyle beraber kısa sürede değişim göstermesiyle eğitimin önemini giderek arttırmıştır. Yetişkinlik döneminde son bulan örgün eğitim modern toplumlarda yerini hayat boyu eğitime bırakmıştır. Temelinde bilgi ve beceri olan eğitim; sorgulayan, eleştiren, özgür düşünebilen ve yaratıcı ürünler ortaya koyan öğrencilerle mümkündür (Çınar, 2002).

Eğitim, özgür bir toplumda demokratik yaşama bilinci uyandırarak toplum içinde yaşayan bütün vatandaşların kendi düşünceleri ışığında hareket etmesini sağlar. İnsanların demokratik hayata uyum sağlaması sonucunda demokratik bir yaşam kültürü toplumda yerini alır. Bu bağlamda eğitim topluma yön vererek siyasal gelişimi sağlamaktadır (Türkoğlu, 1996).

Eğitim, insanlık tarihi ile ortaya çıkan, çağların ilerlemesiyle birlikte değişen ve gelişen, kuşaklar arası köprü kuran bir kavramdır. İnsanlar edindikleri bilgi ve tecrübeleri toplum içerisinde yaşayan diğer bireylere aktarmaya çalışmışlardır. Bu bilgi ve tecrübeler yenilikler ve gelişmelerin ışığında toplumdan topluma aktarılarak günümüze kadar yansıtılmıştır. İlk başlarda belli plan ve program dâhilinde olmayan ve yakın çevreden sağlanan eğitim, zamanla birikimin artması ve gelişmelerin sağlanması ile kurumsallaşmaya başlamıştır (Ada, 2017).

İlk medeniyetlerde okul kültürü olmadığından bireylerin eğitimi aile tarafından verilmiştir. Daha sonra Mısır, Çin, Latin vb. medeniyetler eğitimi düzenli ve sistemli hale getirebilmek okul kültürünün oluşturmasına gayret göstermişlerdir. Eğitim belli dönemlerde Hıristiyan dünyasında kiliselerde, İslam dünyasında ise medreselerin elinde bulunmuştur. Ama zamanla eğitim öneminden ve amacından uzaklaşarak bir güç haline getirilmeye çalışılmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte eğitime olan bakış açısı da değişmiştir. Toplumlar bireyi merkeze alan eğitim sistemi ve modeliyle hareket etmiştir. Bununla birlikte eğitimde bireylerin görüş ve düşüncelerine önem veren toplumlar başarıyı yakalamıştır. Çünkü toplum karşısında değer gördüğünü hisseden birey daha çok çalışarak çaba göstermiştir (Şahin, 2008).

Gelişen teknoloji ve değişen dünyanın getirdiği bilgi akışı ve insanların eğitime bakış açısı büyük ölçüde değişiklik göstermiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte okul, yönetim, öğrenci gibi kavramlara verilen anlamlar farklılaşmıştır. Buluş ve yeniliklerin çoğunun son yüzyılda yapıldığının ancak eğitim kurumlarının işleyişinin değişmediği görülmüştür (Şahin, 2008).

Davranış değiştirme süreci olarak tanımladığımız eğitim, demokratik toplum oluşturma da en önemli etkidir. Demokratik düşünme ve ona uygun davranış sergileme doğuştan getirilen bir özellik değildir. Demokratik düşünme becerisini kazanabilmek için insanlar demokrasi ile ilgili kavramları bilmesi ve bunu benimseyerek hareket etmesi gerekmektedir (Yeşil, 2002).

Demokrasi ile eğitimin önemli bir ilişkisi vardır. Bunun nedeni ise eğitim sadece bireyi etkilemeyip bireyin yaşadığı toplumun geleceğine de şekil vermektedir. Bunun için demokrasiyi yaşatacak ve toplumu refaha kovuşturacak bireyler yetiştirmek ise ancak eğitim ile mümkün olmaktadır (Yeşil, 2002).

Bireylerin toplumun karar süreçlerine etkin bir şekilde katılımının sağlanması ve bireylerin sorumluluklarının bilinciyle hareket edebilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve davranışların kazanılması ancak eğitim süreciyle sağlanabilir (Gülmez, 2001). Toplumların demokrasi bilinciyle hareket edebilmesini gerektiren davranışlarının kazanılması ise yine eğitim yoluyla sağlanabilir.

Toplumda yaşayan bütün bireylere eşit imkânlar sağlandığında, onların düşüncelerine saygı duyulduğunda ve hoşgörülü bir ortam içerisinde fikirlerini hür bir şekilde ifade edebilme fırsatı verildiğinde istenilen başarı yakalanacaktır. Bu bağlamda demokratik yaklaşım; bağımsız tartışma ortamında kararları alma, düşüncelerini özgürce ifade etme, yönetime katkı sağlama, fırsat ve imkân eşitliği, çoğulculuk, eşitlik, adalet, uzlaşma kültürü ve hoşgörü gibi kavramları içinde barındırır (Yeşil, 2002).

Demokratik bir eğitim ortamı, sadece ülkenin siyasal yapısını değil, bireylere özgür bir düşünme ortamı sağlayarak hayatımızın bütün alanlarını etkiler. Demokratik eğitim ortamında düzenlenen ders içi ve ders dışı faaliyetler demokrasinin ilkelerine uygun olarak tasarlanır. Bu sayede demokratik düşünme alışkanlığı, çocuklara kazandırılarak hayat boyu sergileyecekleri davranışları etkilemiş olur. Nitekim hayat boyu süren demokratik eğitim süreci bireylerin karakterini şekillendirir (Bakır, 2014).

Fırsat ve imkân eşitliliği, eğitimin vazgeçilmez bir ilkesidir. Bunun nedeni ise farklı etnik kökene, dine ve ekonomik yapıya sahip ailelerden gelen çocukların bu farklılıklarını ortadan kaldırmak ancak fırsat ve imkân eşitliliği ile olacağı düşünülmektedir. Bu da ancak demokrasi kültürünü benimsemiş eğitim kurumlarıyla sağlanabilir (Dewey, 1996). Okul farklı sosyal sınıflarda bulunan bireyleri eğitim ile harmanlayıp topluma kazandırmayı amaç edinmiştir. Farklı sosyal sınıflarda bulunan bireyler için uygun bir eğitim ortamı sağlandığında yeteneklerini ve ilgi alanlarını bağımsız bir şekilde ifade etmeleri beklenmektedir. Bu şekilde hareket eden bireyler, kendi düşüncelerini özgürce ifade edecekleri için girişimci bir ruh ve özgüven kazanırlar. Bireyler bu kazanımları elde etmesiyle birlikte okulda ve hayatının bütün alanlarındaki tüm sosyal yaşantılara aktif katılım sağlar. Bu sayede, birey çevreye ve topluma uyum sağlar (Bakır, 2014). Bireyler bu kazanımları elde etmesiyle birlikte okulda ve hayatının bütün alanlarındaki tüm sosyal yaşantılara açıktır. Fakat bireylere böyle bir eğitim ortamı sağlanmazsa kişiler arası ilişkilerde çeşitli çatışmalar yaşanabilir. Yaşanan bu iletişim bozuklukları kişiyi pasif kalmaya itebilir. Bu da, bireyleri psikolojik olarak etkilemesi sonucu bir bunalım ortamı yaratabilir (Dewey, 1996).

Demokrasi bilincinin yaşatılamaması sonucunda toplumlarda demokrasi tam olarak yer bulamamaktadır. Demokrasiyi bir kavram olarak ele almaktan ziyade toplum içerisinde yer bulması sağlanmalıdır. Burada bireylere düşen sorumluluk ise birbirlerinin davranışlarını

gözlemleyerek kendilerine yeni tutum ve değerler geliştirmeleri beklenmektedir. Zira bireylerin bu davranışları kazanmaları iyi bir eğitim sistemi ile mümkün olmaktadır (Bakır, 2014).

Eğitimde demokratik bir ortam yakalayabilmek için ekonomik ve sosyal gelişmeler büyük öneme sahiptir. Okuma yazma oranının düşük olduğu ve ahlaki değerlere gereken önemin verilmediği toplumlarda eğitimde demokratik bir tutum sergilenmesi güç olmaktadır. Aynı şekilde toplumun başarıyı şöhret ve para ile yakalanabileceğini düşünmesi demokrasinin önünde büyük bir engeldir. Eğitimde demokrasinin önündeki diğer engeller arasında şunlar sayılabilir: Eğitim materyallerinin eksikliği, yeterli donanıma sahip öğretmenlerin bulunamaması, eğitim programlarının güncellenememesi ve en önemlisi kaynak eksikliğidir. Bunun yanında öğrencilerin okula devamının sağlanamaması ve kalabalık sınıf ortamında eğitim verilmesi demokratik eğitim ortamını sekteye uğratmaktadır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998). Ancak Özgür düşüncenin hâkim olduğu ve demokratik bir eğitim ortamı oluşturulduğunda bireyin hayal gücünün gelişimi daha kolay sağlanabilir. Bireyler demokratik bir eğitim ortamında çalıştıklarında kendilerini daha rahat ve özgür hissedecektir. Bu sayede ortaya çıkardıkları ürünlerin beğeni toplaması süreç içerisinde daha verimli olmaları sağlanacaktır (Arslan, 2012).

Demokrasi kavramının eğitimle harmanlanması sonucunda demokratik eğitim ortaya çıkmıştır. “ Demokratik eğitimin temel işlevi ise; demokrasinin istediği özgür düşünceli, yaratıcı, katılımcı yurttaşlar yetiştirmek ve böylece demokratik devletin yaşam kaynağını beslemektedir. ” (Başaran, 1994). Demokratik eğitimin amacı ise eğitim ve demokrasinin toplumla özdeşleşmesidir. Bu değerler topluma ancak eğitimle aktarılabilir. Bireylerin daha fazla söz hakkına sahip olduğu ve fikirlerini ortaya atmaktan çekinmediği hoşgörülü eğitim ortamlarında demokrasi amacına ulaşmış olur. Böylece bireylerin gelişimi ve toplumun kalkınması mümkün olur.

Demokrasi eğitimi alan bireyler, zihinlerinde oluşturdukları örüntüyü yaşantıları yoluyla toplum içerisine aktarılmasını sağlamaktadır. Bu sarmal yapı geçen süre ile birlikte birbirleriyle

ilişkili kavramların bütünleşmesini sağlamıştır. Bu bütünleşmeyle birlikte sosyal olguların çağın gerekli ihtiyaçlarına göre şekillendiği görülmektedir. Özellikle şu cümleye vurgu yapıldığında demokrasinin eğitimsiz kişilerin elinde bir cinayetten farksız olduğunu görülmektedir. Bu yüzden eğer bunun hayata geçirilmesi isteniyorsa çocuğun ilk gelişim döneminden itibaren bu kavram ruhuna işlemelidir.

Demokrasi ve Yönetim

Yönetim, ortak amaçlar doğrultusunda örgütleyici faaliyetleri düzenleyen ve bu faaliyetleri yürüten sistem olarak tanımlanmaktadır (Gülmeç, 2012). Yönetimin temeline bakıldığında, bir zümrenin veya bir kişinin söz sahibi olduğu görülmektedir. Toplumların geçmişten gelen bu otoriteyi kabullenmesi yazının bulunmasından çok önceki dönemlere dayanmaktadır (Açıkalın, 2016).

Demokratik olmayan toplumlarda yönetimde söz sahibi olan zümre veya kişinin belirlenmesinde bir seçim yapılmaz. Bu tür yönetimlerde eşitlikten söz edilemez. Bu yönetici ve zümrenin dedikleri sorgulanmaksızın kabul edilir. Çağların ilerlemesiyle birlikte demokrasi ile tanışan toplumlar değişim göstermeye başlamıştır. Demokrasiyi benimseyen ve bu anlayışla yönetilen toplumlarda ise üç temel ilke vardır. Bu ilkelere birincisi yönetimi sağlayacak olan temsilcilerin belirli aralıklar ile seçimidir. Belirli aralıklar ile seçim demokrasilerin vazgeçilmez bir unsurudur. İkinci ilke ise, toplum içerisinde yaşayan tüm bireyler eşittir. Yani tüm vatandaşların eşit haklara sahip olduğu belirtilmiştir. Üçüncü ilke, insanların siyasi tercihlerini özgür bir şekilde ifade edebilmesidir. Dolayısıyla, yapılan seçimlerde seçmenler hiçbir baskı altında kalmadan özgür iradelerini ortaya koymasındır (Mayo, 1964).

21. yüzyılla beraber yönetimde yeni değerler ortaya çıkmıştır. Bu değerler şunlardır;

2. Yönetimin amacı, insanları ortak bir amaç etrafında birleştirerek, onların güçlü yanlarını öne çıkarmak ve zayıflıklarını önemsiz hale getirmektir.

- Bireyler girişimlerinde, toplumun ortak amaç ve ilkelerine bağlı kalmalıdır. Ortak paydaşta buluşanların görüş ve düşünceleri yönetimde yer bulmalıdır.
- Toplumunu oluşturan bireylerin, görüş ve düşüncelerini sağlayacak ortak akıl herkese açık ve büyük olmalıdır. Toplumunu var eden amaçlar her kesimden bireye hitap etmeli ve amaçların güncelliği korunmalıdır.
- Yönetici ilk olarak toplumun amaçları, hedefleri ve değerleri üzerinde düşünerek bu konuda topluma model olmalıdır.
- Her girişim topluma fayda sağlar. Toplum eğitilerek ve geliştirilerek girişimleri desteklenmelidir. Girişim farklı alanlarda bilgi ve yetenekleri olan bireylerden oluşur.
- Grup içerisindeki her birey kendinden sorumludur ve her birey diğer grup üyelerinin de gruba olan katkısının farkına varır. Yönetimin gösterdiği performans sürekli olarak değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir (Özden, 2013).

Demokrasi, halkın iktidar gücünü elinde bulundurduğu, yine halk için kullandığı bir yönetim modelidir. Yani iktidarın gücünü halktan aldığı ve halkın üstünde hiçbir gücün barınamayacağı anlamı vurgulanmaktadır. Demokrasinin hâkim olduğu toplumlarda çoğunluğun iradesine göre hareket edilir. Sadece belli bir kişinin, zümrenin veya sınıfın değil, o toplumun içerisinde yaşayan herkesin eşit bir şekilde görüş ve düşüncesini söyleme hakkı vardır. Hiçbir şekilde ayırım olmaksızın toplumu oluşturan bütün bireylerin karara katılma ve eşit oy hakları vardır. Buradan da anlaşılacağı gibi demokrasinin vazgeçilmez öğelerinden biri olan eşitlik ilkesi yönetimin temel taşını oluşturmaktadır. Çünkü herkese eşit hizmet götürülerek topluma uzlaşa ve hoşgörü kültürü getirilebilir. Ancak bu sayede tüm halkın eşit derecede yönetimde söz hakkına sahip olduğu düşünülebilir (Dağı ve Polat, 1999).

Demokrasinin hâkim olduğu toplumlarda yönetimin var olabilmesi için halkın onu benimsemesi gerekir. Demokrasiyi benimsemiş yöneticilerin amacı halkın refahı olmalıdır. Yani

halkın mutlu, huzurlu ve özgür bir şekilde yaşamaları yönetimin en temel amacıdır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

Demokrasinin tam manasıyla yaşanmadığı toplumlarda muhalefet ve iktidar arasındaki ilişkide hoşgörü ve uzlaşma kültürü sağlanamayacağından ülkede çeşitli sıkıntı ve sorunlar yaşanacaktır. Farklı görüş sahibi olan bu insanların demokrasi bilinciyle hareket etmesi ülkeye huzur getirecektir (Saray, 1999).

Yönetimde bulunan ve söz sahibi olan her yapı yönetim kavramını kendine göre tanımlar ve bu doğrultuda yurttaşlarını yetiştirmeye özen gösterir. Demokrasi anlayışıyla yönetilen toplumlar “araştıran, sorgulayan, eleştiren” vatandaş yetiştirmek isterken otoriter rejimlerde “suskun, pasif, çekingen, itaat eden” vatandaş yapısına sahip olmak istedikleri görülmektedir (Demirbolat, 1997).

Eğitim Örgütünde Demokrasi

Demokrasinin yaşam biçimi olarak bireylere kazandırılması aileden sonra okul tarafından olmaktadır. Demokratik değerler sadece ders ile aktarılması yeterli olmamaktadır. Ders dışı aktiviteler ve çeşitli etkinlikler yoluyla kazanılan demokratik değerlerin bilgiden davranışa dönüştürülmesi ile mümkündür (Kıncal, 2015).

Eğitim, toplumun kültürel ve bilgi birikimini gelecek nesillere aktarmasını sağlarken, demokrasi kültürü ise özgür bir düşünce ortamı sunarak toplumların kendilerini geliştirmelerini ve yükselmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda toplumlar eğitim ışığıyla kendi vatandaşlarını yetiştirerek istedikleri doğrultuda kalkınma ve gelişme sağlaması beklenmektedir. Eğitimin verildiği okullar ise genç nesilleri yetiştirerek topluma ışık tutmaktadır. Bireylerin özgür düşünce ve anlayışla hareket etmesinde eğitim kurumlarının rolü büyüktür. Yani demokratik bilincin aşılandığı yer eğitim kurumlarıdır. Bu bağlamda toplumlar kültürel değerlerini, ahlaki birikimlerini, bilgi ve becerilerini eğitim kurumlarıyla gelecek nesillere aktarımını sağlar. Bu

değerler zinciri okullar aracılığıyla öğrencilere oradan ailelere ve topluma yansıtılır. Bu sayede toplumun değerleri ve bilgi birikimi gelecek nesillere yansımış olur (Nural, 2002).

Eğitim kurumları olan okulların temel işlevi, toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarına ve davranışlarına önemli derecede dokunmasıyla kalıcı izler bırakmaktadır. Demokrasinin tüm kural ve kaidelerini gelecek nesillerin benimsemelerini sağlayarak aktarmak eğitim kurumlarının görevlerindedir. Eğitim kurumlarının bu işlevini gerçekleştirebilmesi için demokrasiyi özümsemesi ve okul hayatında bireylere demokrasiyi yaşatması gerekmektedir. Bu noktada en büyük görev ve sorumluluk kuşkusuz öğretmenlere ve okul yöneticilerine düşmektedir (Ağiroğlu Bakır, 2007).

Bir arada yaşamanın pekiştirildiği yer olan okul; saygı, sevgi, hoşgörü ve özgürlük gibi temel ilkelerin denenmesi ve kazandırılması için en uygun eğitim ortamıdır. Bu eğitim ortamında öğretmenlerin en temel sorumluluklarından biri, öğrencilerini sorgulayan, araştıran, düşüncelerini ifade eden ve farklı düşüncelere saygılı bireyler olarak yetiştirmelerine yardımcı olmaktır (Yeşil, 2002).

Okullarda yapılan çeşitli çalışmaların ve etkinliklerin, belli bir plan dâhilinde yapıldığından, öğrenciler bir uyum içerisinde hayatlarına nasıl daim edeceklerini yaşayarak öğrenirler. Bu nedenle sistemli bir yaşam bilinci kazandırılmasında en müsait ortamların okullar olduğu söylenebilir. Fakat bunun için okullarda demokrasi eğitimi verilmelidir. Demokrasi eğitimi ile ilk önce hedeflenen öğrencilere okullarda var olan kurallara uymayı öğretmektir. Öğrencilerin, hatalı ve aykırı olan davranışlardan kaçınmaları sağlanarak doğru ve dürüst olmaları gerektiği kavratılmalıdır (Yeşil, 2002).

Okuldaki bütün öğrenci ve öğretmenler birbirinden farklı kişisel özelliklere sahiptir. Bunun nedeni ise toplumsal çevre, ilgi alanları, hayattan beklentileri, sosyoekonomik düzeyleri farklıdır. Demokrasi bir yaşam biçimi olarak kabul edildiğinde bunu kazandırılması aileden

sonra okul tarafından olmaktadır. Demokratik değerlerin sadece ders ile öğrenciye aktarılması mümkün değildir (Kıncal, 2015).

Okullarda demokrasiyi yaşatabilmek için hoşgörülü bir eğitim ortamı düzenlenmesi gerekmektedir. Demokrasiyi yaşam biçimi haline dönüştürmek için başta öğretmenlerin olmak üzere tüm okul personelinin çalışması ile mümkün olacaktır. Bunun sağlanması için ise tüm eğitim personellerinin demokrasi eğitimi almasına ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitim personellerine demokrasi değerlerinin bütünüyle kazandırmak ve bunu davranış haline dönüşmesini sağlamak eğitim ile gerçekleşecektir. Okulda, öğrencilere demokratik davranışların kazandırılmasında önemli vazifeler düşmektedir. Okul, idarecileri, öğretmenleri, memurları ve hizmetlileri ile bir bütündür. Hepsi üzerine düşen sorumluluk ve görevleri bilinçli ve işbirliği içerisinde herkes üzerine düşen görevi yapmalıdır (Çiftçi, 2018).

Eğitim ve demokrasinin birbiri ile olan ilişkisini arttırması için okulun toplum içinde kabul görmesi, aileler ve çevre ile olan iletişimin güçlenmesi, okulun saygınlığının artması ve okul yöneticilerinin toplumu etkilemesi ile alakalı bir durumdur. Bu nedenle okul yöneticileri yönetim sürecinde vermiş olduğu kararlarda, okulu etkileyen iç ve dış kaynakların varlığından haberdar olmalıdır. Okul yönetimi kararlarını alırken aileler, çevre ve toplum ile etkileşim halinde olmalı ve çözüm üreten tutum geliştirmelidir. Bu şekilde tutum ve davranış gösteren okul yönetiminin, yönetim sürecini başarılı olarak gerçekleştirdiği söylenebilir (Açıkkalın, 2016).

Okul eğitim öğretim amacıyla farklı konumlardaki insanları bir araya getirmiştir. Toplum içerisindeki konumları farklı olduğu için bu kişilerin okul içerisinde de rol ve görev dağılımı farklılık göstermektedir. Okulun düzeni başta yöneticiler olmak üzere öğretmenler tarafından sağlanır. Öğretmenler ve yöneticilerden bazıları kendilerinin görüş ve düşüncelerinin tartışılmasını istemezler. Onlar en küçük olumsuz davranışı bile hoşgörü ile karşılamazlar. Kendi düşüncelerini sorgulanmaksızın dayatan öğretmenlerin veya yöneticilerin bulunduğu okullarda

başarıdan söz etmek mümkün değildir. Bu bağlamda kurum içerisinde herkesin görüş ve düşüncesine önem verilmelidir. Ortak noktalar bulunarak herkesin kendini değerli hissettiği bir eğitim ortamı oluşturulmalıdır. Aksi takdirde okul içerisinde bu tür otoriter uygulamalar kurum içerisindeki işleyişe zarar verecektir (Kıncal, 2015).

Okullarda görev yapan öğretmenlerin birbirleriyle olan informal ilişkilerini geliştirmeleri okullarda samimi bir ortam yaratmaktadır. Çocukları geleceğe hazırlarken onları en iyi şekilde yetiştirebilmek için öğretmenlerin iş birliği içerisinde ortaklaşa hareket etmeleri gerekmektedir. Benzer şekilde öğretmen öğrenci ilişkilerine bakıldığında yalnız formal bir çerçevede yürütülmesi ve otoriter bir hava takınılması olumsuz birtakım sonuçlara neden olabilir. Bu durum ise eğitim ortamında kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini geliştirmeye yöneltmiştir. Okulda görev yapan personellerin arasındaki ilişkileri geliştirmesiyle okulun bir aile ortamı haline gelmesi ve biz duygusunun oluşmasını sağlamaktadır. Çünkü nitelikli eğitim veren okullarda, bir ev havasında eğitim ortamının olduğu ve biz duygusunun aşılandığı görülmektedir (Kıncal, 2015).

Eğitim kurumu içerisinde görevli tüm personelin ve okuldan hizmet alan öğrencilerin belirli hakları, görev ve sorumlulukları vardır. Dolayısıyla okulun işleyişi içerisinde düzenlenmiş kurallar, okulda görev yapan öğretmenleri, yöneticileri, personelleri ve öğrencileri ilgilendirmektedir. Öğrencilerin belirlenmiş kuralların dışına çıkması istenmediği gibi idareci ve öğretmenlerinde kendilerinin rol model olduklarını unutmamaları ve buna göre hareket ederek kuralların dışına çıkmamaları gerekmektedir. Bu nedenle okul düzenini ve işleyişini sağlamak için okul kuralları oluşturulmuştur. Okul kurallarının oluşmasındaki temel amaç eğitim öğretim sürecini sağlıklı bir şekilde işletmektir. Okullar da geleceğimiz olan çocuklarımıza eğitim verildiği için kurallar belirlenirken onların düşüncelerine önem verilmelidir. Bu bağlamda toplumla ilişkin olarak, okulda belirlenmiş kuralların, demokratik bir anlayışla oluşturulduğunu söyleyebilir. Dolayısıyla okuldaki tüm uygulama ve süreçlerde bireylere verilen önem ve değer

artıkça okulda oluşturulan demokratik ortam daha kolay işleyecektir. Bunun yanında demokratik okul ortamında çocuk, kendisini özgürce ifade ederken diğer taraftan kurallara uyma sorumluluğunun bilincinde hareket edecektir (Kıncal, 2015).

Okul kurallarının amacı, okuldaki eğitim öğretimi rahat ve sıkıntısız şekilde işletmek içindir. Bu bağlamda kurallar kendi kendilerine ortaya çıkmamıştır. Okulda eğitim gören öğrencilerin birbirleri ile olan ilişkilerinin daha sağlıklı bir şekilde ilerlemesi ve eğitim öğretimin aksamadan devam etmesi için okul kuralları vardır. Bu nedenle sosyal bir alan olan okullardaki uyulması gereken kurallar belirlenirken demokratik bir bakış açısıyla hareket edilmelidir. Aynı zamanda kurallar, insana verilen değer ve önem çerçevesinde şekillendirilmelidir (Kıncal, 2015).

Gelecek kuşakları yetiştiren okulun verdiği eğitimle toplumun şekillendirilmesi beklenir. Yetiştireceği nesillerin, her türlü görüşe değer veren, başkalarının özgürlük alanına girmeden özgürce yaşamasını bilen, kimsenin etkisi altında kalmadan karar verebilen bireyler olabilmesi için demokrasi bilincinin aşılması önemlidir. Bunu sağlamak için eğitim kurumlarında demokrasi eğitimi sunulmalıdır. Bu sayede bireyler, birbirlerine hoşgörü ile yaklaşmayı ve farklılıkların onlara fayda sağlayacağını öğrenirler (Kepenekçi, 2000).

Demokrasi kültürünü benimsemiş eğitim ortamında öğrenim gören öğrenciler, yeni fikir ve düşüncelere daha açıktır. Bu öğrencilerin akranlarından nispeten daha başarılı ve özgüvenli oldukları söylenebilir. Demokratik eğitim ortamında yetişen bireyler okula ve topluma fayda sağlar. Bunları sıralayacak olursak; okulun elinde bulundurduğu insan kaynağının en zengin şekilde kullanılması, uzmanlık gerektiren alanlarda bilgiye daha sağlıklı erişilebileceği, okul içindeki karşılıklı iletişimin sağlıklı olması ve zaman, maliyet, insan kaynağının arasında sağlam bir ilişki sağlandığında okulun veriminin daha da artacağı düşünülmektedir (Başaran, 1982).

Okul Yöneticileri ve Demokrasi

Okul yöneticileri okulun en önemli noktasında bulunan kişilerdir. Okul yöneticileri eğitim kurumlarının stratejik konumunda olmakla beraber kurumu temsil ederler. Eğitici

materyallerin kullanıldığı ve insan kaynaklarından yararlandığı bir eğitim sürecinin planlamasını ve yürütülmesini sağlamak okul yöneticilerinin en temel görevleri arasındadır. Dolayısıyla okul yönetiminin amacı; öğrencilerin bilgi, beceri ve davranışlarını kazanmaları için gerekli yöntemlerin sunulmasını sağlamaktır (Bayrak, 2003).

Okulun yönetimi, araç gereç yönetilmesi ve idari yazışmaların sürdürülmesi olmakla beraber okulda bulunan personel ve öğrencileri sürece dâhil ederek yönetimin sağlanmasıdır. Okullarda öğretmen ve öğrencilerin görüşleri alınmadan sadece üstten gelen söylemler ışığında hareket edilmesi okul yönetimini sıkıntıya uğratacaktır. Bu anlayışla hareket edildiği takdirde okuldaki yapı işlemez hale gelebilir (Ağiroğlu Bakır, 2007).

26.7.2014 tarih ve 29072 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ‘‘Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’’nde okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan ‘‘ okul müdürü, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı ’’ kavramlarının görev tanımları, yetkileri ve sorumlulukları ilgili yönetmeliğin 39, 40 ve 41. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır:

- **Okul müdürünün görev, yetki ve sorumluluğu**

Madde 39 – (1) Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları, ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir. Müdür; okulun öğrenci, her türlü eğitim ve öğretim, yönetim, personel, tahakkuk, taşınır mal, yazışma, eğitici ve sosyal etkinlikler, yatılılık, bursluluk, taşınmalı eğitim, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, nöbet, halkla ilişkiler ve benzeri görevler ile Bakanlık ve il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince verilen görevler ile görev tanımında belirtilen diğer görevlerin yerine getirilmesini sağlar.

- **Müdür başyardımcısı**

Madde 40 – (1) Müdür başyardımcısı, müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekâlet eder ve müdürden sonra okulun yönetiminde birinci derecede sorumludur.

Müdür başyardımcısı, görev tanımında belirtilen görevler ile müdür tarafından verilen görevleri yerine getirir.

- **Müdür yardımcısı**

Madde 41 – (1) Müdürün ve müdür başyardımcısının olmadığı zamanlarda müdüre vekâlet eder. Müdür yardımcısı, görev tanımında belirtilen görevler ile müdür tarafından verilen görevleri yerine getirir.

Demokratik okul yöneticileri, işbirliği içerisinde, objektif, karar verme sürecinde herkesin görüşlerini söylemesine izin veren, akılcı ve ölçülü yönetim süreci izlerler (Bursalıoğlu, 2015). Bu bağlamda okul yöneticileri kanun ve yönetmeleri uygularken insan ilişkilerine önem vermelidir. İnsan ilişkilerinde etkili bir okul müdürü nitelikli yönetim süreci sergilediği için öğretmenlerde de azimli çalışma isteği yaratabilir.

Okul yöneticileri okul yönetimi sürecinde demokratik anlayış içerisinde hareket ederse öğretmenler ve öğrenciler ile olan ilişkilerini geliştirecektir. Bu da okulda, herkesin uyum içerisinde davranışlarını sergilediği olumlu hava yaratacak ve eğitim başarısını arttırmasını sağlayacaktır (Okutan, 2003).

Öğretmenler ve öğrencilerin beklentilerini karşılayabilmek ve kaliteli bir eğitim olanağı sunabilmek için okul yöneticileri sürekli olarak kendilerini geliştirmelidir. Eğitim kurumunda demokratik ortamın sağlanması, öğrenciler ve öğretmenlerin özgürce düşüncelerini ifade etmesi eğitimin pekiştirilmesini sağlayacaktır (Çelik, 2009).

Okulun amaç ve hedeflerini gerçekleştiren ve işleyişi sağlayan kişiler okul müdürü ve müdür yardımcılarıdır. Okulun işleyişini sağlamada ve personelle olan ilişkisinde okul müdürü liderlik vasfını gösterir. Okul müdürü okulda nasıl algılandığı bu noktada önemlidir. Yani müdür, okul yönetiminde demokratik liderlik anlayışıyla süreci idare ediyorsa kurum içerisinde sağlıklı ilişkiler kurulur ve kaliteli bir eğitim ortamı oluşur (Bursalıoğlu, 2015). Ayrıca okul

yöneticilerinin demokratik anlayışla hareket etmesi, okulda hizmet veren bütün personelin kendisini daha iyi şekilde göstermesini sağlayacaktır.

Okul hayatında öğrendikleri demokratik davranışları bireylerin kendi yaşamlarında da devam ettirmeleri beklenmektedir. Bunların sağlanmasında çağdaş ve demokratik okul yöneticisinde bulunması gereken özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. İnsana insan olduğu için değer veren,
3. Etkili iletişim becerilerine sahip,
4. Liderlik özelliklerini üzerinde barındıran,
5. Türkçe'yi güzel ve doğru konuşabilen,
5. Matematik, felsefe ve tarih vb. Alanlar hakkında bilgisi olan,
6. Yabancı dil bilen,
7. Çağın gelişen teknolojisine hâkim ve bilgi sahibi olan,
8. Ruh ve beden sağlığında sorun olmayan,
9. Eğitimin insan yaşamı üzerine olan etkisine inanmış yöneticidir (Açıkalin, 2016).

Öğretmenler ve Demokrasi

Günümüz şartlarını ele aldığımızda öğrencilere kazandırılan tutum, değer ve davranışların özelliği kadar, nasıl bir eğitim ortamının sağlandığı ve bu bağlamda eğitim sürecinin nasıl gerçekleştiği de önemlidir. Demokrasiyi yaşam biçimi haline getiren toplumlar, demokratik bir eğitim sürecinin planlamasını yapar. Bu plan doğrultusunda öğrenciyi merkeze alarak okulda demokratik uygulamalara yer verir. Bu bağlamda demokratik yaşam biçiminin istenilen düzeye ulaşması için demokratik değerlerin eğitim sürecinde kazandırılması gerekmektedir (Kıncal, 2015).

Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda demokrasi düşüncesi egemen ise; öğretmenlerin demokrasiyi içselleştirmesi ve eğitim öğretim dünyasına yansıtması beklenilmektir (Arslan, 2012). Demokrasiyi içselleştirmiş öğretmenler işlerini sevdikleri için en iyi şekilde yaparlar.

Öğretmenler “aktif, sağlıklı, yaratıcı, tarafsız, hoşgörülü, görüş ve düşüncelere saygılı, hassas ve mantıklı hareket eden” olmalıdır. Çünkü öğretmenler model oldukları için kendi özellikleri çocuklara yansıtacaktır (Aydın, 2000).

Demokrasi bireylerin birbiriyle işbirliği yapma becerisini geliştirir. Öğrencileri beraber çalışmaya özendiren grup çalışmaları yeterince yapılmalıdır. Ders anlatımında düz anlatım yöntemine olabildiğince az yer vermelidir. Bireyi merkeze alan ve grupla beraber hareket edecek etkinliklerin ön planda olduğu çalışmalara önem vermelidir. Öğretmen öğrencilere kılavuz olarak bilgiye nasıl ulaşılacağı hakkında yol gösterici olmalıdır. Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda gruplar belirlenmelidir. Çocukların kendi öz denetim mekanizmalarını geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. Öğrenmeyi ve problem çözmeyi öğrenen fertler yetiştirmek için görev dağılımı ve ders içi etkinliklerde öğrencilere öğretmen tarafından seçme hakkı verilmelidir (İlgar, 2005).

Öğretmen, öğrencilerle kurduğu diyalog ve davranışlarda demokratik bir tutum takınırsa ve aldığı kararlarda öğrenciye önemli olduğunu hissettirse bu durum öğrencideki özgüven duygusunu geliştirecektir. Çünkü demokrasi ilkelerini temele alan eğitim de ezberleyen, kabullenen değil; araştıran, sorgulayan ve görüşlere saygılı öğrencilere ihtiyaç vardır (Demirbolat, 1997).

Demokrasi kültürünü benimsemiş bir öğretmen sınıf içerisinde karar alma mekanizmalarına öğrencileri de dâhil etmesi gerekir. Öğretmen, sınıf içerisinde disiplini sağlarken öğrencileri zedeleyecek emirler vererek değil, onları güdüleyecek eylemler yapmalıdır. Nitekim öğrencileri olabildiğince eğitim sürecinin içine dâhil etmek ve onlara çeşitli sorumluluklar vermek sınıfta düzeni sağlamak için kullanılacak yöntemlerdir (İpek, 2003). Öğretmen gücünü korkudan değil sevgiden aldığı sınıflarda demokrasi düşüncesi hâkimdir (Akçay, 2006). Çünkü korkunun yerine sevginin olduğu sınıflarda başarı sağlanır (Demirbolat, 1997).

Öğretmenlik mesleği toplum ile iç içe olmayı gerektirir. Öğretmen toplumun her kademesindeki insanla etkileşim halindedir. Bu topluluğun içerisinde yalnız öğrenciler, öğretmenler ve idareciler değil; veliler ve o bölgede yaşayan tüm insanların dâhildir (Celep, 2004).

Bireylerin bütün hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı bilgileri kazanması yerine onları yürüten ansiklopedilere çevirmeyi amaçlayan sistem onlara zarar verecektir. Bu bağlamda, eğitimde temel amaç, çocukların yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri, kendi düşüncelerini rahatça ortaya söyleyebilecekleri bir eğitim ortamı oluşturmaktır. Onlara bu tarzda bir eğitim sunmak için demokratik bir sınıf ve bütün olarak demokratik bir okul gerekmektedir. Çünkü çocuklar özgür ve demokratik ortamlarda kendilerini daha rahat ifade ederler. Eşitlik, adalet ve hoşgörünün hâkim olduğu bir sınıfta, yaratıcılık daha kolay ortaya çıkacaktır (Akçay, 2006).

Öğretmenlerin toplumun büyük bir bölümünü etkilediği göz ardı edilemez. Bu nedenle demokrasinin öğretilmesi ve özümsetilmesinde öğretmenlerin önemli rolü vardır. Öğretmen, hayat tarzı ve sınıfta uyguladığı eğitim yöntem ve teknikleri bakımından demokratik tutumlar sergilemelidir. Verilen eğitimin öğrencilere oradan da topluma yansımaları uzun vadede beklenilendir. Demokratik eğitimde süreç içerisinde öğrenci aktiftir. Demokratik bir anlayışla eğitim veren öğretmen sınıf içerisinde öğrencilere rehberlik eder. Öğretmenler de olduğu gibi yöneticilerin de demokrasiye uygun hareket etmesi eğitimde hedeflere ulaşılmasını kolaylaştıracaktır (Can, 2005).

Toplumlarda eğitim, öğrencilere bilgilerin sürekli ezberletilmesi olarak algılanması sonucunda tek tip insan profilinin karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Bunun yerine yeni düşünce ve fikirlerin ortaya atıldığı, herkesin kendi düşüncelerini özgürce ifade ettiği ve farklılıklara karşı saygı gösterildiği bir eğitim anlayışıyla hareket edilmelidir. Bu nedenle demokratik bir sınıf, okul ve demokratik bir eğitim ortamı olması gerekmektedir. Çünkü öğrencilerinin düşüncelerini özgürce ifade etmeleri sadece demokratik ortamlarda olmaktadır (İpek, 2003).

Dolayısıyla Eşitlik ve adalet ilkelerinin tam manasıyla uygulandığı bir sınıfta öğrenciler kendilerini daha rahat ifade edeceklerdir (Akçay, 2006). Çünkü eğitimin temel taşı olan bireyler toplumun bir parçasıdır. Bireylerin kazandığı düşünce, davranış ve değerler topluma yansiyacaktır. Bu nedenle demokratik eğitim ortamında yetişen bireyler demokratik toplumları oluşturacaktır (Arslan, 2012).

Okul Öncesi Eğitim ve Demokrasi

Demokrasinin kolay ve sağlıklı işleyebilmesi için yetiştirilen bireyler demokrasiyi özümsemiş ve yaşam biçimi haline getirmiş olması gerekmektedir. Bu nedenle okul öncesi eğitimden başlayarak demokrasiye bağlı, demokratik tutum ve becerilere sahip bireyler yetiştirilebilir (Demirbolat, 1999; Tezcan, 2018).

Farklı fikir ve düşüncelere açık, saygı gösteren, başkalarının ve kendi haklarını koruyan bireyler yetiştirmek demokrasi anlayışını amaçlayan bir eğitim sistemiyle mümkündür (Kepenekçi, 2000). Çocuklar kendi haklarına ve başkalarının haklarına saygı göstermesini eğitim yoluyla öğrenmektedir. Okul öncesi dönem çocukları demokrasi ile ilgili kavramları öğrenmede zorlanacaktır. Bu nedenle soyut olan bu kavramların öğretiminde günlük yaşamdan örnekler verilmeli, çeşitli görsel ve materyallerle somutlaştırılmalıdır. Okul öncesi eğitim programı kapsamında düzenlenen etkinliklerde demokrasi eğitimine çeşitli etkinlikler yoluyla yer verilmektedir (Dinç, 2017).

Çocuklar gelişim özellikleri gereğince içinde buldukları toplumu tam olarak tanıyamamışlardır. Bu nedenle çocuklara demokrasi bilinci ilk ailede aşılır ve okulda devam eder. Düşünce ve görüşlere saygı gösterme, toplum önünde kendini ifade özgürlüğü, okula ait eşyaların korunması ve çevreye karşı duyarlılık gösterme gibi davranışların çocuğa kazandırılması ve pekiştirilmesi okulda sağlanabilir. Demokrasinin okul öncesi dönemde çocuğa benimsetilmesi ve çocuğun bunu davranışları yoluyla sergilemesi toplum içerisinde demokratik tutum ve davranış gösteren bireyleri çoğaltacaktır. Bu sayede okul, sadece toplumsal kültür ve

değerlerin korunduğu bir yer değil aynı zamanda değişim gösterilerek topluma kazandırılması planlanan kavramların oluşturulmasının öngörülmesi gibi çalışmaları da sağlayacaktır (Doğan, 2004).

Okul öncesi eğitim kurumlarının çocuklara kazandırdığı önemli özelliklerden biri de onların sosyal bir ortamla buluşmasıdır. Çocuklar çevresindeki çocuklarla oyun oynayarak etkileşime girerler. Bu etkileşim, onların toplumsal birey olma yolunda ilerlemelerini sağlar. Çocuklar bu sayede, kurallara uyan, sorumluluk sahibi, paylaşılan ve işbirliği içerisinde davranan küçük birer birey olma özelliği kazanırlar. Çevreleriyle etkileşime girmeleri sonucunda kendi haklarını korumasını öğrenirler. Bu sayede başkalarının haklarına ve özgürlüklerine zarar vermezler. Bu gibi özellikleri çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında yaparak yaşayarak öğrenirler ve geliştirirler (Başal, 2007).

Çocuklar akranlarıyla etkileşimi sonucu belirli kurallara bağlı kalarak birlikte yaşamayı, yemek yemeği ve oyun oynamayı öğrenirler. Böylece kendisi dışındaki diğer çocukların haklarının ve özgürlüklerinin varlığını öğrenmiş olurlar. Kendisini iyi tanıyan çocuk akranlarıyla iletişime geçmesiyle başkası kavramını da özümsemesi beklenmektedir. Nitekim çocuklar, kendi haklarını savunmayı ve başkalarının haklarını ihlal etmemeyi öğrenmektedirler (Yavuzer, 2012).

Okul öncesi eğitim, demokrasi eğitimi bakımından yaşam boyu öğrenmenin gerçekleştirildiği bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun hayatına demokrasi eğitimi, daha somut bir şekilde aile ve çevresindeki kişilerle olan ilişkileriyle içselleştirmesi sonucu yerleştirilir. Çocuk, çevresindeki çocuklar ve yetişkinlerle olan iletişimi sonucunda demokrasi eğitimi konusunda deneyim kazanır (Flowers, 2013).

Okul öncesi dönemde insan hakları kültürünün çocukta sağlanması için gelişim özelliklerine uygun bilgi ve becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Bu hedefler ışığında çocukların, farklı görüşlere saygı göstererek onları etkin dinleme, kendinin haklarını gözetmesi, başkalarının hak ve özgürlük alanlarına duyarlı birey olmaları sağlanır. Fikirlere ve çeşitliliğe

açık, empati yapabilen, kendi sorumluluklarının bilincinde ve farklı fikir ve uygulamaları gerçekleştirme isteği içinde becerilerin edinilmesi sağlanır (Kirchschlager, 2011).

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenler, sınıf yönetimini sağlarken çocuklarla beraber işleyişe uygun olarak kuralları belirlemelidir. Öğretmen, keyfi davranışlardan ve otoriter anlayıştan uzak durarak çocuklara rehberlik eden bir konumda olmalıdır. Çocuklara, sınıf içerisinde düzeni sağlamak için eşit fırsatlar sunulmalıdır. Çocuklara sınıf düzeni ve kurallarının kendilerinin sorumluluğunda olduğunun farkına varmaları sağlanmalıdır (Dinç, 2017).

Demokratik Tutum ve Davranış

Yöneticiler, sadece idari işlerle görevli ve okulu yöneten kişiler olarak görülmemelidir. Görev yaptıkları eğitim kurumlarını daha iyi konuma getirebilmek için çalışanlarla birlikte hareket eden, kurumu bilgi ve birikimiyle yönlendiren, çalışanları motive edip işlerini daha özverili yapmalarını sağlayan kişilerdir (Açıkalm, 2016). Bu bağlamda yöneticiler, görev yaptıkları kurumun aynasıdır. Kurumun başarısıyla yöneticilerin başarısı eşdeğer görülmektedir. Yöneticilerin kurum içerisinde gösterdikleri tutum ve davranışlar bütün çalışanları etkilemektedir. Bu açıdan kurumun hedeflerine ulaşması ve toplum tarafından saygınlık kazanmasında yöneticilere büyük sorumluluk düşmektedir (İlgar, 2005).

Yöneticilerin çalışanlara gösterdiği tutum ve davranışlar çalışanların kuruma bağlılığını ve performansını etkilemektedir. Kurum içinde iyi bir yönetim sergilenmesi, çalışanların kurumlarını benimsemesine ve daha özverili çalışmalarını sağlayacaktır. Çalışanlar, kurum içerisinde olan ilişkilerine, işbirliğine, kendi fikirlerine saygı duyulmasına ve yöneticilerin kendileriyle olan ilişkilerine çok dikkat ederler. Yöneticilerin belirleyecekleri davranış şekilleri, kurumun hedeflerini saptırabilir veya hedeflerine bağlı bir bütün halinde hareket eden kurum haline getirebilir (Açıkalm, 2016).

İçinde bulunduğumuz çağın gereği olarak demokrasiyi benimsemiş ve yaşam biçimi haline getirmiş yöneticiler ile demokrasi kültürünün tam manasıyla yaşandığı okullara ihtiyaç

duyulmaktadır. Okullarda demokrasi kültürünün yaşatılması ülkenin geleceğinin şekillendirmesine katkı sağlamaktadır. Demokrasi kültürünün temelinde insanın kendine olan saygısı ve daha sonra toplumu oluşturan diğer bireylere olan saygısı vardır (Kongar, 1997).

Eğitim kurumları olan okullarda kişiler arası ilişkiler ön planda olduğu için demokratik davranışların kazandırılması, özümsemi ve uygulanması gerekmektedir. Okullarda görev yapan öğretmenlerin başlıca sorumluluğu sorgulayan ve çevresindeki bireylerin görüşlerine saygı gösteren kişiler yetiştirmektir (Yeşil, 2002).

İnsan haklarına saygılı, şiddete karşı olup uzlaşmacı tavır gözeten, insanlara ayırım yapmadan eşit bir şekilde davranan, çeşitli konularda çevresindekilere uyum gösteren ve herkese karşı adaletli olmaya çalışan bireyler demokratik tutum sergilemektedir. Bu şekilde davranış sergilenmesini temel ilke ve kural edinen aile ve okulların yetiştirecekleri çocuklar demokratik ilkelere saygı duyma özelliği taşıyacaktır. Nitekim anlaşılacağı gibi çocuğun yetişeceği ortamın demokratik özellikleri içinde barındırması gerekmektedir. Bireyin katılım sağlayacağı ilke ve kuralların belirlenmesinde, onunla alakalı kararlar verilmesinde, farklı durumlardaki konular hakkında çocuğun ne düşündüğü de sorulmalıdır. Bunların en önemlisi ise çeşitli kurallar ve ilkeler belirlenirken çocuğun söz hakkı olduğunun unutulmamasıdır (Yeşil, 2002).

Demokratik tutum; bireylerin özgürlük, eşitlik ve adalet gibi temel kavramların yasa ve yönetmeliklerle belirlenen sınırlar içerisine alınmasıyla bir yaşam biçimi olan davranışlardır. Demokratik tutum kavramı, birey katılımı, görüş ve düşüncelere saygı, işbirliği gibi kavramları içinde barındırır. Demokratik tutum demokrasi ilkelerinin bireylerin davranışlarına yansımış hali olduğu söylenebilir (Büyükkaragöz ve Üre, 1994).

Yöneticilerin tutum ve davranışları çalışanların işlerine karşı olan bakış açılarını etkilemektedir. Yönetimin çalışanlara saygılı davranması ve onlara güven vermesi çalışanların işe olan özverilerini arttıracığından iş de olumlu olarak etkilenecektir. Yöneticilerin demokratik

tutum ve davranış göstererek onların fikirlerine saygı duyması ve dikkate alması çalışanların memnuniyet duymasını sağlayacaktır.

Eğitimde karşılaşılan birçok sorun ve sıkıntıların çözümünde; öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin yönetime katılımı sağlanmalı ve karar sürecinde onların düşüncelerini önem verilmelidir (Kepenekçi, 2000).

Eğitim kurumlarının amaçlarına ulaşabilmesi için okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranış sergilemesi gereklidir. Demokratik eğitim yöneticilerinin sahip olması gereken özellikler Ilgar (2005) tarafından aşağıdaki şekilde söylenmektedir;

Demokratik eğitim ve okul yöneticisi,

- Eğitim kurumunu hedeflerine ulaştırabilmek için çevresinde bulunan kişileri kendisine yardım eden ve destek sağlayan kişiler olarak görür.
- Beraber çalıştığı kişilerin hatalarını bulma çabası içinde girmez ve onlara değer vererek eğitim kurumunun hedeflerine ulaşmasını sağlar.
- Her şeyin en iyisini biliyormuş tutumundan sakınarak birlikte çalıştığı kişilerin eleştirilerine olanak sağlayacak ortamları sağlar.
- Karar alırken, kurumu oluşturan kişilerin ortak kararı olmasına özen gösterir.

Demokratik Tutum ve Davranışlarla İlgili Araştırmalar

Okul öncesi eğitim yöneticileri ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda, yönetici özellikleri, okul öncesi eğitimin yönetsel sorunları ve yönetim süreçleri gibi konularda çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları ile ilgili alan yazında bir çalışmaya rastlanamamıştır. Fakat ilkökul, ortaokul ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Bu bölümde demokratik tutum ve davranışlarla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar ele alınmaktadır.

Yurt içinde yapılan araştırmalar. Yurt içinde yapılan araştırmalar incelendiğinde; Büyükkaragöz ve Kesici (1998), “öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları” isimli çalışmasında, öğretmenlerin çoğunluğu demokrasi olan bir eğitim ortamında hoşgörü kendiliğinden ortaya çıkan bir olgudur görüşüne katılmaktadır. Bayan ilkokul öğretmenleri, erkek ilkokul öğretmenlerine göre olumlu davranış ve tutum içerisinde bulunmaktadır. İlkokul öğretmenlerinin çoğunluğu demokrasinin tam manasıyla uygulandığı toplumlarda yardımlaşma, hoşgörü ve iş birliği ön planda olduğu düşüncesine ortaya konulmuştur. Bayan ilkokul öğretmenleri erkek ilkokul öğretmenlerine göre olumlu davranış ve tutum içerisinde bulunmaktadır.

Başka bir çalışmada; Özdayı (1998), “eğitim yöneticilerinin demokrasi ve hoşgörü tutumları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişki” isimli çalışmasında, eğitim yöneticilerinin demokrasi ve hoşgörüye uygun okul yönetimi sergiledikleri görülmüştür. Demokratik ve çağdaş yönetim anlayışına uygun yönetim sergiledikleri ifade edilmiştir. Okul yöneticileri tarafından ifade edilen bu görüşlerin uygulama boyutuna nasıl bir şekilde yansıttıkları ele alınmamıştır.

Diğer taraftan; Demirbolat (1999), sınıf öğretmenlerinin sınıf içi demokratik tutum ve davranışlarının ilköğretim müfettişleri ve sınıf öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi olan çalışmasında şu sonuçları bulmuştur. Sınıf öğretmenleri kendilerini değerlendirmekte nesnel olmadığı veya müfettişler ile öğretmenlerin kıdem farkından kaynaklanan bir değerlendirme sonucu ortaya konulmuştur. İlköğretim müfettişleri çoğunlukla yirmi bir yıl ve üstü hizmet süresine sahip iken sınıf öğretmenleri çoğunlukla beş on yıl arası hizmet süresine sahiptir. Saracaloğlu (2001) beden eğitimi öğretmeni adaylarının demokratik tutumlarını incelediği çalışmasında, demokratik tutumların cinsiyete ve aile gelirine göre farklılık gösterdiği fakat yaşa, bitirilen liseye, anne-baba eğitimleri ile mesleklerine göre farklılık göstermediğini ifade etmiştir.

Zencirci (2003), ilköğretim okullarında yönetimin demokratiklik düzeyini katılım, özgürlük ve özerklik boyutları bağlamında inceleyen bir araştırma yapmıştır. Yöneticiler

kendilerini demokratik olduğunu ifade ederlerken, öğretmenler okul yöneticilerini daha az demokratik düzeyde davranış gösterdiği görüşünde bulduklarını belirtmiştir.

Saracaloğlu, Evin ve Varol (2004), öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının demokratik tutumları öğrenim gördükleri kurumlara, cinsiyete, bölümlere, yaş gruplarına, ailelerin yaşadıkları yerleşim birimlerine, mezun oldukları lise türlerine, anne babalarının eğitim düzeyine ve mesleklerini sevme durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmanın olduğunu, öğretmenlerin demokratik tutumlarında ise görev yaptıkları kurum, cinsiyet, branş, kıdemleri, mezun oldukları eğitim kurumları, çalıştıkları kurumlardaki memnuniyet durumları açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya konulmaktadır. Öğretmen ve öğretmen adaylarının demokratik tutumları karşılaştırıldığında ise öğretmen adaylarının öğretmenlere göre olumlu demokratik tutum ve davranış içinde oldukları sonucunu bulmuştur.

Karadağ, Baloğlu ve Yalçinkayalar (2006), ilköğretim okulu yöneticilerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerlerine ilişkisel yapılan araştırmada, anlamlı ve pozitif yönde olumlu bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmada, öğretmenlerin yaş, kıdem ve cinsiyet değişkenine göre demokratik tutumları ile öğretmenlerin görüşleri doğrultusundaki yönetici demokratik tutum düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ağıroğlu Bakır (2007), tarafından yapılan ilköğretim okulu yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını incelediği çalışmada, okul yöneticileri kendilerini her zaman demokratik bulurken, öğretmenler okul yöneticilerini çoğu zaman demokratik tutum ve davranış sergilediği görüşü ifade edilmiştir. Okul yöneticilerinin mezun olduğu öğretim kurumu, öğrenim düzeyleri, kıdem yılları ve okul tipine göre anlamlı farklılaşmanın olmadığı ifade edilmiştir. Sınıf öğretmeni olan okul yöneticileri sosyal bilimler branşından olan yöneticilere göre kendilerini daha demokratik bulmuşlardır. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda okul yöneticileri cinsiyet,

öğrenim düzeyleri, kıdem yılları ve görev yapılan okul tipi değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sınıf öğretmeni branşında olan öğretmenler matematik- fen bilimleri branşında olan öğretmenlere göre yöneticileri daha demokratik olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler diğer yüksekokul ve fakültelerden mezun olan öğretmenlere göre yöneticileri daha az demokratik olduğu fikrinde birleşmişlerdir.

Benzer bir şekilde yapılan Gömleksiz ve Kan (2008) öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını değerlendirdiği çalışmasında, Eğitim Fakültesi ile Fen-Matematik ve Sosyal alanlar tezsiz yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirlemektir. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları arasında, öğrenim gördükleri bölümlere, cinsiyetlerine, anne-baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmiştir. Tüm gruplarda bayan öğretmen adayları erkek öğretmen adaylarına göre daha demokratik bulunmuştur. Anne-babaların eğitim düzeyi arttıkça öğretmen adaylarının da demokratik tutum düzeyleri artmaktadır. Eğitim Fakültesindeki öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu söylenmiştir. Sosyal alanda tezsiz yüksek lisans programında kayıtlı öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyleri fen-matematik tezsiz yüksek lisans programında kayıtlı öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. Ailelerin gelir düzeylerine göre bakıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yine Teyin (2009), tarafından yapılan öğretim elemanlarının demokratik tutumlarını incelediği çalışmasında, demokrasinin önemini vurgulamıştır. Demokrasinin yaşatılmasında eğitimcilere büyük bir sorumluluk düştüğünü belirtmiştir. Çalışmasında Eğitim Fakültesi'nde eğitim derslerine ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumlarını öğrencilerin algılarına göre karşılaştırmayı amaçlamıştır. Öğretim elemanlarının demokratik tutumlarını genel anlamda olumlu bulunmuş olup, eğitim bilimleri öğretim elemanları alan öğretim elemanlarına göre daha demokratik tutum sergiledikleri görülmüştür. Eğitim öğretim

elemanları kendi aralarında değerlendirildiklerinde demokratik tutumları farklılık göstermediği, alan öğretim elemanları kendi aralarında değerlendirildiklerinde ise demokratik tutumları birbirinden farklılık gösterdiği ifade edilmiştir.

Bunun yanında Okutan (2010), "Türk Eğitim Sistemi'nde demokrasi eğitimi" isimli çalışmasında, eğitim sisteminin mevzuatı amaç ve ilkeler açısından incelenip, daha sonra okullara gidilip uygulama boyutunda gözlemler yapıldığında, mevzuat kısmında demokrasi eğitime dönük ifadeler yer almasına rağmen, uygulama düzeyinde eksiklikler olduğu ifade edilmiştir. Boydak Özan, Türkoğlu ve Şener (2010), okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlarının öğretmenlerin motivasyonuna etkisini incelediği çalışmasında şu sonuçları bulmuştur. Öğretmenlerin okul yöneticileri ile ilgili görüşleri incelendiğinde kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre yöneticilerini daha demokratik bulmuşlardır. Öğretmenlerin kıdemlerine, cinsiyetlerine ve branşlarına göre incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin yöneticilere ilişkin görüşleri olumlu sonuçlanmıştır. Elde edilen verilere göre iki kademede de okul yöneticileri öğretmenlere olan davranışlarında demokratik tutum sergiledikleri sonucuna varılmıştır.

Arslan (2012) ise, ilköğretim okullarında görev yapan okul müdürlerinin sergilemiş oldukları demokratik tutum ve davranışların öğretmen motivasyonunu ve öğrenci başarısına etkisini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Eğitim yöneticisi olan okul müdürlerinin sergilemiş oldukları demokratik tutum ve davranışlar öğretmen motivasyona olan etkisi ortaya konulmuştur. Okul müdürlerinin sergiledikleri bu demokratik tutum ve davranışlar öğretmenin okul ve örgüt hakkındaki görüşünü etkilemektedir.

Özdemir (2012), ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumlarının öğretmenlerin kuruma bağlılıkları arasındaki ilişkisini incelediği çalışmasında şu sonuçları bulmuştur. Erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre yönetim sürecindeki okul müdürlerini daha demokratik bulduklarını; kadın öğretmenlerin ise okul müdürlerinin kendilerini yönetime daha fazla

katmaları ve iletişim sürecinde daha etkili olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanında, ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumların öğretmenlerin (öğrenim düzeyi, branşı, mezun olduğu fakülte) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur. Yapılan araştırmada, ilköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumlarının, öğretmenlerin kıdemlerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 11-15 yıl kıdem grubuna ait öğretmenler diğer kıdem yılı gruplarına göre okul müdürlerinin demokratik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. İlköğretim okul müdürlerinin yönetim sürecinde gösterdikleri demokratik tutum arttıkça öğretmenlerin örgütsel bağlılığı artmakta, daha yüksek düzeyde uyum, içselleştirme, özdeşleşme bağlılığı göstermektedir.

Diğer taraftan; Gülmek (2012), ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişkiyi incelediği bu çalışmada; okul yöneticilerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Okul yöneticilerinin demokratik tutum düzeyleri arttıkça örgütsel bağlılığında arttığı ifade edilmiştir. Yöneticiler okul yönetim sürecindeki davranışları ne kadar demokratik olursa öğretmenlerin de örgütsel bağlılığı o kadar fazla olur sonucuna varılmıştır.

Benzer şekilde yapılan, Özbek (2015), ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını incelediği çalışmada, okul yöneticilerini erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre daha demokratik bulduklarını, hem kadın hemde erkek öğretmenler okul yöneticilerini yüksek düzeyde demokratik tutum içinde bulunduğunu ifade edilmiştir. Bu çalışmaya katılan öğretmenlerin yaşları bakımından anlamlı bir fark olmadığı ifade edilmekle birlikte tüm yaş grubundaki öğretmenlerin okul yöneticilerini yönetim sürecinde demokratik tutum içinde olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin öğrenim düzeylerine göre, okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ifade edilmiştir. Öğretmenlerin kıdem yıllarına göre, okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ifade edilmiştir. 21 yıl ve üzeri kıdem

grubundaki öğretmenler, 11 – 20 yıl kıdem grubundakilere göre, okul yöneticilerinin daha demokratik tutum içerisinde olduğu ifade edilmiştir. Bütün kıdem yılı grubundaki öğretmenler okul yöneticilerini yüksek düzeyde demokratik tutum içerisinde olduğu görüşü ifade edilmiştir.

Akyel (2015) ortaokul öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranış düzeylerini incelediği çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır. Ortaokul öğretmenlerine göre okul müdürleri çoğu zaman demokratik tutum ve davranış sergiledikleri belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, fen bilimleri ve matematik öğretmenlerine göre, kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre, okul müdürlerini daha çok demokratik tutum ve davranışlar gösterdikleri belirtilmiştir. 21 yıl ve üzeri mesleki kıdem yıllında olan öğretmenlerin diğerlerine göre okul müdürlerini daha az demokratik tutum ve davranış sergilediğini ifade etmiştir. Ortaokul öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda mezun oldukları okul türlerine ve öğrenim düzeyleri değişkenlerine göre okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarına yönelik anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Başka bir çalışmada, Bayır (2016), ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutumlarını incelediği araştırmada, öğretmenlerin ilk ve ortaokul yöneticilerini bazen demokratik buldukları tespit edilmiştir. Eğitim fakültesi dışında diğer fakültelerden mezun olanların okul yönetimini daha demokratik bulduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre, ilk ve ortaokul yöneticileri okul yönetimindeki demokratik tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya konulmuştur. Bunun yanında, Bayata (2017), okul müdürlerinin demokratik tutumlarıyla öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında; öğretmenler okul müdürlerini yönetim sürecinde genellikle demokratik tutum ve davranış gösterdiğini belirtmişlerdir.

Benzer şekilde, Karakülçe (2018) ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarını incelediği çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin demokratik tutum seviyeleri ortanın üstünde olduğu belirtilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin yaşına, cinsiyetine,

medeni durumuna, kıdemine, okuldaki çalışma süresine, eğitim düzeyine ve çalıştıkları okul düzeyine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Fakat görev yaptıkları ilçeye göre Bağcılar'da görev yapan sınıf öğretmenlerinin Bahçelievler ve Bakırköy ilçelerinde görev yapan sınıf öğretmenlerine göre demokratik tutum düzeyleri daha düşük olduğu görülmüştür. İlkokul yöneticilerinin demokratik tutumları orta seviyenin üzerinde ve olumlu olduğu ifade edilmiştir. İlkokul yöneticilerinin cinsiyetine, mesleki kıdemine, yaşına, görev yaptıkları okul türüne, eğitim düzeyine, okuldaki çalışma süresine, medeni durumuna göre farklılık göstermediği ortaya konulmuştur. İlkokul yöneticileri ile sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, çalışmaların genellikle ilkokul ve ortaokullardaki yöneticilerin demokratik tutum ve davranışlarına yoğunlaştığı görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Araştırmalarda çoğunlukla okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının yeterli düzeyde olduğu belirtilmiştir.

Yurt dışında yapılan araştırmalar. Yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde; okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak demokratik tutum ve davranışlar ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Pigman (2001), tarafından yapılan çalışmada sınıf kural kaynaklarını, özelliklerini tanıma ve algılanan etkinliğin önemini incelemiştir. Çalışma sonunda, demokratik bir sınıf ortamı içerisinde öğrenciler ile öğretmenlerin rahat iletişime geçeceği belirtilmiştir. Öğretmenlerin açık fikirli olması gerekliliği, öğrencilerin otoriteye boyun eğmeleri yerine, demokratik katılım sağlamaları gerekmektedir. Sınıf içerisinde öğrencilerle konuşma, yönergeler doğrultusunda onları harekete geçirebilme olumlu yöntem ve teknikler olduğu söylenmiştir. Öğretmenlikte

mesleki deneyim, hizmet içi eğitim durumu ve fakülte eğitimi arttıkça, sınıf içi disiplininde arttığı ifade edilmiştir.

Korol (2002), yaptığı çalışmada eğitimsel amaçla okul meclislerinin görüşlerini almak için başvurulduğu durumların sonuçlarını incelemiştir. Okul meclislerini sorunlara çözüm üretmekte başarılı bulduğunu ifade etmiştir. Okul meclisleri aileler, çeşitli toplum kuruluşları, öğretmenler ve öğrenciler ile süreci değerlendirerek çeşitli sorunlara çözüm üretmişlerdir. Okul meclisi çalışmalarına aileler, çeşitli toplum kuruluşlarının katılımlarıyla okul-aile-çevre ilişkisi kurulmuştur. Aileler ve toplum kuruluşları okulun sorunlarıyla yakından ilgilenerek sorunların çözümünde ön planda yer almışlardır. Okulların gelişmesinde ve demokratik ortamın sağlanmasında okul meclislerinin büyük bir yeri olduğu ortaya çıkmıştır. Demokratik eğitim anlayışının önemi olduğu sonucuna varılmıştır.

Wang (2004), tarafından yapılan çalışmada, demokrasi ve etnik kimlik arasındaki gerilim incelenmiştir. Demokratik eğitim ortamında öğrencilerin etnik kimliklerinin bir önemi olmadığı değerlendirilmiştir. Etnik çeşitlilik sağlandığında bireylerin eşitlik içerisinde demokratik bir eğitim ortamı oluşturabilecekleri vurgulanmıştır. Demokratik bir eğitim ortamının, bireyciliği değil kültürel çeşitliliği desteklenmesi gerektiğini etnik sınıf farkı gözetmeksizin bireylere evrensel, eşit ve özgür eğitim olanakları sağlanması ifade edilmiştir.

Persson ve diğ. (2004), tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin okul müdürlerinden beledikleri rolleri incelediği çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenler okul müdürlerinin demokrasi bilincinden hareketle yönetim sürecini planlamasını istemektedirler. Okulda yapılan çeşitli aktivitelere okul müdürlerinin de destek vererek öğretmenlerin yanında olması gerektiği ifade edilmiştir. Okul yönetiminde yeterli bilgi birikimine sahip olmalarını buna uygun olarak, öğretmenlere eşit şekilde davranmalarını ve öğretmenlere gereken saygıyı göstermeleri gerektiği ortaya konulmuştur.

Branson (2004), ‘okullarda vatandaşlık eğitimi ve demokrasi eğitimi’ isimli araştırmasında, okullarda verilen demokrasi ve vatandaşlık eğitiminin önemi vurgulanmıştır. Vatandaşlık eğitimini vatandaşlık bilgisi, vatandaşlık becerileri ve vatandaşlık yetileri olarak üç kavramla açıklamıştır. Okullardaki eğitim ortamının öğrencilerin verilen vatandaşlık bilgisi ve demokrasi kavramlarını edinmekteki becerilerini büyük ölçüde etkilediği söylenmiştir. Vatandaşlık ve demokrasi eğitiminin ilkokuldan itibaren başlatılarak sürdürülmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Vatandaşlık eğitimi ve demokrasi dersinin okullarda verilmesinin yanı sıra hem yerel hem de ulusal düzeyde kanunlarla destek verilmesi sonucuna varılmıştır. Harber ve Serf (2006), İngiltere ve Güney Afrika’da öğretmen eğitiminin demokratik vatandaşlık eğitimi ile ilgili rolünü ele aldığı bir çalışma yapmışlardır. Öğretmen eğitiminin bu bakımdan olumlu bir rol oynaması gerektiğini savunmakta ancak öğretmen eğitiminin yapıları ve uygulamaları ile demokratik eğitim biçimleri arasında sıklıkla bir çelişki ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Her iki ülkedeki öğretmen eğitimi politikası irdelenmiştir. Sonuç olarak, İngiltere’deki öğretmen eğitimi deneyimlerinin, öğretmen eğitimi politika belgelerinin demokratik vatandaşlık eğitimi için dolaylı ve kısıtlı yaklaşımını yansıttığı politikalarla makul bir şekilde tutarlı olduğu görülmüştür. İngiltere’de, eğer öğretmen eğitimi demokratik vatandaşlık için eğitimi teşvik etmede daha dolu bir rol oynuyorsa, politikanın daha net, daha belirgin ve daha açık olması gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmen eğitiminin içeriği ve uygulamaları, özellikle tartışmalı konuların öğretilmesiyle ilgili olarak, demokrasi eğitimine verilen bu vurguyla daha tutarlı hale gelmek zorunda kalacağı ve öğrencilerin daha büyük bir kısmının dâhil edilmesi gerektiği söylenmiştir. Güney Afrika’da, öğretmen eğitimi politikası ve uygulaması arasındaki boşluk İngiltere’ye göre daha geniş olduğu belirtilmiştir. Politika belgeleri, demokrasiye yönelik eğitime olan desteğinde açık ve net şekilde görülmüştür. Fakat öğretmenler “söylediğim gibi yap ve benim yaptığım gibi yap” arasındaki çelişkilere dikkat çekmişlerdir. Yine profesyonel demokratik olarak öğretim üyeleri, öğretmenlerin gelişimi için iyi bir rol model olmadıkları ifade edilmiştir. Son olarak,

sosyal çeşitlilikle ilgili olarak özellikle rahatsız edici olduğu söylenmiş ve her iki ülkedeki öğretmen eğitimine tam anlamıyla önem verilmediği belirtilmiştir.

Vinterek (2010) “Sınıfta demokrasi nasıl yaşanır?” adlı çalışmasında, öğretmenin öğretme ve öğrencilerin sınıfta günlük davranış ve tutumlarının demokrasi ile olan ilişkisini incelemiştir. Bir buçuk yıllık bir süre boyunca ilkokul öğretmeni ile görüşmeler ses kaydına alınmıştır. 120 saatlik sınıf gözleminden elde edilen notlar analiz edilmiştir. Gözlem süresi boyunca sınıftaki demokrasi kültürü zamanla artmıştır. Bu sonuç, öğretmenin çalışması ve gayreti olduğu belirtilmiştir. Öğretmen, gündelik hayatını sınıfa nasıl yansıttığı ve kendisini tutumunun öneminden söz edilmiştir. Öğrenciler arasında birbirlerinin düşüncelerini saygılı bir şekilde dinleme ve görüşlerini ifade etme istekliliği ikinci yılda gözle görülür şekilde arttığı ifade edilmiştir. Öğretmen, okulda alınan kararların öğretmen ve öğrenciler tarafından verilebileceğinin sınırlarını anlamalarına yardımcı olmasının gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. Öğrencilere, fikirlerini ve isteklerini öğretmene esnek ve duyarlı bir şekilde ifade etmeleri için birçok fırsat verildiği gibi, aynı zamanda ne etkileyebilecekleri konusunda bir zaman belirsizliği vardır. Sonuç olarak yapılan bu çalışmada, sınıfta günlük yaşamda bir demokrasi duruşunun oynayabileceği önemi ve böyle bir duruştan ortaya çıkan etkileşimin, öğretmede ve demokratik değerleri teşvik etmede oynadığı rolün nasıl görüldüğünü gösterilmiştir.

Alshurman (2015) tarafından yapılan çalışmada, okullardaki eğitim, bir ülkenin toplumunu, kültürünü ve politikasını büyük ölçüde etkilediği vurgulanmıştır. İyi gelişmiş bir topluma dönüşebilmek için okullarda, kolejlerde ve üniversitelerde eğitimin temelini güçlendirmenin şart olduğu söylenmiştir. Bununla beraber, demokratik bir topluma ulaşmak için insanlar arasında demokrasi ve yararları hakkında farkındalık yaratmak gerektiği açıklanmıştır. İnsanları demokrasi konusunda eğitmenin en iyi yolu, okullara demokratik eğitim ve yönetime dâhil etmekten geçeceği ifade edilmiştir. Yapılan bu çalışmanın amacı, demokratik eğitim ve

idare anlayışı ve bugünün önemini anlama çabası olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma, demokratik eğitim ile idarenin tarihsel incelemesine odaklanmış ve günümüzün önemini kabul etmiştir.

Ball (2016), tarafından yapılan çalışmada İngiltere'deki mevcut eğitim politikasına ilişkin bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması sonucunda İngiltere'deki eğitim sistemini eşitsizlikler, yabancılaşma, başarısızlık, umutsuzluk ve önyargı gibi kavramlarla anlatmıştır. Ekonomik ihtiyaçlarla yönlendirilen bir eğitim sisteminden sosyal ve politik gereksinimlere önem veren bir temel eğitim sistemine geçişin önemi vurgulanmıştır. Demokratik bir eğitim sistemiyle toplumda umut, mutluluk ve sosyal dönüşümün olacağını belirtmiştir. Sabit tekliflere göre değil, yerel demokratik tartışma, müzakere ve karar alma sistemine dayanan bir dizi hareket ve olasılıklar sunmuştur. Bu bağlamda, eğitim kurumları olan okullar, sivil sorumluluk merkezleri eğitim ve sosyal politikanın tüm yönleriyle ve sosyal problemleriyle bağlantılı olarak yeniden algılanmasını sağladığı sonucuna varılmıştır.

Straume (2016), "*Demokrasi, eğitim ve politikaya duyulan ihtiyaç*" isimli çalışmasında, eğitimin sosyo-politik potansiyelini kavramsallaştırmak için demokrasiyi daha politik terimlerle anlamamız gerektiğini savunmuştur. Bu, demokrasinin birincil olarak bir ilişkili yaşam biçimi veya farklı yaşam görüşlerini ele alma modeli olarak görülemediği anlamına geldiği söylenmiştir. Üçüncü bir alternatif ise demokratik yozlaşma anlayışıdır. Bu anlayış, vatandaşlık eğitimi politikalarındaki dışlayıcı eğilimleri tanımlasa da, alternatifinin hala yeterince politik bir alternatif olmadığını ifade edilmiştir. Siyasi sebeplere ve demokrasiyi tanımlayan faaliyetlere açıkça dikkat çekmek için kişinin kendi yasalarını, normlarını ve kurumlarını yaratması gerektiği benzer şekilde kendisini sorgulama ve yönetme kapasitesi olduğu sonucuna varılmıştır.

Sousa (2017), yaptığı çalışmasında, eğitim sistemlerinin uzun süredir hem demokratik politik sistemlerin geliştirilmesinde hem de korunmasında ve demokratik değerlerin geliştirilmesinde kilit bir rol oynadığının üzerinde durmuştur. Bu çalışma, birinci olarak,

Portekiz tarihi içinde demokrasinin toplumun tüm yönlerini etkilemek için nasıl ortaya çıktığını açıklamak; ikincisi, demokrasinin eğitim politikasında nasıl tezahür ettiğini anlamak ve üçüncü olarak, farklı erken çocukluk eğitimi okul ortamlarında nasıl kullanıldığını araştırmak için yapılmıştır. Araştırmada, ağırlıklı olarak eleştirel bir sosyo yapılandırmacı ve yorumlayıcı bir yaklaşım izlenmiştir. Sonuç olarak, Erken Çocukluk Eğitimi sınıflarında demokrasinin yürürlüğe girdiğini gösteren üç farklı pedagojik stil belirlenmiştir. Politika açısından, araştırma demokrasinin uzun süredir sembolik bir işleve sahip olduğunu ve “modernleşme için kalın bir anlatım” ve “umut” un simgesi olan “yüzer bir gösterge” olarak işlev gördüğünü ortaya koymuştur. Demokrasinin uygulandığı biçimlerin, farklı okulların ve odakların yansıtıldığını gösterilmiştir. Ayrıca, bu okullarda demokrasinin ancak bireysel eğitimciler tarafından demokratik alanlar yaratıldığı zaman ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

Payne (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlik yapmayı öğrenme sürecine etkili olarak iş birliği yapan öğretmenlerden öğretmen adaylarından bahsettiği gibi, bu çalışma demokratik öğretmen eğitimi için gerekli olan iş birliği yapan öğretmenlerin çalışmalarını da değinmiştir. İş birliği yapan öğretmenlerin mentorluk uygulamaları genellikle öğretmenlik uygulamalarını sınıflarındaki öğrencilerle yansıttığı, bu çalışma bir dönem klinik deneyiminde altı öğretmen adayıyla birlikte çalışan beş demokratik öğretmenin mentorluk uygulamalarını incelemiştir. Demokratik mentorluk, öğretmen adaylarına demokratik öğretim uygulamalarını gözlemleme, ilerici uygulamalar ve müfredat için hazır bir sınıf bağlamında demokratik uygulamaları uygulamaya koyma ve en önemlisi de demokratik eğitimi kendi öğretmeyi öğrenme sürecinde deneyimleme girişiminde bulunmasıdır. Sonuç olarak, iş birliği yapan öğretmenlerin demokratik mentorluk uygulamalarını tanınması sağlayacaktır. Eğitimci olan öğretmenler öğrencilerle ilgili çeşitli alanlara katılarak öğretmen eğitiminin demokratikleşmesini sağlayacağı vurgulanmıştır.

Bölüm III

Yöntem

Araştırmanın yöntemiyle ilgili olan bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarında okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitim yöneticilerinin görüşlerini belirlemek için genel tarama modeline dayalı betimsel yöntem kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu aynı şekilde betimlemeyi amaçlayan yaklaşımdır. Önemli olan bu durumda var olanı değiştirmeden durumu gözlemleyerek aktarmaktır. Genel tarama modeli ise evren hakkında genel bir tanıya varabilmek için evrenin tümü veya ondan alınacak bir örneklem yoluyla üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2000).

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Şırnak ili ve ilçelerinde bünyesinde anasınıfı bulunan ilkokullar ve bağımsız anaokullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Şırnak il merkezi, İdil, Silopi ve Cizre ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokullar ile bağımsız anaokullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerden olasılık temelli örnekleme yönteminden basit rastgele örnekleme yoluyla seçilen 56 okul yöneticisi ve 209 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Olasılık temelli örnekleme yöntemleri, her birimin eşit seçilme olasılığına sahip olduğu örneklemedir. Basit rasgele örnekleme, evrenden her bir örneklem biriminin birbirlerini etkilemeden eşit ve bağımsız seçilme olasılığı verilerek örneklemin seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2014). Örnekleme giren yöneticiler ve öğretmenler hakkındaki demografik özellikler aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	21	37,5
	Erkek	35	62,5
Branş	Okul Öncesi Öğr.	24	42,9
	Sınıf Öğr.	22	39,3
	Diğer	10	17,8
Görev Yaptığı Kurum	Bünyesinde Anasınıfı Bulunduran İlkokul	38	67,9
	Anaokulu	18	32,1
İdari Kıdem Yılı	1-5 Yıl Arası	44	78,6
	6 Yıl ve Üzeri	12	21,4
H.İ.E. Aldım	Evet	24	42,9
	Hayır	32	57,1
Eğitim Durumu	Lisans	54	96,4
	Yüksek Lisans	2	3,6

Not: H.İ.E: Hizmet İçi Eğitim

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya 21 (%37,5) kadın ve 35 (%62,5) erkek olmak üzere toplamda 56 okul öncesi eğitim yöneticisi katılmıştır. Araştırmaya 24’ü (% 42,9) Okul öncesi öğretmeni, 22’si (% 39,3) Sınıf öğretmeni, 10’u (%17,8) ise diğer branşlardan (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, İngilizce, Sosyal Bilgiler ve Beden Eğitimi öğretmenliği) olmak üzere toplam 56 okul öncesi eğitim yöneticisi katılmıştır. Yine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 38’i (% 67,9) MEB bünyesinde anasınıfı bulunduran İlkokulda ve 18’i (% 32,1) MEB bünyesinde bağımsız anaokulunda görev yapmaktadır. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin 44’ü (% 78,6) 1-5 yıl arası ve 12’si (21,4) 6 yıl ve üzeri idari kıdem yılına sahiptir. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin 24’ü (% 42,9) hizmet içi eğitimden yararlanırken; 32’si (%57,1) hiçbir hizmet içi eğitimden yararlanmamıştır. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin 54’ü (%96,4) lisans mezunu 2’si

(%3,6) yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin eğitim durumu bağımsız değişkeni istatistiksel açıdan yetersiz olduğundan yapılan analizlerde ele alınmamıştır.

Tablo 2

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategori	N	%
Eğitim Durumu	Ön Lisans, Lisans Tamamlama	74	35,4
	Lisans	135	64,6
Görev Yaptığı Kurum	Bünyesinde Anasınıfı Bulunduran İlkokul	105	50,2
	Anaokulu	104	49,8
Mesleki Kıdem Yılı	1-5 Yıl Arası	181	86,6
	6 Yıl ve Üzeri	28	13,4
H.İ.E. Aldım	Evet	124	59,3
	Hayır	85	40,7

Not: H.İ.E: Hizmet İçi Eğitim

Tablo 2'ye bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin 74'ü (% 35,4) lisans tamamlama ve ön lisans mezunu, 135'i (% 64,6) lisans mezunu olmak üzere toplamda 209 okul öncesi öğretmeni araştırmaya katılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin 105'i (% 50,2) MEB bünyesinde anasınıfı bulunduran ilkokulda ve 104'ü (% 50,2) MEB bünyesinde bağımsız anaokulunda görev yapmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin 181'i (% 86,6) 1-5 yıl arası ve 28'i (%13,4) 6 yıl ve üzeri mesleki kıdem yılına sahip oldukları görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin 124'ü (% 59,3) hizmet içi eğitim aldıkları, 85'i (% 40,7) hizmet içi eğitim almadıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin 209'u (%100) yani tümünün kadın olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin branş değişkenine bakıldığında 209'u (%100) tümünün okul öncesi öğretmenliği olduğu görülmektedir. Bunun için okul öncesi

öğretmenlerinin cinsiyet ve branş bağımsız değişkenleri istatistiksel açıdan yetersiz olduğundan yapılan analizlerde ele alınmamıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Ağiroğlu Bakır (2007), tarafından geliştirilen ‘*Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranış Ölçeği*’ kullanılmıştır. İlgili ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde örnekleme giren okul öncesi eğitim yöneticileri ve okul öncesi öğretmenlerinin kişisel bilgilerine ait 6 bağımsız değişken yer almaktadır. Bu bağımsız değişkenler şunlardır; cinsiyet, branş, kıdem yılı, eğitim durumu, görev yaptıkları kurum ve okul öncesi eğitim alanında hizmet içi eğitim alma durumudur. İkinci bölüm ise 33 maddeden oluşan tek boyutlu ve beşli likert tipi ölçek yer almaktadır. Bu ölçekteki maddeler Her zaman (5), Çoğu zaman (4), Bazen (3), Nadiren (2) ve Hiçbir zaman (1) seçenekleriyle değerlendirilmiştir. Ölçekte bulunan maddelerin faktör yük değerleri 0.30'un üstünde olduğu belirtilmiştir. Bakır (2007) tarafından geliştirilen ‘*Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranışlar Ölçeği*’ nin iç tutarlılık düzeyi Cronbach Alpha değeri 0.98 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada ise okul öncesi öğretmenlerin Cronbach Alpha değeri 0.97 ve okul öncesi eğitim yöneticilerinin Cronbach Alpha değeri 0.88 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğünden 18.04.2018 tarihinde gerekli izinler alınmıştır. Araştırmacı tarafından 25.04.2018 - 31.05.2018 tarihleri arasında okullara gidilerek okul öncesi eğitim yöneticilerine ve okul öncesi öğretmenlerine araştırmanın amacı hakkında bilgi verildikten sonra ölçekler dağıtılmıştır. Okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitim yöneticileri anketleri doldurduktan sonra araştırmacı tarafından geri toplanmıştır. Dolayısıyla çalışma sonucunda, 56 okul öncesi eğitim yöneticisine ve 209 okul öncesi öğretmenine ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçekle elde edilen verilerin çözümlenmesinde **SPSS 16.0** paket programı kullanılmıştır. Anketteki maddelerin hepsi pozitif yönlü olduğu için puanlamada bir dönüştürme işlemine gidilmemiştir. Elde edilen verilerin analiz edilebilmesi için alt problemlere uygun bir şekilde programa kodlanmıştır. Süreç içerisinde verilerin doğru girilip girilmediği kontrol edilmiştir. Aritmetik ortalamaların değerlendirme aralığı ise;

Tablo 3

Ölçme Aracının Derecelendirme Anahtarı

Seçenekler	Puanlar	Puan Aralığı
Hiçbir zaman	1	1.00-1.50
Nadiren	2	1.51-2.50
Bazen	3	2.51-3.50
Çoğu zaman	4	3.51-4.50
Her zaman	5	4.51-5.00

Parametrik testler uygulanmadan önce, bu testlerin temel varsayımları sorgulanmıştır. Öncelikle çalışma grubunun normal dağılım gösterip göstermediği (skewness ve kurtosis değerleri) incelenmiştir. Bu çalışmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin aldıkları puanlarına göre yapılan normal dağılım analizleri skewness (*çarpıklık*)= -.570; kurtosis (*basıklık*)= -.582 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değerler -1 ile +1 arasında olduğu için çalışma grubunun normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin “*Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranışlar Ölçeği*”nden aldıkları puanların; cinsiyet, görev yaptığı kurum, kıdem yılı ve H.İ.E. alma durum için farklılık analizi (bağımsız örneklem t-testi); branşa göre ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testinde anlamlı farklılık hangi ikili değişken arasında olduğunu bulmak için Levene testi sonucuna bakılarak LSD testi ya da Dunnett C testi sonuçlarına göre yorumlama yapılmaktadır. Bunun yanında okul öncesi öğretmenlerinin aldıkları puanlarına göre yapılan normal dağılım analizleri skewness (*çarpıklık*)= -1.441; kurtosis (*basıklık*)= 1.953 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değerler -1 ile +1 arasında olmadığı için çalışma grubunun normal dağılım göstermediği anlaşılmıştır. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin “*Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranışlar Ölçeği*”nden aldıkları puanların; eğitim durumu, görev yaptığı kurum, kıdem yılı ve H.İ.E. alma durumu değişkenleri için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Bunun yanında okul öncesi yöneticileri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri arasındaki anlamlı fark olup olmadığını bulmak için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Bölüm IV

Bulgular ve Yorum

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları incelenerek elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir. Bu bölümde bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak sıralı bir şekilde yer almaktadır.

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Gösterdikleri Tutum ve Davranışlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına yönelik görüşleri nasıldır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aranırken, okul öncesi eğitim yöneticilerinin ankette yer alan sorulara vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (Ss) değerleri hesaplanmıştır. Ankette yer alan tüm sorulara verilen cevaplar doğrultusunda hesaplanmış olan aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Gösterdikleri Tutum ve Davranışlarına Yönelik Görüşleri

Maddeler	Sıklık	Hiçbir zaman (1)	Nadiren (2)	Bazen (3)	Çoğu zaman (4)	Her zaman (5)	$\bar{x}$	Ss
1.Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri bir eğitim ortamı oluştururum.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	14 25	42 75	4.75	0.43
2.Farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanırım.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	13 23.2	43 76.8	4.76	0.42
3.Okulda özgürlükçü bir ortam oluşması için çalışırım.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	13 23.2	43 76.8	4.77	0.42
4.Okulda öğretmenlerin hak arama yollarını açık tutarım.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	10 17.9	46 82.1	4.82	0.38
5.Örgütsel olanakları öğretmenler arasında eşit olarak dağıtırım.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	13 23.2	43 76.8	4.77	0.42
6.Öğretmenlerin ders yüklerinin belirlenmesinde adil davranmaya özen gösteririm.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	5 8.9	51 91.1	4.91	0.28
7.Okulda öğretmenlerin yönetimle olan ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalışırım.	f 0 % 0	0 0	0 0	3 5.4	12 21.4	41 73.2	4.68	0.57
8.Öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmam.	f 3 % 5.4	0 0	0 0	0 0	2 3.6	51 91.1	4.75	0.92
9.Öğretmen performansını değerlendirirken tarafsız davranırım.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	4 7.1	52 92.9	4.93	0.26
10.Okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayrım yapmam.	f 1 % 1.8	0 0	0 0	0 0	2 3.6	53 94.6	4.89	0.56
11.Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranırım.	f 0 % 0	0 0	0 0	0 0	3 5.4	53 94.6	4.95	0.22
12.Öğretmenleri ilgilendiren konularda onlara danışır ve görüşlerini alırım.	f 0 % 0	0 0	0 0	1 1.8	9 16.1	46 82.1	4.80	0.44

13.Zümre kararlarına saygılı davranırım.	f	0	0	0	10	46	4.82	0.38
	%	0	0	0	17.9	82.1		
14.Ders araç ve gereçlerinin seçiminde öğretmenlerin görüşlerini alırım.	f	0	0	0	19	37	4.66	0.47
	%	0	0	0	33.9	66.1		
15.Okulun vizyon ve misyonunu öğretmenlerle birlikte belirlerim.	f	0	0	3	26	27	4.43	0.59
	%	0	0	5.4	46.4	48.2		
16.Sadece çoğunluğun değil, tüm öğretmenlerin fikirlerini dikkate alırım.	f	1	0	3	14	38	4.57	0.75
	%	1.8	0	5.4	25	67.9		
17.Öğretmenlerle sürekli iletişim kurarım.	f	0	0	0	17	39	4.70	0.46
	%	0	0	0	30.4	69.6		
18.Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyururum.	f	0	0	1	9	46	4.80	0.44
	%	0	0	1.8	16.1	82.1		
19.Çalışanları yapıcı bir dille eleştiririm.	f	0	0	2	16	38	4.64	0.55
	%	0	0	3.6	28.6	67.9		
20.Öğretmenler arasında mesleki işbirliğini geliştirmeye çalışırım.	f	0	0	3	21	32	4.52	0.60
	%	0	0	5.4	37.5	57.1		
21.Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışırım.	f	0	1	3	29	23	4.32	0.66
	%	0	1.8	5.4	51.8	41.1		
22.Okulu ilgilendiren konularda benimle aynı bakış açısını paylaşmayan öğretmenleri suçlamam.	f	1	0	0	11	44	4.73	0.64
	%	1.8	0	0	19.6	78.6		
23.Kendini geliştirmek (lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim, vb.) isteyen öğretmenlere destek olurum.	f	0	0	0	14	42	4.75	0.43
	%	0	0	0	25	75		
24.Öğretmenleri dinler ve onları anladığımı belli ederim.	f	0	0	0	8	48	4.86	0.35
	%	0	0	0	14.3	85.7		
25.Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınırım.	f	0	0	0	2	54	4.96	0.18
	%	0	0	0	3.6	96.4		
26.Okul yönetiminde sergilediği davranışların ölçütlerini ve mantığını öğretmenlerle paylaşıyorum.	f	0	0	1	18	37	4.64	0.52
	%	0	0	1.8	32.1	66.1		
27.Okuldaki programa ve işleyişe ait bilgileri öğretmenlerle paylaşıyorum.	f	0	0	1	13	42	4.73	0.48
	%	0	0	1.8	23.2	75		

28.Eleştiriye açığımdır.	f	0	0	0	15	41	4.73	0.44
	%	0	0	0	26.8	73.2		
29.Okulda yapılan işlerle ilgili öğretmenlere dönüt veririm.	f	0	0	0	16	40	4.71	0.45
	%	0	0	0	28.6	71.4		
30.Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendiririm.	f	0	0	7	25	24	4.30	0.68
	%	0	0	12.5	44.6	42.9		
31.Öğretmenlerle ilişkilerimde gerekmedikçe yönetsel konumumu bir etkileme aracı olarak kullanmam.	f	2	0	0	16	38	4.57	0,828
	%	3.6	0	0	28.6	67.9		
32.Sınıf içi demokrasinin sağlanması konusunda öğretmenleri yönlendiririm.	f	0	2	3	22	29	4.39	0.75
	%	0	3.6	5.4	39.3	51.8		
33.Eğitim ve bilimdeki değişme ve gelişmelerin okula yansımaları sağlarım.	f	0	0	3	22	31	4.50	0.60
	%	0	0	5.4	39.3	55.4		
TOPLAM							4.70	0.51

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Buradan hareketle, okul öncesi eğitim yöneticileri okul yönetiminde “Her zaman” ($\bar{x} = 4.70$) demokratik tutum ve davranış gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 4’de görüldüğü gibi, yapılan analizler sonucunda en yüksek aritmetik ortalamanın 11. ($\bar{x} = 4.95$) “Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranırım.” ve 25. ($\bar{x} = 4.96$) “Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınırım.” maddelerinde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitim yöneticileri öğretmenlere karşı olan davranışlarında tarafsız davrandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlere karşı davranışlarında onları zedeleyecek, küçük düşürecek ve toplum önünde onur kırıcı davranışlardan kaçındıkları söylenebilir.

Elde edilen sonuçlar ışığında en düşük aritmetik ortalamaya sahip 30. ($\bar{x} = 4.30$) “Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendiririm.” ve 21. ($\bar{x} = 4.32$) “Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışırım.” maddeler olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda; okul öncesi eğitim yöneticileri, öğretmenlerin kendileri arasında olan ilişkileri ve öğretmenlerin kendi kendilerini değerlendirmesinde onları güdülemesi konusunda diğer demokratik tutum ve davranışlara oranla kendilerinin daha az istekli olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4'de gösterilen, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına yönelik görüşleri, her bir maddeye göre aşağıda ayrıntılı olarak yorumlanmaktadır.

"Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri bir eğitim ortamı oluştururum." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 42'si (% 75) "her zaman" ve 14'ü (% 25) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.75$) öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri bir eğitim ortamını oluşturduklarını belirtmişlerdir.

"Farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 43'ü (% 76.8) "her zaman" ve 13'ü (% 23.2) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.76$) farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanıdıklarını belirtmişlerdir.

"Okulda özgürlükçü bir ortam oluşması için çalışırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 43'ü (% 76.8) "her zaman" ve 13'ü (% 23.2) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin " her zaman" ($\bar{x} = 4.77$) okulda özgürlükçü bir ortam oluşturmak için çalıştıklarını belirtmişlerdir.

"Okulda öğretmenlerin hak arama yollarını açık tutarım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 46'sı (% 82.1) "her zaman" ve 10'u (% 17.9) "çoğu zaman" cevabını verdikleri

görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.82$) okulda öğretmenlerin hak arama yollarını açık tuttuklarını belirtmişlerdir.

"Örgütsel olanakları öğretmenler arasında eşit olarak dağıtırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 43'ü (% 76.8) "her zaman" ve 13'ü (% 23.2) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.77$) örgütsel olanakları öğretmenlerin arasında eşit olarak dağıttıklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmenlerin ders yüklerinin belirlenmesinde adil davranmaya özen gösteririm." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 51'i (% 91.1) "her zaman" ve 5'i (% 8.9) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.91$) öğretmenlerin ders yüklerinin belirlenmesinde adil davranmaya özen gösterdiklerini belirtmişlerdir.

"Okulda öğretmenlerin yönetimle olan ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalışırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 41'i (% 73.2) "her zaman", 12'si (% 21.4) "çoğu zaman" ve 3'ü "bazen" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.68$) okulda öğretmenlerin yönetimle olan ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmam." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 51'i (% 91.1) "her zaman", 2'si (% 3.6) "çoğu zaman" ve 3'ü (% 5.4) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.75$) öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmadıklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmen performansını değerlendirirken tarafsız davranırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 52'si (% 92.9) "her zaman" ve 4'ü (% 7.1) "çoğu zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.93$) öğretmen performansını değerlendirirken tarafsız davrandıklarını belirtmişlerdir.

"Okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayırım yapmam." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 53'ü (% 94.6) "her zaman", 2'si (% 3.6) "çoğu zaman" ve 1'i (% 1.8) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.89$) okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayırım yapmadıklarını belirtmişlerdir.

"Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 53'ü (% 94.6) "her zaman" ve 3'ü (% 5.4) "çoğu zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($X = 4.95$) başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davrandıklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmenleri ilgilendiren konularda onlara danışır ve görüşlerini alırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 46'sı (% 82.1) "her zaman", 9'u (% 16.1) "çoğu zaman" ve 1'i (% 1.8) "bazen" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.80$) öğretmenleri ilgilendiren konularda onlara danıştıklarını ve görüşlerini aldıklarını belirtmişlerdir.

"Zümre kararlarına saygılı davranırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 46'sı (% 82.1) "her zaman" ve 10'u (% 17.9) "çoğu zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.82$) zümre kararlarına saygılı davrandıklarını belirtmişlerdir.

"Ders araç ve gereçlerinin seçiminde öğretmenlerin görüşlerini alırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 37'si (% 66.1) "her zaman" ve 19'u (% 33.9) "çoğu zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.66$) ders araç ve gereçlerinin seçiminde öğretmenlerin görüşlerini aldıklarını belirtmişlerdir.

"Okulun vizyon ve misyonunu öğretmenlerle birlikte belirlerim." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 27'si (% 48.2) "her zaman", 26'sı (% 46.4) "çoğu zaman" ve 3'ü (% 5.4) "bazen" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin

"çoğu zaman" ($\bar{x}$ =4.43) okulun vizyon ve misyonunu öğretmenlerle birlikte belirlediklerini ifade etmişlerdir.

"Sadece çoğunluğun değil, tüm öğretmenlerin fikirlerini dikkate alırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 38'i (% 67.9) "her zaman", 14'ü (% 25) "çoğu zaman", 3'ü (% 5.4) "bazen" ve 1'i (% 1.8) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x}$ = 4.57) sadece çoğunluğun değil, tüm öğretmenlerin fikirlerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmenlerle sürekli iletişim kurarım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 39'u (% 69.6) "her zaman" ve 17'si (% 30.4) "çoğu zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x}$ =4.70) öğretmenlerle sürekli iletişim kurduklarını ifade etmişlerdir.

"Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyururum." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 46'sı (% 82.1) "her zaman", 9'u (% 16.1) "çoğu zaman" ve 1'i (% 1.8) "bazen" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x}$ =4.80) üst yönetimden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyurduklarını ifade etmişlerdir.

"Çalışanları yapıcı bir dille eleştiririm." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 38'i (% 67.9) "her zaman", 16'sı (% 28.6) "çoğu zaman" ve 2'si (% 3.6) "bazen" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x}$ =4.64) çalışanları yapıcı bir dille eleştirdiklerini belirtmişlerdir.

"Öğretmenler arasında mesleki işbirliğini geliştirmeye çalışırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 32'si (% 57.1) "her zaman", 21'i (% 37.5) "çoğu zaman" ve 3'ü (% 5.4) "bazen" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x}$ =4.52) öğretmenler arasında mesleki işbirliğini geliştirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 23'ü (% 41.1) "her zaman", 29'u (% 51.8) "çoğu zaman", 3'ü (% 5.4) "bazen" ve 1'i (% 1.8) "nadiren" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "çoğu zaman" ($\bar{x} = 4.32$) öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

"Okulu ilgilendiren konularda benimle aynı bakış açısını paylaşmayan öğretmenleri suçlamam." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 44'ü (% 78.6) "her zaman", 11'i (% 19.6) "çoğu zaman" ve 1'i (% 1.8) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.73$) okulu ilgilendiren konularda onlarla aynı bakış açısını paylaşmayan öğretmenleri suçlamadıklarını belirtmişlerdir.

"Kendini geliştirmek (lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim, vb.) isteyen öğretmenlere destek olurum." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 42'si (% 75) "her zaman" ve 14'ü (% 25) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.75$) kendini geliştirmek isteyen öğretmenlere destek olduklarını belirtmişlerdir.

"Öğretmenleri dinler ve onları anladığımı belli ederim." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 48'i (% 85.7) "her zaman" ve 8'i (% 14.3) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.86$) öğretmenleri dinlediklerini ve onları anladıklarını belli ettikleri ifade etmişlerdir. "Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 54'ü (% 96.4) "her zaman" ve 2'si (% 3.6) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.96$) öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçındıklarını belirtmişlerdir.

"Okul yönetiminde sergilediği davranışların ölçütlerini ve mantığını öğretmenlerle paylaşırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 37'si (% 66.1) "her zaman", 18'i (%

32.1) "çoğu zaman" ve 1'i (% 1.8) "bazen" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.64$) okul yönetiminde sergiledikleri davranışların ölçülerini ve mantığını öğretmenlerle paylaştıklarını belirtmişlerdir.

"Okuldaki programa ve işleyişe ait bilgileri öğretmenlerle paylaşırım." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 42'si (% 75) "her zaman", 13'ü (% 23.2) "çoğu zaman" ve 1'i (% 1.8) "bazen" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.73$) okuldaki programı ve işleyişi öğretmenlerle paylaştıklarını belirtmişlerdir.

"Eleştiriye açığımdır." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 41'i (% 73.2) "her zaman" ve 15'i (% 26.8) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.73$) eleştiriye açık olduklarını belirtmişlerdir.

"Okulda yapılan işlerle ilgili öğretmenlere dönüt veririm." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 40'ı (% 71.4) "her zaman" ve 16'sı (% 28.6) "çoğu zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.71$) okulda yapılan işlerle ilgili öğretmenlere dönüt verdiklerini belirtmişlerdir.

"Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendiririm." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 24'ü (% 42.9) "her zaman", 25'i (% 44.6) "çoğu zaman" ve 7'si (% 12.5) "bazen" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "çoğu zaman" ($\bar{x} = 4.30$) öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendirdiklerini belirtmişlerdir.

"Öğretmenlerle ilişkilerimde gerekmedikçe yönetsel konumumu bir etkileme aracı olarak kullanmam." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 38'i (% 67.9) "her zaman", 16'sı (% 28.6) "çoğu zaman" ve 2'si (% 3.6) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x} = 4.57$) öğretmenlerle ilişkilerinde gerekmedikçe yönetsel konumunu bir etkileme aracı olarak kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

"Sınıf içi demokrasinin sağlanması konusunda öğretmenleri yönlendiririm." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 29'u (% 51.8) "her zaman", 22'si (% 39.3) "çoğu zaman", 3'ü

(% 5.4) "bazen" ve 2'si (% 3.6) "nadiren" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "çoğu zaman" ($\bar{x}$ =4.39) sınıf içi demokrasinin sağlanması konusunda öğretmenleri yönlendirdiklerini belirtmişlerdir.

"Eğitim ve bilimdeki değişme ve gelişmelerin okula yansımaları sağlandı." maddesine okul öncesi eğitim yöneticilerinin 31'i (% 55.4) "her zaman", 22'si (% 39.3) "çoğu zaman" ve 3'ü (% 5.4) "bazen" cevabını verdikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim yöneticileri kendilerinin "her zaman" ($\bar{x}$ =4.50) eğitim ve bilimdeki gelişmelerin okula yansımaları sağladıklarını belirtmişlerdir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi. Araştırmanın birinci alt probleminin (a) maddesi "Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan farklılık analizi (bağımsız örneklem t-testi) sonuçları tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Kadın	21	4.699	0.234	0.051	-.034	.973
	Erkek	35	4.702	0.251	0.042		

*p> .05

Tablo 5'te görüldüğü gibi okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık yoktur. [t=-0.034; p=0.973>0.05]. Bu bulguya göre, okul öncesi eğitim yöneticilerinin kadın ya da erkek olması fark etmeksizin benzer demokratik tutum ve davranışlara sahip oldukları görülmüştür.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkeni açısından incelenmesi. Araştırmanın birinci alt probleminin (b) maddesi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarında yöneticilerin görev yaptığı kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır ?” şeklinde ifade edilmiştir. Okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan farklılık analizi (bağımsız örneklem t-testi) sonuçları tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Görev Yaptığı Kuruma Göre İncelenmesi

Ölçek	Görev Yaptığı Kurum	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Bünyesinde Anasınıfı Bulunduran İlkokul	38	4.685	0.251	0.041	-.726	.471
	Anaokulu	18	4.736	0.227	0.053		

*p> .05

Tablo 6’da görüldüğü gibi okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, görev yaptığı kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [t=-0.726; p=0.471>0.05]. Bu bulguya göre, okul öncesi yöneticilerinin görev yaptıkları kurumun ilkokul ya da anaokulu olması fark etmeksizin benzer demokratik tutum ve davranışlara sahip oldukları görülmüştür.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının idari kıdem yılı değişkeni açısından değerlendirilmesi. Araştırmanın birinci alt probleminin (c) maddesi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarında yöneticilerin idari kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır ?” biçiminde ifade edilmiştir. Okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının idari kıdem yılı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan farklılık analizi (bağımsız örneklem t-testi) sonuçları tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının İdari Kıdem Yılına Göre İncelenmesi

Ölçek	İdari Kıdem Yılı	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	1-5 Yıl Arası	44	4.705	0.255	0.038	.230	.819
	6 Yıl ve Üzeri	12	4.687	0.204	0.059		

*p>.05

Tablo 7’de görüldüğü gibi okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, idari kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [t=0.230; p=0.819>0.05]. Bu bulguya göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin idari kıdem yılı fark etmeksizin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkeni açısından incelenmesi. Araştırmanın birinci alt probleminin (d) maddesi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarında yöneticilerin hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır ?” biçiminde ifade edilmiştir. Okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan farklılık analizi (bağımsız örneklem t-testi) sonuçları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna Göre İncelenmesi

Ölçek	H.İ.E Alma Durumu	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Evet	24	4.702	0.245	0.050	.019	.985
	Hayır	32	4.701	0.245	0.043		

*p> .05

Tablo 8’de görüldüğü gibi okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t=0.019$; $p=0.985>0.05$]. Bu bulguya göre, okul öncesi eğitim yöneticilerinin hizmet içi eğitim alma durumu fark etmeksizin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının branş değişkeni açısından incelenmesi. Araştırmanın birinci alt probleminin (e) maddesi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarında yöneticilerin

branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır ?” biçiminde ifade edilmiştir. Okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının branş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan One Way Anova sonuçları tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Branşa Göre İncelenmesi

Ölçek	Branş	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	*P	Fark (LSD)
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Okul Öncesi Öğr.	24	4.734	0.223	0.045	.566	.571	Fark yok
	Sınıf Öğr.	22	4.696	0.275	0.058			
	Diğer	10	4.636	0.224	0.070			
	Toplam	56	4.701	0.243	0.032			

*p> .05

Tablo 9’da görüldüğü gibi okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır [F=566; p=0.571>0.05]. Bu bulguya göre, okul öncesi eğitim yöneticilerinin branşları fark etmeksizin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi Okul öncesi öğretmenlerine göre, okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışları açısından görüşleri nasıldır? şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aranırken, okul öncesi öğretmenlerinin ankette yer alan sorulara vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri normal dağılım

göstermediği için aritmetik ortalama değerlerine yer verilmemiştir. Ankette yer alan tüm sorulara verilen cevaplar doğrultusunda hesaplanmış olan yüzde ve frekans değerleri tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Okul Öncesi Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi.

Maddeler	Sıklık	Hiçbir zaman (1)	Nadiren (2)	Bazen (3)	Çoğu zaman (4)	Her zaman (5)
1.Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri bir eğitim ortamı oluşturur.	f %	5 2.4	6 2.9	33 15.8	61 29.2	104 49.8
2.Farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanır.	f %	2 1.0	13 6.2	15 7.2	68 32.5	111 53.1
3.Okulda öğretmenlerin hak arama yollarını açık tutar.	f %	6 2.9	17 8.1	18 8.6	62 29.7	106 50.7
4.Okulda özgürlükçü bir ortam oluşması için çalışır.	f %	6 2.9	10 4.8	23 11.0	75 35.9	95 45.5
5.Örgütsel olanakları öğretmenler arasında eşit olarak dağıtır.	f %	5 2.4	14 6.7	31 14.8	64 30.6	95 45.5
6.Öğretmenlerin ders yüklerinin belirlenmesinde adil davranmaya özen gösterir.	f %	3 1.4	8 3.8	11 5.3	63 30.1	124 59.3
7.Okulda öğretmenlerin yönetimle olan ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalışır.	f %	4 1.9	10 4.8	36 17.2	58 27.8	101 48.3
8.Öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmaz.	f %	23 11.0	4 1.9	8 3.8	27 12.9	147 70.3
9.Öğretmen performansını değerlendirirken tarafsız davranır.	f %	7 3.3	10 4.8	18 8.6	44 21.1	130 62.2
10.Okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayrım yapmaz.	f %	23 11.0	2 1.0	9 4.3	37 17.7	138 66.0
11.Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranır.	f %	9 4.3	5 2.4	24 11.5	66 31.6	105 50.2

12.Öğretmenleri ilgilendiren konularda onlara danışır ve görüşlerini alır.	f	4	6	27	58	114
	%	1.9	2.9	12.9	27.8	54.5
13.Zümre kararlarına saygılıdır.	f	1	6	6	54	142
	%	0.5	2.9	2.9	25.8	67.9
14.Ders araç ve gereçlerinin seçiminde öğretmenlerin görüşlerini alır.	f	5	7	23	66	108
	%	2.4	3.3	11.0	31.6	51.7
15.Okulun vizyon ve misyonunu öğretmenlerle birlikte belirler.	f	9	8	28	79	85
	%	4.3	3.8	13.4	37.8	40.7
16.Sadece çoğunluğun değil, tüm öğretmenlerin fikirlerini dikkate alır.	f	7	10	17	67	108
	%	3.3	4.8	8.1	32.1	51.7
17.Öğretmenlerle sürekli iletişim halindedir.	f	4	12	22	50	121
	%	1.9	5.7	10.5	23.9	57.9
18.Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyurur.	f	1	5	14	54	135
	%	0.5	2.4	6.7	25.8	64.6
19.Çalışanları yapıcı bir dille eleştirir.	f	11	11	32	60	95
	%	5.3	5.3	15.3	28.7	45.5
20.Öğretmenler arasında mesleki işbirliğini geliştirmeye çalışır.	f	4	8	25	63	109
	%	1.9	3.8	12.0	30.1	52.2
21.Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışır.	f	7	17	31	71	83
	%	3.3	8.1	14.8	34.0	39.7
22.Okulu ilgilendiren konularda kendisiyle ilgili aynı bakış açısını paylaşmayan öğretmenleri suçlamaz.	f	18	12	15	66	98
	%	8.6	5.7	7.2	31.6	46.9
23.Kendini geliştirmek (lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim, vb.) isteyen öğretmenlere destek olur.	f	6	12	31	54	106
	%	2.9	5.7	14.8	25.8	50.7
24.Öğretmenleri dinler ve onları anladığını belli eder.	f	8	10	24	49	118
	%	3.8	4.8	11.5	23.4	56.5
25.Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınır.	f	9	9	17	38	136
	%	4.3	4.3	8.1	18.2	65.1
26.Okul yönetiminde sergilediği davranışların ölçütlerini ve mantığını öğretmenlerle paylaşır.	f	10	8	26	57	108
	%	4.8	3.8	12.4	27.3	51.7

27.Okuldaki programa ve işleyişe ait bilgileri öğretmenlerle paylaşır.	f	3	7	20	50	129
	%	1.4	3.3	9.6	23.9	61.7
28.Eleştiriye açıktır.	f	15	4	26	59	105
	%	7.2	1.9	12.4	28.2	50.2
29.Okulda yapılan işlerle ilgili öğretmenlere dönüt verir.	f	5	7	23	58	116
	%	2.4	3.3	11.0	27.8	55.5
30.Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendirir.	f	3	10	29	78	89
	%	1.4	4.8	13.9	37.3	42.6
31.Öğretmenlerle ilişkilerinde gerekmedikçe yönetsel konumunu bir etkileme aracı olarak kullanmaz.	f	18	11	21	60	99
	%	8.6	5.3	10.0	28.7	47.4
32.Sınıf içi demokrasinin sağlanması konusunda öğretmenleri yönlendirir.	f	8	6	24	66	105
	%	3.8	2.9	11.5	31.6	50.2
33.Eğitim ve bilimdeki değişme ve gelişmelerin okula yansımaları sağlar.	f	5	8	27	57	112
	%	2.4	3.8	12.9	27.3	53.6

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Buradan hareketle, okul öncesi öğretmenleri okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde “Çoğu zaman” ($\bar{x}=4.23$) demokratik tutum ve davranışlar gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşler doğrultusunda, tablo 10'da gösterilen her bir madde aşağıda ayrıntılı şekilde yorumlanmaktadır.

"Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri bir eğitim ortamı oluşturur." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 104'ü (% 49.8) "her zaman", 61'i (% 29.2) "çoğu zaman", 33'ü (% 15.8) "bazen", 6'sı (% 2.9) "nadiren" ve 5'i (% 2.4) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 111'i (% 53.1) "her zaman", 68'i (% 32.5) "çoğu zaman", 15'i (% 7.2) "bazen", 13'ü (% 6.2) "nadiren" ve 2'si (% 1) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Okulda öğretmenlerin hak arama yollarını açık tutar." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 106'sı (% 50.7) "her zaman", 62'si (% 29.7) "çoğu zaman", 18'i (% 8.6) "bazen", 17'si (% 8.1) "nadiren" ve 6'sı (% 2.9) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Okulda özgürlükçü bir ortam oluşması için çalışır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 95'i (% 45.5) "her zaman", 75'i (% 35.9) "çoğu zaman", 23'ü (% 11) "bazen", 10'u (% 4.8) "nadiren" ve 6'sı (% 2.9) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Örgütsel olanakları öğretmenler arasında eşit olarak dağıtır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 95'i (% 45.5) "her zaman", 64'ü (% 30.6) "çoğu zaman", 31'i (% 14.8) "bazen", 14'ü (% 6.7) "nadiren" ve 5'i (% 2.4) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenlerin ders yüklerinin belirlenmesinde adil davranmaya özen gösterir." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 124'ü (% 59.3) "her zaman", 63'ü (%30.1) "çoğu zaman", 31'i (% 14.8) "bazen", 14'ü (% 6.7) "nadiren" ve 5'i (% 2.4) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Okulda öğretmenlerin yönetimle olan ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalışır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 101'i (% 48.3) "her zaman", 58'i (% 27.8) "çoğu zaman", 36'sı (% 17.2) "bazen", 10'u (% 4.8) "nadiren" ve 4'ü (% 1.9) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmaz." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 147'si (% 70.3) "her zaman", 27'si (% 12.9) "çoğu zaman", 8'i (% 3.8) "bazen", 4'ü (% 1.9) "nadiren" ve 23'ü (% 11) "hiçbir zaman" cevabını verdikleri görülmektedir.

"Öğretmen performansını değerlendirirken tarafsız davranır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 130'u (% 62.2) "her zaman", 44'ü (% 21.1) "çoğu zaman", 18'i (% 8.6) "bazen", 10'u (% 4.8) "nadiren" ve 7'si (% 3.3) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayrım yapmaz." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 138'i (% 66) "her zaman", 37'si (% 17.7) "çoğu zaman", 9'u (% 4.3) "bazen", 2'si (% 1) "nadiren" ve 23'ü (% 11) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 105'i (% 50.2) "her zaman", 66'si (% 31.6) "çoğu zaman", 24'ü (% 11.5) "bazen", 5'i (% 2.4) "nadiren" ve 9'u (% 4.3) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenleri ilgilendiren konularda onlara danışır ve görüşlerini alır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 114'ü (% 54.5) "her zaman", 58'i (% 27.8) "çoğu zaman", 27'si (% 12.9) "bazen", 6'sı (% 2.9) "nadiren" ve 4'ü (% 1.9) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Zümre kararlarına saygılıdır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 142'si (% 67.9) "her zaman", 54'ü (% 25.8) "çoğu zaman", 6'sı (% 2.9) "bazen", 6'sı (% 2.9) "nadiren" ve 1'i (% 0.5) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Ders araç ve gereçlerinin seçiminde öğretmenlerin görüşlerini alır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 108'i (% 51.7) "her zaman", 66'sı (% 31.6) "çoğu zaman", 23'ü (% 11) "bazen", 7'si (% 3.3) "nadiren" ve 5'i (% 2.4) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Okulun vizyon ve misyonunu öğretmenlerle birlikte belirler." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 85'i (% 40.7) "her zaman", 79'u (% 37.8) "çoğu zaman", 28'i (% 13.4) "bazen", 8'i (% 3.8) "nadiren" ve 9'u (% 4.3) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Sadece çoğunluğun değil, tüm öğretmenlerin fikirlerini dikkate alır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 108'i (% 51.7) "her zaman", 67'si (% 32.1) "çoğu zaman", 17'si (% 8.2)

"bazen", 10'u (% 4.8) "nadiren" ve 7'si (% 3.3) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenlerle sürekli iletişim halindedir." Maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 121'i (% 57.9) "her zaman", 50'si (% 23.9) "çoğu zaman", 22'si (% 10.5) "bazen", 12'si (% 5.7) "nadiren" ve 4'ü (% 1.9) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyurur." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 135'i (% 64.4) "her zaman", 54'ü (% 25.8) "çoğu zaman", 14'ü (% 6.7) "bazen", 5'i (% 2.4) "nadiren" ve 1'i (% 0.5) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Çalışanları yapıcı bir dille eleştirir." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 95'i (% 45.5) "her zaman", 60'ı (% 28.7) "çoğu zaman", 32'si (% 15.3) "bazen", 11'i (% 5.3) "nadiren" ve 11'i (% 5.3) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenler arasında mesleki işbirliğini geliştirmeye çalışır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 109'u (% 52.2) "her zaman", 63'ü (% 30.1) "çoğu zaman", 25'i (% 12) "bazen", 8'i (% 3.8) "nadiren" ve 4'ü (% 1.9) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 83'ü (% 39.7) "her zaman", 71'i (% 34) "çoğu zaman", 31'i (% 14.8) "bazen", 17'si (% 8.1) "nadiren" ve 7'si (% 3.3) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Okulu ilgilendiren konularda kendisiyle ilgili aynı bakış açısını paylaşmayan öğretmenleri suçlamaz." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 98'i (% 46.9) "her zaman", 66'sı (% 31.6) "çoğu zaman", 15'i (% 7.2) "bazen", 12'si (% 5.7) "nadiren" ve 18'i (% 8.6) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Kendini geliştirmek (lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim, vb.) isteyen öğretmenlere destek olur." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 106'sı (% 50.7) "her zaman", 54'ü (% 25.8)

"çoğu zaman", 31'i (% 14.8) "bazen", 12'si (% 5.7) "nadiren" ve 6'sı (% 2.9) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenleri dinler ve onları anladığını belli eder." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 118'i (% 56.5) "her zaman", 49'u (% 23.4) "çoğu zaman", 24'ü (% 11.5) "bazen", 10'u (% 4.8) "nadiren" ve 8'i (% 3.8) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 136'sı (% 65.1) "her zaman", 38'i (% 18.2) "çoğu zaman", 17'si (% 8.1) "bazen", 9'u (% 4.3) "nadiren" ve 9'u (% 4.3) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Okul yönetiminde sergilediği davranışların ölçütlerini ve mantığını öğretmenlerle paylaşır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 108'i (% 51.7) "her zaman", 57'si (% 27.3) "çoğu zaman", 26'sı (% 12.4) "bazen", 8'i (% 3.8) "nadiren" ve 10'u (% 4.8) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Okuldaki programa ve işleyişe ait bilgileri öğretmenlerle paylaşır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 129'u (% 61.7) "her zaman", 50'si (% 23.9) "çoğu zaman", 20'si (% 9.6) "bazen", 7'si (% 3.3) "nadiren" ve 3'ü (% 1.4) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Eleştiriye açıktır." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 105'i (% 50.2) "her zaman", 59'u (% 28.2) "çoğu zaman", 26'sı (% 12.4) "bazen", 4'ü (% 1.9) "nadiren" ve 15'i (% 7.2) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Okulda yapılan işlerle ilgili öğretmenlere dönüt verir." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 116'sı (% 55.5) "her zaman", 58'i (% 27.8) "çoğu zaman", 23'ü (% 11) "bazen", 7'si (% 3.3) "nadiren" ve 5'i (% 2.4) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendirir." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 89'u (% 42.6) "her zaman", 78'i (% 37.3) "çoğu zaman", 29'u (% 13.9) "bazen", 10'u (% 4.8) "nadiren" ve 3'ü (% 1.4) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Öğretmenlerle ilişkilerinde gerekmedikçe yönetsel konumunu bir etkileme aracı olarak kullanmaz." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 99'u (% 47.4) "her zaman", 60'ı (% 28.7) "çoğu zaman", 21'i (% 10) "bazen", 11'i (% 5.3) "nadiren" ve 18'i (% 8.6) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Sınıf içi demokrasinin sağlanması konusunda öğretmenleri yönlendirir." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 105'i (% 50.2) "her zaman", 66'sı (% 31.6) "çoğu zaman", 24'ü (% 11.5) "bazen", 6'sı (% 2.9) "nadiren" ve 8'i (% 3.8) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

"Eğitim ve bilimdeki değişme ve gelişmelerin okula yansımaları sağlar." maddesine okul öncesi öğretmenlerinin 112'si (% 53.6) "her zaman", 57'si (% 27.3) "çoğu zaman", 27'si (% 12.9) "bazen", 8'i (% 3.8) "nadiren" ve 5'i (% 2.4) "hiçbir zaman" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi yöneticilerinin tutum ve davranışlarının eğitim durumu değişkeni açısından incelenmesi. Araştırmanın ikinci alt probleminin (a) maddesi "Okul öncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarının okul öncesi öğretmenlerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır? " biçiminde ifade edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının eğitim durumu açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Eğitim Durumu Açısından İncelenmesi

Ölçek	Eğitim Durumu	N	Sıra $\bar{x}$	Sıra toplamı	U	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Ön Lisans, Lisans Tamamlama	74	119.05	8809.50	3.956	.013
	Lisans	135	97.30	13135.50		

*p< .05

Tablo 11 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin eğitim durumu değişkenine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur [U=3.956; p<0.05]. Buradan hareketle, okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının incelenmesinde eğitim durumu değişkeninin ön lisans ve lisans tamamlamayanların lehine sonuçlanmıştır. Bu bağlamda, ön lisans ve lisans tamamlamayanların okul öncesi öğretmenlerinin yöneticilerin davranış ve tutumlarını daha demokratik buldukları söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkeni açısından incelenmesi. Araştırmanın ikinci alt probleminin (b) maddesi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarının okul öncesi öğretmenlerinin görev yaptığı kuruma göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Görev Yaptığı Kurum Açısından İncelenmesi

Ölçek	Görev Yaptığı Kurum	N	Sıra $\bar{x}$	Sıra toplamı	U	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Bünyesinde Anasınıfı Bulunduran İlkokul	105	104.81	11005.50	5.440	.964
	Anaokulu	104	105.19	10939.50		

*p> .05

Tablo 12 incelendiğinde okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda görev yaptığı kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır [U= 5,440; p=0,964>0,05]. Elde edilen bulguya göre, ilkokullara bağlı anasınıflarında veya bağımsız anaokullarında görev yapan öğretmenlerin, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının kıdem yılı değişkeni açısından incelenmesi. Araştırmanın ikinci alt probleminin (c) maddesi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarının okul öncesi öğretmenlerinin kıdem yılına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının kıdem yılı değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13

Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Kıdem Yılı Açısından İncelenmesi

Ölçek	Mesleki Kıdem Yılı	N	Sıra $\bar{x}$	Sıra toplamı	U	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	1-5 Yıl Arası	181	102.97	18637.00	2.166	.216
	6 Yıl ve Üzeri	28	118.14	3308.00		

*p> .05

Tablo 13 incelendiğinde okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır [U= 2.166; p=0.216>0.05]. Elde edilen bulguya göre, mesleki kıdem yılları farklı olan okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkeni açısından incelenmesi.

Araştırmanın ikinci alt probleminin (d) maddesi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarının okul öncesi öğretmenlerinin hizmet içi eğitim alma durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Okul Öncesi Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu Açısından İncelenmesi

Ölçek	H.İ.E Alma Durumu	N	Sıra $\bar{x}$	Sıra toplamı	U	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Evet	124	102.51	12711.50	4.962	.472
	Hayır	85	108.63	9233.50		

*p> .05

Tablo 14 incelendiğinde okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır [U= 4.962; p=0.472>0.05]. Elde edilen bulguya göre, hizmet içi eğitim alma durumu farklı olan okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarına İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri önceki bölümlerde detaylı bir şekilde incelenmiştir. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular bu bölümde yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Okul öncesi eğitim yöneticilerinin, okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarının yönetici ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme ait veriler yapılan farklılık analizi (bağımsız örneklem t-testi) ile analiz edilmiş olup tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15

Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Tutum ve Davranışlarının Yönetici ve Öğretmen Görüşleri Açısından Karşılaştırılması

Ölçek	Görev Unvanı	N	Sıra $\bar{x}$	Sıra toplamı	U	*P
Okul yöneticilerinin okul yönetiminde sergiledikleri demokratik tutum ve davranışları	Öğretmen	209	122.80	25665.50	3720.5	.000
	Yönetici	56	171.06	9579.50		

*p< .05

Tablo 15 incelendiğinde okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır [U= 3720.5; p=0.000<0.05]. Okul yöneticilerinin ortalaması = 171,06 iken, öğretmenlerin aritmetik ortalaması $\bar{x}$ = 122.80'dir. Bu bulguya göre aritmetik ortalamalar dikkate alındığında okul yöneticilerinin kendilerini daha demokratik buldukları söylenebilir.

Bölüm V

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları incelenmiş olup tartışma kısmında bu çalışmanın bulguları, literatürle desteklenmiştir. Ardından sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Tartışma

Çalışmada okul öncesi öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre yöneticilerin demokratik tutum ve davranışlarına yönelik çıkan sonuçların bulguları sorgulanmış ve ilgili alan yazında yapılan çalışmalar ışığında değerlendirilmiştir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri tutum ve davranışlarına ilişkin sonuçların tartışılması. Araştırmada, okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Buradan hareketle, okul öncesi eğitim yöneticileri okul yönetiminde “Her zaman” düzeyinde demokratik tutum ve davranış gösterdikleri görülmüştür. Benzer şekilde Ağiroğlu Bakır (2007) yaptığı çalışmasında, ilköğretim okulu müdürlerinin okul yönetiminde, “Her zaman” düzeyinde demokratik tutum ve davranışlar gösterdiğini ifade etmiştir. Bu çalışma, mevcut çalışmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Ankette yer alan maddeler incelendiğinde, okul öncesi eğitim yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda en yüksek aritmetik ortalamanın 11. “Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranırım.” ve 25. “Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınırım.” maddeler olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim yöneticileri öğretmenlere karşı olan davranışlarında tarafsız davrandıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, yöneticilerin öğretmenlere karşı davranışlarında onları zedeleyecek, küçük düşürecek ve toplum önünde onur kırıcı davranışlardan kaçındıkları söylenebilir. Bununla birlikte maddeler temel alındığında, en düşük aritmetik ortalamaya ise 30. “Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya

özendiririm.” ve 21. “Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışırım.” maddelerinin olduğu görülmüştür. Buna göre; okul öncesi eğitim yöneticileri, öğretmenlerin kendileri arasında olan ilişkileri ve öğretmenlerin kendi kendilerini değerlendirmesinde onları güdülemesi konusunda diğer demokratik tutum ve davranışlara oranla kendilerinin daha az istekli olduklarını belirtmişlerdir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının cinsiyet değişkenine göre sonuçlarının tartışılması. Araştırmada, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, okul öncesi eğitim yöneticilerinin kadın ya da erkek olması fark etmeksizin benzer demokratik tutum ve davranışlara sahip oldukları görülmüştür. Elde edilen bu sonuç, alanda yapılan bazı çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Örneğin, Zencirci (2003) yöneticilerin cinsiyet değişkenine göre demokratik eğilimi düzeylerini incelediği çalışmada anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya çıkarmıştır. Yine Karakülçe (2018) yöneticilerin demokratik düzeylerini belirlemek için yaptığı çalışmada, kadın ve erkek yöneticiler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmiştir. Benzer şekilde, Açıroğlu Bakır (2007) öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ilköğretim okulu yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını incelediği çalışmada, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, Bayır (2016)'ın ilk ve ortaokul yöneticilerine yönelik yaptığı çalışmada, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Diğer taraftan, bu çalışmada ulaşılan sonuç bazı araştırmadaki ortaya çıkan sonuçlarla çelişmektedir. Örneğin, Özdemir (2012), Akyel (2015) ve Özbek (2015) öğretmenlerin görüşlerine göre okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin yapılan çalışmalarında, cinsiyet açısından erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğunu savunmuşlardır. Buna ek olarak, Gülmek (2012) ise ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumlarını öğretmenlerin görüşlerine yönelik yaptığı çalışmada, cinsiyete göre

erkeklerin lehine bir farklılık bulmuştur. Ancak bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların benzer olmamasının nedeni farklı zaman dilimlerinde yapılmış olmasından kaynaklanabilir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkenine göre sonuçlarının tartışılması. Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, görev yaptığı kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuca göre, okul öncesi yöneticilerinin görev yaptıkları kurumun ilkokul ya da anaokulu olması fark etmeksizin benzer demokratik tutum ve davranışlara sahip oldukları görülmüştür. Bu durumla ilgili, Ağıroğlu Bakır (2007) yöneticilerle yaptığı çalışmasında, A Tipi okul (40 ve daha fazla puana sahip olan ilköğretim okulları), B Tipi okul (25 ile 39 arası puana sahip olan ilköğretim okulları) ve C Tipi okul (25'ten az puana sahip olan ilköğretim okulları) gibi okul tipi değişkenine göre anlamlı bir fark bulmamıştır. Bu durum, mevcut çalışmayı desteklemektedir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının idari kıdem yılı değişkenine göre sonuçlarının tartışılması. Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, idari kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuca göre, okul öncesi eğitim yöneticilerinin idari kıdem yılı fark etmeksizin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde, Zencirci (2003) ve Ağıroğlu Bakır (2007) yöneticilerin görüşlerine göre yöneticilik kıdem yılına göre anlamlı farklılık bulunmadığı ifade etmişlerdir. Yani bu araştırmalar, mevcut çalışmadaki sonucu destekler niteliktedir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre sonuçlarının tartışılması. Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonuca göre, okul öncesi eğitim

yöneticilerinin hizmet içi eğitim alma durumu fark etmeksizin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla ilgili, Zencirci (2003) yöneticilerin demokratik eğilim düzeylerini incelediği araştırmasında, konusu demokrasi eğitimi olan herhangi bir eğitime katılma düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Bu sonuç, mevcut çalışmanın sonucunu desteklemektedir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının branş değişkenine göre sonuçlarının tartışılması. Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinde, branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Buna göre, okul öncesi eğitim yöneticilerinin branşları fark etmeksizin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan bazı araştırmalar, elde edilen bu sonucu desteklemektedir. Örneğin, Özdemir (2012) ve Bayır (2016) tarafından yöneticilerle yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin branşlarına göre anlamlı bir farkın olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca Ağiroğlu Bakır (2007)'in ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını incelediği çalışmasında, yöneticilerin branşlarına göre sınıf öğretmenlerinin lehine anlamlı farkın olduğunu gözlemiştir. Bunun yanında, Akyel (2015)'in okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarını incelediği çalışmasında, öğretmenlerin branşlarına göre sosyal bilimler öğretmenlerinin lehine bir fark olduğunu savunmuştur. Söz konusu bazı araştırmaların sonuçları, mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmemektedir. Ancak bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların farklı olmasının nedeni araştırmaların yapıldığı evren ve örneklemin değişikliğinden kaynaklanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarına ilişkin sonuçların tartışılması. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ölçek maddeleri temel alınarak incelediğinde, en yüksek aritmetik ortalamanın 13. ‘Zümre kararlarına saygılıdır.’ ve 18. ‘Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyurur.’ maddelerinin olduğu görülmüştür. Buna göre, öğretmenlerin büyük

çoğunluğu zümre toplantılarında aldıkları kararların okul yönetimi tarafından saygı ile karşılandığı ifade edilebilir. Yine öğretmenlerin büyük çoğunluğu okul öncesi eğitim yöneticilerinin gelen emir ve kararların zamanında öğretmenlere bildirdiklerini dile getirmişlerdir. Bununla birlikte, en düşük aritmetik ortalamalar ise 21. “Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışır.” ve 31. “Öğretmenlerle ilişkilerinde gerekmedikçe yönetsel konumunu bir etkileme aracı olarak kullanmaz.” maddelerinin olduğu görülmüştür. Buna göre, okul öncesi öğretmenleri okul dışında resmi olmayan bireysel ilişkilerde idarecilerin katkı sağlamadığını düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmı ise okul öncesi yöneticilerinin pozisyonunu kullanarak kendilerini etkilemeye çalıştıkları söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışları incelendiğinde frekansları en fazla olan 8, 10 ve 13. maddelerdir. 8. madde “Öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmaz.” “Her zaman” görüşünde oldukları saptanmıştır. İkinci sırada ise “Zümre kararlarına saygılıdır.” maddesi ise “Her zaman” düzeyinde olduğu görülmüştür. Üçüncü sırada ise “Okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayrım yapmaz.” maddesi ile “Her zaman” düzeyinde olduğu görülmüştür.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışları incelendiğinde frekansları en az olan 2, 13, 18. maddeler olmuştur. 13. madde “Zümre kararlarına saygılıdır.” “Hiçbir zaman” ve 18. madde “Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyurur.” “Hiçbir zaman” düzeyi ile en az frekans değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. 2. madde ise “Farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanır.”

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının eğitim durumu değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin eğitim durumu değişkenine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buradan hareketle,

okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, okul öncesi yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının incelenmesinde eğitim durumu değişkeninin ön lisans ve lisans tamamlayanların lehine sonuçlanmıştır. Bu bağlamda, ön lisans ve lisans tamamlayan okul öncesi öğretmenlerinin yöneticilerin davranış ve tutumlarını daha demokratik buldukları söylenebilir. Gülmek (2012)'in öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ilköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumlarına ilişkin eğitim düzeyi değişkenine göre ön lisans eğitimi almış öğretmenlerin lehine anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır. Yani mevcut çalışmada elde edilen sonuçla yukarıda bahsedilen araştırmanın sonucu birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan, mevcut çalışmada ortaya çıkan sonuçla bazı çalışmaların sonuçları örtüşmemektedir. Çünkü okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına yönelik öğretmenlerin görüşleri, öğrenim durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı çalışmalara da rastlanmıştır (Ağiroğlu Bakır, 2007; Özdemir 2012; Akyel, 2015; Özbek, 2015). Ancak bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların benzer olmamasının nedeni araştırmaların farklı yıllarda yapılmış olmasından kaynaklanabilir. Mevcut çalışmada, ön lisans ve lisans tamamlayan öğretmenler genellikle ücretli öğretmen olarak görev yaptıkları için sonuç bu şekilde çıkmış olabilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının görev yaptığı kurum değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması. Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda görev yaptığı kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Elde edilen bulguya göre, ilkokullara bağlı anasınıflarında veya bağımsız anaokullarında görev yapan öğretmenlerin, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir. Ağiroğlu Bakır (2007) öğretmen görüşleriyle, yöneticilerin demokratik tutum ve davranışlarını belirlemek için yaptığı çalışmada, A Tipi okul (40 ve daha fazla puana sahip olan ilköğretim okulları), B Tipi okul (25

ile 39 arası puana sahip olan ilköğretim okulları) ve C Tipi okul (25'ten az puana sahip olan ilköğretim okulları) ile okul tipi değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını ifade etmiştir. Bu durum, mevcut çalışmada elde edilen sonucu desteklemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının mesleki kıdem yılı değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması. Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda mesleki kıdem yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Elde edilen bulguya göre, mesleki kıdem yılları farklı olan okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir. Yapılan bazı çalışmalar, mevcut çalışmada elde edilen bulguyu desteklemektedir. Örneğin; Karakülçe (2018) sınıf öğretmenlerinin demokratik düzeylerini incelendiği çalışmada, mesleki kıdemlere bağlı anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Yine literatür incelendiğinde, öğretmen görüşleri doğrultusunda okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin, öğretmenlerin kıdem yıllarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Zencirci, 2003; Ağıroğlu Bakır, 2007; Gülmek, 2012). Fakat mevcut çalışmada ulaşılan sonuç, bazı araştırmalarda ortaya çıkan bulgularla çelişmektedir. Örneğin, okul yöneticilerinin demokratik tutumları öğretmenlerin kıdem yıllarına göre incelendiğinde, Özdemir (2012) 11-15 yıl kıdem yılına sahip öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğunu, Özbek (2015) 21 yıl ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenler lehine anlamlı bir fark olduğunu, Akyel (2015) 6-10 yıl kıdem yılına sahip öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğunu ve Bayır (2016) mesleki kıdemi bir yıldan az olanların lehine anlamlı bir farklılık olduğunu vurgulamışlardır. Ancak bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların farklı olmasının nedeni öğretmenlerin özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarının hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine ilişkin sonuçların tartışılması. Araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Elde edilen bu bulguya göre, hizmet içi eğitim alma durumu farklı olan okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir. Bu durumla ilgili, Zencirci (2003) branş öğretmenlerinin demokratik eğilim düzeylerini belirlediği araştırmasında, konusu demokrasi eğitimi olan herhangi bir eğitime katılma düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Benzer şekilde Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar (2006) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin demokrasi eğitimi alıp almama durumuna göre anlamlı bir farklılık çıkmadığı ifade edilmiştir. Bu sonuçlar, mevcut çalışmayı desteklemektedir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçların tartışılması. Son olarak, araştırmada okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında okul yöneticilerinin lehine anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Bu bulguya göre, aritmetik ortalamalar dikkate alındığında okul yöneticilerinin kendilerini daha demokratik buldukları söylenebilir. Örneğin, Ağıroğlu Bakır (2007) tarafından yapılan yönetici ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırıldığı çalışmada, okul yöneticilerinin lehine anlamlı bir farklılık çıktığı belirtilmiştir. Bu durum, mevcut çalışmada ortaya çıkan sonucu destekler niteliktedir.

Sonuç

Çalışmada okul öncesi öğretmen ve yönetici görüşlerine göre her bir alt amaca yönelik çıkan sonuçlara yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerinin sonuçları. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdiği demokratik tutum ve davranışlar hakkında yöneticiler "her zaman" düzeyinde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim yöneticileri üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirirken demokratik tutum ve davranışlar sergiledikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışları cinsiyetlerine, görev yaptıkları kuruma, idari kıdemlerine, hizmet içi eğitim alma durumlarına ve branşlarına göre anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına yönelik görüşlerinin sonuçları. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışlarına yönelik okul öncesi öğretmenlerinin olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına yönelik, farklı eğitim durumunda olan öğretmenlerden, ön lisans ve lisans tamamlayan okul öncesi öğretmenlerinin yöneticilerini daha demokratik buldukları belirlenmiştir. Lisans mezunu okul öncesi öğretmenlerinin eğitim seviyesi önlisans ve lisans tamamlayan öğretmenlere göre daha iyi olduğundan yöneticilerinden beklentilerinin de arttığı söylenebilir. Ayrıca önlisans ve lisans tamamlayan öğretmenlerin ücretli öğretmen olarak görev yaptıkları için böyle bir sonuç ortaya çıkmış olabilir. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının, okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre öğretmenlerin görev yaptığı kuruma, mesleki kıdeme ve hizmet içi eğitim alma durumuna göre anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde gösterdikleri demokratik tutum ve davranışları açısından yönetici ve öğretmen görüşlerinin sonuçları. Okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerine bakıldığında her iki grupta olumlu görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Fakat yöneticiler,

öğretmenler göre okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarını daha demokratik bulduklarını belirtmişlerdir.

Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacılara ve uygulayıcılara çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmacılara yönelik öneriler. Yapılan bu araştırma okul öncesi öğretmenlerine ve yöneticilerine yöneliktir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalar diğer eğitim kademelerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlere yönelik olabilir.

Okul öncesi eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde ne düzeyde demokratik tutum ve davranışlar gösterdiğini belirlemek amacıyla, farklı coğrafi bölgelerde yada alternatif paradigma ve yaklaşımları tercih ederek yeni araştırmalar yapılabilir.

Yapılan araştırma sonucunda, çalışma grubunda bulunan yönetici ve öğretmenlerin görüş farklılıkları ortaya çıktığı görüldüğünden bunlara yönelik bir çalışma yapılabilir.

Uygulayıcılara yönelik öneriler. Okul öncesi öğretmenleri ile yöneticilerin görüşlerinin farklılaşmasından dolayı okul öncesi eğitim yöneticileri, eğitimle ilgili faaliyetler hakkında öğretmenlere bilgi verir ve eğitim öğretime yönelik yapılacak olan etkinliklerde öğretmenlerini destekler ise, daha demokratik bir eğitim ortamının oluşmasına fayda sağlayabilir.

Kaynaklar

- Açıkalın, A. (2016). *Toplumsal, kuramsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ada, Ş. (2017). Türk eğitim sistemi. Ö. Demirel, Z. Kaya (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (13.Baskı).(ss.307-341). Ankara: Pegem Akademi.
- Ağıroğlu Bakır, A. (2007). *Sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlar açısından ilköğretim okul yöneticilerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2015). Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri İle Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik. *Resmi Gazete*. 30 Nisan 2015 tarih ve 29342 sayı.
- Akçay, T. (2006). *Eğitim denklemi*. İstanbul: Okumuş Adam.
- Aktan, C. C. (2008). Demokrasi ve iyi yönetim, *Yerel Siyaset*, 27, s.11-17.
- Akyel, Ö. (2015). Ortaokul öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak, okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranış sergileme düzeylerinin belirlenmesi (Kocaeli ili İzmit ilçesi örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alshurman, M. (2015). Democratic education and administration. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 861-869.
- Aral, N., Kandır, A. ve Yaşar, M. (2011). *Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı* (4. Baskı). İstanbul: Ya-Pa.
- Arslan, M. C. (2012). *İlköğretim okul müdürlerinin demokratik tutum ve davranışlarının öğretmen motivasyonu ve öğrenci başarısına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ateş, T. (1994). *Demokrasi* (3.Baskı). Ankara: Ümit.

- Aydın, A. (2000). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı.
- Azkeskin, K. E. ve Güven, G. (2010). Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim. İ. Diken (ed.), *Erken çocukluk eğitimi*. Ankara: Pegem A.
- Bakır, K. (2014). Demokratik eğitim: John Dewey'in eğitim felsefesi üzerine. Pegem Akademi.
- Ball, S. J. (2016). Education, Justice and Democracy: The Struggle over Ignorance and Opportunity. In: Montgomery A., Kehoe I. (eds) Reimagining the Purpose of Schools and Educational Organisations. Springer, Cham.
- Bayata, G. (2017). *Öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bayır, E. (2016). *Öğretmen algıları açısından ilk ve ortaokul yöneticilerinin demokratik tutumları üzerine bir araştırma (İstanbul ili Ataşehir ilçesi örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayrak, C. (2003). Bir sistem olarak okul. Ö. Demirel, Z. Kaya (Ed.). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (3.Baskı). Ankara: Pegem A.
- Başal, H. A. (2013). *Okul öncesi eğitime giriş*. (Genişletilmiş 3.Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Başal, H. A. (2007). *Gelişim psikolojisi: Nasıl mutlu çocuk yetiştirebilirim?* İstanbul: Morpa Kültür.
- Başaran, İ. E. (1982). *Örgütsel davranış*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime giriş*. (4. Baskı) . Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Binbaşıoğlu, C. (1994). *Genel öğretim bilgisi* (7. Basım). Ankara: Kadioğlu Matbaası.

- Boydak Özan, M., Türkoğlu, A. Z., Şener, G. (2010). Okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlarının öğretmenlerin motivasyonuna etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(1), 275-294.
- Branson, M. S. (2004). *Educating for Citizenship and The Teaching of Democracy in Schools*. Center for Civic Education, USA. Paper Presented at the International Symposium on Democracy Education, Çanakkale.
- Bursalıoğlu, Z. (2015). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (19. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükkaragöz, S., Kesici, Ş. (1998). *Demokrasi ve insan hakları eğitimi*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.
- Büyükkaragöz, S. & Üre, Ö. (1994). Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki öğrencilerin demokratik tutumları araştırması. *Türk Demokrasi Vakfı Bülteni*. (19), 29-41.
- Büyükköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Can, N. (2005). Türk milli eğitim sisteminde demokrasi eğitimi ve sorunları. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 30(321), 31-36.
- Celep, C. (2004). *Dönüşümsel liderlik*. Ankara: Anı.
- Çelik, V. (2009). *Okul kültürü ve yönetimi*(4. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Çetinkaya, C. (2006). *Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelikkaya, H. (1997). *Eğitime giriş (Pedagojik Formasyon amaçlı)*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Çınar, İ. (2002). Eğitimin tarihsel temelleri. Erdal Toprakçı (Ed.). *Eğitim Üzerine* (ss.45-71) (1. Baskı.) Ankara: Ütopya.

- Çiftçi, A. (2018). *Vatandaşlık bilgisi demokrasi ve insan hakları*. (6. Baskı). Ankara: Gazi.
- Dağı, İ. D., Polat, N. (1999). *Demokrasi ve insan hakları el kitabı*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayını.
- Demirbolat, A. (1997). *Eğitim-demokrasi ilişkisi: demokrasi ve insan hakları eğitimi*.
L. Küçükahmet (Ed.). *Eğitim bilime giriş* (1. Baskı). Ankara: Gazi.
- Demirbolat, A. O. (1999). *Demokrasi ve demokratik eğitim. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5(2), 229-244.
- Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve eğitim* (Çev. M. Salih Otaran). İstanbul: Başarı Yayıncılık.
- Dinç, B. (2017). *Okul öncesi eğitimde insan hakları ve demokrasi eğitimi*. R. Turan (Ed.), *Öğretmen adayları ve öğretmenler için insan hakları ve demokrasi eğitimi*. (ss.197-218). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, İ. (2004). *Modern toplumda vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları: İnsan haklarının kültürel temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erdoğan, İ. (2003). *Okul yönetimi öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem.
- Ertürk, S. (2014). *Diktacı tutum ve demokrasi* (6. Baskı). Ankara: EDGE Akademi.
- Flowers, N. (2013). *Pusulacık: Çocuklar için insan hakları kılavuzu*. (Çev. M. Çulhaoğlu), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gömlüksiz, M. N., Kan, A. Ü. (2008). *Eğitim Fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi örneği)*. *Milli Eğitim*, 178, 44-64.
- Gülmek, M. N. (2012). *İlköğretim okul yöneticilerinin demokratik tutumları ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki (Zeytinburnu örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. (2. Baskı). Ankara: Todaie.

- Harber, C. & Serf, J. (2006). Teacher education for a democratic society in England and South Africa. *Eaching and teacher education*, 22(8), 986-997.
- İlgar, L. (2005). *Eğitim yönetimi, okul yönetimi, sınıf yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- İpek, C. (2003). Sınıf ortamında öğretmen. Ömer Üre (Ed.). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Mikro.
- Karadağ, E., Baloğlu, N., Yalçinkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4, 65-82.
- Karakülçe, N. (2018). *İlkokul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ve demokratik tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakütük, K. (2001). *Demokratik laik eğitim*. Ankara: Anı.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kepekçi, Y. K. (2000). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Anı.
- Kıldan, A. O. (2010). Okul öncesi eğitim bağlamında; eğitim hizmetlerinde kalite. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2),111-130.
- Kıncal, R. Y. (2015). *Vatandaşlık bilgisi*. (4. Baskı). Ankara: Nobel.
- Kirchschlager, P. (2011). Prospect for human rights education. İ. Kuçuradi (Ed.). *İnsan hakları evrensel bildirgesinin 60. yılında insan hakları içinde* (ss. 159- 193). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Kongar, E. (1997). *Demokrasi ve laiklik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korol, S. (2002). *The Exploratiom of Potential Educational Indicators That Measure School Council Effectiveness*.Orionto.
- Kuru Turaşlı, N. (2012). Okul öncesi eğitimin tanımı, kapsamı ve önemi. G. Haktanır (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* (s. 1-24). Ankara: Anı.

- Lipset, S. M. (1986). *Siyasal insan* (Çev. M. Tunçay). Ankara: Teori Yayınları.
- Mayo, H. B. (1964). *Demokratik teoriye giriş*. (Çev. E. Kongar). Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Memduhoğlu, H. (2012). Türk eğitim sisteminin genel yapısı (amaçlar, temel ilkeler ve okul sistemi), H. Memduhoğlu, K. Yılmaz (ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (ss. 1-25) Ankara: Pegem A.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. *Resmî Gazete*: 24 Haziran 1973 tarih ve 14574 sayı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2014). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. *Resmî Gazete*. 26 Temmuz 2014 tarih ve 29072 sayı.
- Morin, E. (2000). “Demokratik belirsizlikten siyasal ahlak felsefesine”, iç, *Bir uygarlık S-siyaseti* (Edgar Morin-Sami Nair, Çev:S.Köm). İstanbul: Om.
- Morrison, G. (2008). *Fundamentals of early childhood education* (5th ed.). New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Nural, E. (2002). Okul ve sınıf ortamı. Erdal Toprakçı (Ed.), *Eğitim üzerine*. Ankara: Ütopya.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Okutan, M. (2003). Okul müdürlerinin idari davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 157, 226-236.
- Okutan, M. (2010). Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1-61.
- Özbek, B. (2015). *Öğretmenlerin okul yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Özbudun, E. (1984). *Tarihsel gelişim içinde demokrasi ve eğitim demokrasi için eğitim*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.

- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özdayı, N. (1998). Eğitim yöneticilerinin demokrasi ve hoşgörü tutumları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişki. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 221-235.
- Özdemir, A. (2012). *İlköğretim okul müdürlerinin demokratik tutumlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılık algısı ile ilişkisi (İstanbul ili Sancaktepe-Çekmeköy ilçeleri)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özden, Y. (2013). *Eğitimde dönüşüm, eğitimde yeni değerler*. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Payne, K. A. (2018). Democratic teachers mentoring novice teachers: enacting democratic practices and pedagogy in teacher education. *Action in Teacher Education*, 40(2), 133-150.
- Persson, A., Andersson, G. and Lindström, M. N. (2004). Successful Swedish head masters in tension field sand alliances. *J. Leadership In Education*, 8(1), 53–72.
- Pigman, B. B. (2001). *Current status of the effective use of classroom rules: Without a plan, you have a plan, it is a plan to fail*. (Doctoral dissertation). The University of Toledo, Available from Dissertations & Theses Database (Publication No. 3004526).
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2003). *Okul öncesi eğitiminin ilke ve yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Anı.
- Saracaloğlu, S. (2001) Beden eğitimi öğretmeni adaylarının demokratik tutumları. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(1), 23-30.
- Saracaloğlu, A. S., Evin, İ., Varol, S. R. (2004). İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2),356-364.

- Saray, M. (1999). *Türk devletlerinde meclis (parlamento), demokratik düşünce ve Atatürk*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Sezen, S. (2000). *Seçim ve demokrasi*. Ankara: Gündoğan.
- Sousa, D. (2017). *'Revolution', democracy and education: an investigation of early childhood education in portugal* (Doctoraldissertation). University College London, Institute of Education, London.
- Straume, I. S. (2016). Democracy, education and the need for politics. *Studies in Philosophy and Education*, 35(1), 29-45.
- Sümbüloğlu, K. ve Sümbüloğlu, V. (1993). *Biyo İstatistik*, Ankara: Özdemir.
- Şahin, G. (2008). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin demokratik tutumları ile dogmatik düşünce biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şişman, M., Güleş, H., Dönmez, A. (2010). Demokratik bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182.
- Teyin, Z. (2009). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinde çalışan öğretim elemanlarının demokratik tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Tezcan, M. (2018). *Eğitim sosyolojisi* (18. Baskı). Ankara: Anı.
- Tos, F. (2001). *Çocuğun gelişiminde okul öncesi eğitim*. İstanbul: Kariyer.
- Touraine, A. (2015). *Demokrasi nedir?* (Çev. Olcay Kunal). İstanbul: Yapı Kredi.
- Turan, R. (Ed.) (2017). *Öğretmen adayları ve öğretmenler için insan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türkoğlu, A. (1996). *Doksan dokuz soruda eğitim bilimine giriş*. İzmir: Memleket Gazetecilik ve Matbaacılık.

- Vinterek, M. (2010). How to live democracy in the classroom. *Education Inquiry*, 1(4), 367-380.
- Wang, Ya-Hsuan. (2004). *The Tension Between Ethnic Identity and Democratic Education*. Cambridge University, UK. Paper Presented at the International Symposium on Democracy Education, Çanakkale.
- Yavuz, N., Duman, T., Karakaya, N. (2016). *İnsan hakları ve demokrasi vatandaşlık bilgisi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yavuzer, H. (2012). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenal, O. (1999). *Ulusların zenginliği ve uygarlığı – eğitim boyutu*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Yeşil, R. (2002). *Okul ve ailede insan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Yılmaz, A. (2003). *Çağdaş siyasal akımlar:(modern demokraside yeni arayışlar)* (2. Baskı). Ankara: Vadi.
- Yılmaz, N. (2003). Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar. M. Sevinç (Ed.), *Türkiye’de okul öncesi eğitim*. Ankara: Morpa Kültür.
- Zencirci, İ. (2003). *İlköğretim okullarında yönetimin demokratiklik düzeyinin katılım, özgürlük ve özerklik boyutları açısından değerlendirilmesi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ekler

Ek A: Uygulama İzin Belgesi

EK B: Ölçek Kullanım İzin Formu

Ek C: Veri Toplama Aracı (Öğretmen)

Ek D: Veri Toplama Aracı (Yönetici)

Ek E:Örnekleme Alınan Okul Öncesi Eğitim Kurumları Listesi

Ek A: Uygulama İzin Belgesi

T.C.
ŞIRNAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 94423626-605.01-E.7860887
Konu : Anket Uygulama İzni

18/04/2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğünün 03.04.2018 tarihli ve 1800050069 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi yüksek lisans programı öğrencisi Ramazan ÖZTÜRK'ün yürütmekte olduğu "Okul Öncesi Eğitim Yöneticilerinin Davranışlarının Demokratik Tutum ve Değerler Açısından Değerlendirilmesi" adlı tez çalışmasını ilimizde bulunan ilkokul ve Anaokul öğretmenlerine uygulamayı planlamaktadır.

İlgi yazı ve ekleri incelenmiştir. Söz konusu tez çalışmasının ilimizde bulunan ilkokul ve Anaokul öğretmenlerine uygulaması müdürlüğümüzce herhangi bir sakınca görülmemektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Nurettin YILMAZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
18/04/2018
Sercan GÖKDEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek : İlgi yazı ve ekleri (38 sayfa)

Adres: Şirnak İl Millî Eğitim Müdürlüğü Merkez/Şirnak
Elektronik Ağ: <https://sirnak.meb.gov.tr/>
e-posta: kultur75@meb.gov.tr

Bilgi için: Nihat BAYRAM-Memur
Tel: 0 (486) 216 15 60
Faks: 0 (486) 216 15 53

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 54cf-6910-3d78-907d-ef8f koda ile teyit edilebilir.

EK B: Ölçek Kullanım İzin Formu

Ölçek kullanım izni Gelen Kutusu ✕

ASLI AĞIROĞLU BAKIR <asliabakir@gmail.com>

Alıcı: ben ▾

Sayın Hocam,

Ölçeğimi çalışmanızda kullanabilirsiniz. Başarılar diliyorum.

Aslı A. Bakır

Ek C: Veri Toplama Aracı (Öğretmen)

Sayın Öğretmenim,

Bu anket, okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışların demokratiklik düzeyini belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. Anketin birinci bölümünde, istatistiksel çözümler için kimlik bilgilerinizle ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise verilen sorular kapsamında yöneticilerinizi değerlendirmeniz beklenmektedir. Ankete verilen yanıtlar bilimsel amaçla ve yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Bu nedenle isminizi yazmanıza gerek yoktur. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız. Sağladığınız katkılar ve göstereceğiniz ilgi için şimdiden teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Ramazan ÖZTÜRK

Şırnak Üniversitesi İdil Meslek Yüksekokulu

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
2. Mezun olduğunuz Okul: Eğitim Fakültesi
 Diğer(Lütfen Yazınız).....
3. Branşınız: Okul Öncesi Öğretmenliği
 Diğer (Lütfen Yazınız).....
4. Öğretmenlikte Kıdem yılınız: 1-5 Yıl arası
 6-10 Yıl arası
 11-15 Yıl arası
 16-20 Yıl arası
 21 Yıl ve üstü
5. Eğitim Durumunuz: **Ön Lisans, Lisans Tamamlama**
(2 veya 3 Yıllık Yüksek Öğretim)
 Lisans (4 veya 5 Yıllık Yüksek Öğretim)
 Yüksek Lisans
 Doktora
6. Görev yaptığınız Kurum: MEB Bağlı Bünyesinde Anasınıfı Bulunduran **İlkokul**
 MEB Bağlı **Bağımsız Anaokulu**
7. Okul Öncesi Eğitim Alanında Hizmetiçi Eğitim Aldım: Evet Hayır

II. BÖLÜM

Aşağıda, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının değerlendirmenize yönelik sorular yer almaktadır. Her soruda belirtilen davranışı yöneticinizin hangi sıklıkla gösterdiğini dikkate alarak ilgili seçeneği (x) ile işaretleyiniz.

Yöneticilerin sergiledikleri davranışların sıklık düzeyleri ve anlamları şöyledir.

5: Her zaman   4: Çoğu zaman   3: Bazen   2: Nadiren   1: Hiçbir zaman

Soru No	AŞAĞIDAKİ SORULARI OKUL YÖNETİCİNİZİN SERGİLEDİĞİ DAVRANIŞLARIN SIKLIK DÜZEYİNİ (X) İŞARETİYLE BELİRTİNİZ.	Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
		5	4	3	2	1
1	Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri bir eğitim ortamı oluşturur.					
2	Farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanır.					
3	Okulda öğretmenlerin hak arama yollarını açık tutar.					
4	Okulda özgürlükçü bir ortam oluşması için çalışır.					
5	Örgütsel olanakları öğretmenler arasında eşit olarak dağıtır.					
6	Öğretmenlerin ders yüklerinin belirlenmesinde adil davranmaya özen gösterir.					
7	Okulda öğretmenlerin yönetimle olan ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalışır.					
8	Öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmaz.					
9	Öğretmen performansını değerlendirirken tarafsız davranır.					
10	Okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayrım yapmaz.					
11	Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranır.					
12	Öğretmenleri ilgilendiren konularda onlara danışır ve görüşlerini alır.					
13	Zümre kararlarına saygılıdır.					
14	Ders araç ve gereçlerinin seçiminde öğretmenlerin görüşlerini alır.					
15	Okulun vizyon ve misyonunu öğretmenlerle birlikte belirler.					
16	Sadece çoğunluğun değil, tüm öğretmenlerin fikirlerini dikkate alır.					
17	Öğretmenlerle sürekli iletişim halindedir.					
18	Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyurur.					

19	Çalışanları yapıcı bir dille eleştirir.					
20	Öğretmenler arasında mesleki işbirliğini geliştirmeye çalışır.					
21	Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışır.					
22	Okulu ilgilendiren konularda kendisiyle ilgili aynı bakış açısını paylaşmayan öğretmenleri suçlamaz.					
23	Kendini geliştirmek (lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim, vb.) isteyen öğretmenlere destek olur.					
24	Öğretmenleri dinler ve onları anladığını belli eder.					
25	Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınır.					
26	Okul yönetiminde sergilediği davranışların ölçütlerini ve mantığını öğretmenlerle paylaşır.					
27	Okuldaki programa ve işleyişe ait bilgileri öğretmenlerle paylaşır.					
28	Eleştiriye açıktır.					
29	Okulda yapılan işlerle ilgili öğretmenlere dönüt verir.					
30	Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendirir.					
31	Öğretmenlerle ilişkilerinde gerekmedikçe yönetsel konumunu bir etkileme aracı olarak kullanmaz.					
32	Sınıf içi demokrasinin sağlanması konusunda öğretmenleri yönlendirir.					
33	Eğitim ve bilimdeki değişme ve gelişmelerin okula yansımalarını sağlar.					

Ek D: Veri Toplama Aracı (Yönetici)

Sayın Okul Yöneticisi,

Bu anket, okul öncesi eğitim yöneticilerinin tutum ve davranışların demokratiklik düzeyini belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. Anketin birinci bölümünde, istatistiksel çözümler için kimlik bilgilerinizle ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise verilen sorular kapsamında kendinizi değerlendirmeniz beklenmektedir. Ankete verilen yanıtlar bilimsel amaçla ve yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Bu nedenle isminizi yazmanıza gerek yoktur. Lütfen hiç bir soruyu cevapsız bırakmayınız. Sağladığımız katkılar ve göstereceğiniz ilgi için şimdiden teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Ramazan ÖZTÜRK

Şırnak Üniversitesi İdil Meslek Yüksekokulu

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
2. Mezun Olduğunuz Okul: Eğitim Fakültesi
 Diğer (Lütfen Yazınız).....
3. Branşınız: Okul Öncesi Öğretmenliği
 Diğer (Lütfen Yazınız).....
4. Yöneticilikteki Kıdem Yılıınız: 1-5 Yıl arası
 6-10 Yıl arası
 11-15 Yıl arası
 16-20 Yıl arası
 21 Yıl ve üstü
5. Eğitim Durumunuz: **Ön Lisans, Lisans Tamamlama**
(2 veya 3 Yıllık Yüksek Öğretim)
 Lisans (4 veya 5 Yıllık Yüksek Öğretim)
 Yüksek Lisans
 Doktora
6. Görev Yaptığınız Kurum: MEB Bağlı Bünyesinde Anasınıfı Bulunduran **İlkokul**
 MEB Bağlı **Bağımsız Anaokulu**
7. Okul Öncesi Eğitim Alanında Hizmetiçi Eğitim Aldım: Evet Hayır

II. BÖLÜM

Aşağıda, okul öncesi eğitim yöneticilerinin demokratik tutum ve davranışlarının değerlendirmenize yönelik sorular yer almaktadır. Her soruda belirtilen davranışı hangi sıklıkla gösterdiğinizizi dikkate alarak ilgili seçeneği (x) ile işaretleyiniz.

Yöneticilerin sergiledikleri davranışların sıklık düzeyleri ve anlamları şöyledir.

5: Her zaman   4: Çoğu zaman   3: Bazen   2: Nadiren   1: Hiçbir zaman

Soru No	AŞAĞIDAKİ SORULARDA OKULDA SERGİLEDİĞİNİZ DAVRANIŞLARIN SIKLIK DÜZEYİNİ (X) İŞARETİYLE BELİRTİNİZ.	Her zaman	Çoğu zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
		5	4	3	2	1
1	Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri bir eğitim ortamı oluştururum.					
2	Farklı öğretim yöntemlerinin uygulanması konusunda öğretmenlere özgürlük tanırım.					
3	Okulda özgürlükçü bir ortam oluşması için çalışırım.					
4	Okulda öğretmenlerin hak arama yollarını açık tutarım.					
5	Örgütsel olanakları öğretmenler arasında eşit olarak dağıtırım.					
6	Öğretmenlerin ders yüklerinin belirlenmesinde adil davranmaya özen gösteririm.					
7	Okulda öğretmenlerin yönetimle olan ilişkilerini sürekli geliştirmeye çalışırım.					
8	Öğretmenler arasında cinsiyet ayrımı yapmam.					
9	Öğretmen performansını değerlendirirken tarafsız davranırım.					
10	Okul personeli arasında siyasi, dini ya da etnik ayrım yapmam.					
11	Başarılı öğretmenlerin ödüllendirilmesinde tarafsız davranırım.					
12	Öğretmenleri ilgilendiren konularda onlara danışır ve görüşlerini alırım.					
13	Zümre kararlarına saygılı davranırım.					
14	Ders araç ve gereçlerinin seçiminde öğretmenlerin görüşlerini alırım.					

15	Okulun vizyon ve misyonunu öğretmenlerle birlikte belirlerim.					
16	Sadece çoğunluğun değil, tüm öğretmenlerin fikirlerini dikkate alırım.					
17	Öğretmenlerle sürekli iletişim kurarım.					
18	Üst yönetimlerden gelen emir ve kararları öğretmenlere zamanında duyururum.					
19	Çalışanları yapıcı bir dille eleştiririm.					
20	Öğretmenler arasında mesleki işbirliğini geliştirmeye çalışırım.					
21	Öğretmenler arasındaki informal ilişkileri geliştirmeye çalışırım.					
22	Okulu ilgilendiren konularda benimle aynı bakış açısını paylaşmayan öğretmenleri suçlamam.					
23	Kendini geliştirmek (lisansüstü eğitim, hizmet içi eğitim, vb.) isteyen öğretmenlere destek olurum.					
24	Öğretmenleri dinler ve onları anladığımı belli ederim.					
25	Öğretmenleri küçük düşürücü ve onur kırıcı davranışlardan kaçınırım.					
26	Okul yönetiminde sergilediği davranışların ölçütlerini ve mantığını öğretmenlerle paylaşıyorum.					
27	Okuldaki programa ve işleyişe ait bilgileri öğretmenlerle paylaşıyorum.					
28	Eleştiriye açığım.					
29	Okulda yapılan işlerle ilgili öğretmenlere dönüt veririm.					
30	Öğretmenleri öz değerlendirme yapmaya özendiririm.					
31	Öğretmenlerle ilişkilerimde gerekmedikçe yönetsel konumumu bir etkileme aracı olarak kullanmam.					
32	Sınıf içi demokrasinin sağlanması konusunda öğretmenleri yönlendiririm.					
33	Eğitim ve bilimdeki değişme ve gelişmelerin okula yansımaları sağlarım.					

Ek E:Örnekleme Alınan Okul Öncesi Eğitim Kurumları Listesi

ÖRNEKLEME ALINAN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARI LİSTESİ

Şırnak - Merkez - 75.Yıl Anaokulu

Şırnak - Merkez - Araköy İlkokulu

Şırnak - Merkez - Çiçek Yuvası Anaokulu

Şırnak - Merkez - Sema Küçüksöz Anaokulu

Şırnak - Merkez - Sema Cıngıllıoğlu İlkokulu

Şırnak - Merkez - Atatürk İlkokulu

Şırnak - Merkez - Vilayetler Hizmet Birliği Anaokulu

Şırnak - Merkez - Gazipaşa İlkokulu

Şırnak - Merkez - Yeni Mahalle Anaokulu

Şırnak - Merkez - Tümgeneral Ömer Keçecigil İlkokulu

Şırnak - Merkez – Orhan Uysal İlkokulu

Şırnak - İdil -Kozluca İlkokulu

Şırnak - İdil -Zübeyde Hanım Anaokulu

Şırnak - İdil -Anafartalar İlkokulu

Şırnak - İdil -Cumhuriyet İlkokulu

Şırnak - İdil - Fatih Anaokulu

Şırnak - İdil - Pınarbaşı İlkokulu

Şırnak - İdil - Atatürk İlkokulu

Şırnak - İdil - Bener Cordan İlkokulu

Şırnak - İdil - Mehmet Akif Ersoy İlkokulu

Şırnak - İdil - Yukarı Yavşan İlkokulu

Şırnak - İdil - Gürbaraz İlkokulu

Şırnak - İdil - Özbek İlkokulu

- Şırnak - İdil - Çığır İlkokulu
- Şırnak - İdil - Karalar Anaokulu
- Şırnak - İdil - Yeşilce İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Hacı Ahmet Ercan Anaokulu
- Şırnak - Cizre - Metin Bostancıoğlu İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Sevgi Yuvası Anaokulu
- Şırnak - Cizre - Şirgev Anaokulu
- Şırnak - Cizre - Vakıf Anaokulu
- Şırnak - Cizre - Atatürk İlkokulu
- Şırnak - Cizre - İstiklal İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Menderes İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Nuh Nebi İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Şehit Sait Atak İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Vali Kamil Acun İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Artukoğlu İlkokulu
- Şırnak - Cizre - Zübeyde Hanım Anaokulu
- Şırnak - Silopi - Cumhuriyet İlkokulu
- Şırnak - Silopi - Nene Hatun Anaokulu
- Şırnak - Silopi - Şehit Teğmen Şenol Kamış Anaokulu
- Şırnak - Silopi - Vatan İlkokulu
- Şırnak - Silopi - İpekyolu İlkokulu
- Şırnak - Silopi - Koç İlkokulu
- Şırnak - Silopi - Dicle İlkokulu
- Şırnak - Silopi - Kaymakam Teoman Ünüsan İlkokulu
- Şırnak - Silopi - İstiklal İlkokulu

Şırnak - Silopi - Atatürk İlkokulu

Şırnak - Silopi - Pınarönü İlkokulu

Şırnak - Silopi - Sevgi Yolu Anaokulu

Şırnak - Silopi - Rauf Osman Karadeniz İlkokulu

Şırnak - Silopi - Şirgev Anaokulu

Şırnak - Silopi - Mehmet Akif Ersoy İlkokulu

